

Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset vuonna 2021

Esipuhe

Kuusikko-työssä vertaillaan kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea, lastensuojelua, päihde- ja mielenterveyspalveluja, vammaisten palveluja, vanhusten palveluja sekä varhaiskasvatusta. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista.

Kuutostyö alkoi vuonna 1994, jolloin Helsinki, Espoo ja Vantaa päättivät alkaa toteuttaa vertailuja sosiaali- ja terveyspalveluista sekä niiden kustannuksista. Turku ja Tampere tulivat mukaan vertailuihin vuonna 1996, minkä jälkeen ryhmä nimettiin Viisikoksi. Vertailuraportteja alettiin julkaista omassa julkaisusarjassaan vuonna 1999. Kuusikko-yhteistyö alkoi vuonna 2002, kun Oulu liittyi kuudenneksi jäseneksi ryhmään. Kuusikko-työ alkoi lasten päivähoidon, toimeentulotuen sekä vanhusten palvelujen vertailulla, mutta ajan myötä mukaan on tullut uusia palvelukokonaisuuksia.

Kuusikko-tiedonkeruu sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta ainoastaan osan kustannuksista ja toimintatiedoista. Sosiaali- ja terveyspalvelut muodostavat omanlaisensa kokonaisuuden, jossa erityisesti sosiaalipalvelut ovat vahvasti limittyneet toisiinsa. Kunta voi panostaa esimerkiksi ehkäiseviin toimintamuotoihin, mutta ehkäisevään työhön laitetut resurssit eivät näy välttämättä Kuusikko-raportoinnissa.

Raporttien tarkoituksena on palvella ensisijaisesti kuntien päättäjiä ja ne ovat yksi väline toiminnan ohjaamiseen. Kuusikko-raportit nostavat esiin eroavaisuuksia, jotka vaativat tarkempaa analyysia. Tavoitteena ei ole vertailla esimerkiksi omien ja ostopalvelujen kustannuksia. Omien ja ostopalvelujen tiedonkeruu poikkeaa merkittävästi esimerkiksi asiakasmaksujen, vuokrien, tilaamiseen liittyvien kustannusten ja hallinnon vyörytysten osalta.

Kuusikko-raporttien tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Kuusikko-työn keskiössä on työryhmissä tehtävä määrittelytyö, jonka ansiosta kerättävät tiedot saatetaan mahdollisimman vertailukelpoiksi. Määrittelytyö on välttämätöntä, sillä palvelut poikkeavat kuntien välillä nimikkeiltään ja sisällöiltään, ja ne on organisoitu hallinnollisesti eri tavoin. Lisäksi kunnilla on käytössä toisistaan poikkeavia tietojärjestelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tieto, joka yhdessä kunnassa saadaan automaattisesti, voi toisessa kunnassa vaatia paljon manuaalista työtä tai sitä ei ole edes mahdollista saada. Määrittelytyössä täytyy huomioida myös kuntien erilaiset kirjaamiskäytännöt.

Kuusikko-yhteistyön lisäksi tilastotietoja kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista tuotetaan monilla tahoilla, kuten Tilastokeskuksessa, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksessa sekä Suomen Kuntaliitossa. Kuusikko-tiedonkeruun ja raportoinnin erityispiirteet liittyvät yhdessä sovittuihin määrittelymiin ja sopimukseen tietosisällöstä, suorite- ja taloustietojen yhdistämiseen yhteen raporttiin, palvelua koskevien tietojen kattavuuteen ja pyrkimykseen tietojen vertailukelpoisuuden yksityiskohtaiseen arviointiin. Lisäksi edellisen vuoden tietoja käsittelevät raportit ilmestyvät yleensä nopeam- malla aikataululla kuin valtakunnalliset yhteenvedot.

Kuuden suurimman kaupungin

Päihde- ja mielenterveys- palvelut ja kustannukset

vuonna 2021

Kuusikko-työryhmän julkaisusarja

Teksti: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmä

ISSN 2342-1983 (painettu)

ISSN 2342-1991 (verkkajulkaisu)

Edita Prima Oy 2022, Helsinki

Tekijä(t)		
Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmä, koonnut Varpu Mäkelä		
Nimike		
Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2021		
Julkaisija (virasto tai laitos)	Julkaisuaika	Sivumäärä, liitteet
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala, Espoon hyvinvoinnin ja terveyden toimiala, Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala, Turun hyvinvoinnin palvelukokonaisuus, Tampereen psykososiaalisen tuen palveluryhmä ja Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut.	7/2022	64 s. + 34 s. liitteitä
Sarjanimike	Osanumero	
Kuusikko-työryhmän julkaisusarja	7/2022	
ISSN-numero	Kieli	
ISSN 2342-1983 (painettu) ISSN 2342-1991 (verkkajulkaisu)	Suomi	
Tiivistelmä		
<p>Tässä raportissa tarkastellaan täysi-ikäisen väestön päihdehuollon palvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia kuutoskaupungeissa. Vuonna 2021 tarkasteltavat päihde- ja mielenterveyspalvelut on jaoteltu raportissa integroituihin palveluihin, avopalveluihin, kotiin vietäviin palveluihin, työ- ja päivätoimintaan, asumispalveluihin sekä laitoshoitoon. Vuoden 2021 toiminta- ja kustannustietojen lisäksi kuvataan palvelujen toteuttamista kunnissa ja esitetään tietoja myös vuosilta 2017-2020.</p> <p>Kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 541,5 miljoonaa euroa vuonna 2021. Ostopalvelujen osuus kustannuksista vaihteli Helsingin 40,8 prosentista Turun 91,5 prosenttiin. Integroitujen palvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 39,4 miljoonaa euroa, päihdepalvelujen kustannukset 123,7 miljoonaa euroa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset 378,4 miljoonaa euroa. Päihdehuollon kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 82 euroa ja mielenterveyspalvelujen kustannukset keskimäärin 251 euroa. Deflatoidut päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset nousivat 1,5 prosenttia vuodesta 2020. Päihdehuollon kustannukset laskivat 2,3 prosenttia edellisvuodesta ja mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 1,8 prosenttia ja integroitujen palvelujen kustannukset kasvoivat 13,4 prosenttia vuoden 2020 deflatoiduista kustannuksista.</p> <p>Avopalvelujen kustannukset olivat 170,3 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 30,6 prosenttia päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen kokonaiskustannuksista. Kotiin vietävien palvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 11,8 prosenttia. Työ- ja päivätoiminnan osuus oli 0,4 prosenttia kustannuksista. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset olivat 93,2 miljoonaa euroa, mikä oli 17,2 prosenttia kokonaiskustannuksista. Laitoshoidon järjestämisen kulut olivat 32,8 prosenttia kokonaiskustannuksista. Asiakasmäärät painottuvat integroituihin palveluihin ja avopalveluihin. Kuutoskaupunkien tasolla tarkasteluna integroituja palveluja käyttäneiden asiakkaiden osuus päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaista kasvoi ja raskaammissa palveluissa olleiden osuus asiakasmäärästä pieneni verrattuna vuoteen 2020.</p>		
Asiasanat		
Kuusikko, kuutoskaupungit, kaupunkivertailut, kustannukset, päihdehuolto, mielenterveyspalvelut		
Tiedustelut	Jakelu	
Työryhmän jäsenet, liite 3	www.kuusikkokunnat.fi	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. KORONAPANDEMIAN VAIKUTUKSET PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUISSA	3
2.1 Koronapandemian vaikutukset palveluiden järjestämiseen	3
2.2 Koronapandemian vaikutukset asiakasmääriin ja suoritteisiin	3
2.3 Koronapandemian vaikutukset kustannuksiin.....	4
2.4 Koronapandemian pysyvät vaikutukset	5
3. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN TARVE KUUTOSKAUPUNGEISSA	6
4. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET	11
4.1 Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain	11
4.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden sijoittuminen palvelujärjestelmään	15
4.3 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset.....	15
4.3.1 Päihdehuollon palvelujen kokonaiskustannukset.....	18
4.3.2 Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset	19
5. INTEGROIDUT PALVELUT	22
5.1 Integroitujen palvelujen järjestäminen	22
5.2 Integroitujen palvelujen asiakasmäärä ja kustannukset	25
6. AVOPALVELUT	27
6.1 Avopalvelujen järjestäminen	27
6.2 Avopalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset	30
6.2.1 Päihdehuollon avopalvelut	31
6.2.2 Mielenterveysavopalvelut	35
7. KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT	38
7.1 Kotiin vietävien palvelujen järjestäminen	38
7.2 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärät ja suoritteet	40
7.3 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset.....	42
8. TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA.....	45
8.1 Työ- ja päivätoiminnan järjestäminen.....	45
8.2 Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, suoritteet ja kustannukset	46
9. ASUMISPALVELUT	47
9.1 Asumispalvelujen järjestäminen	47
9.2 Asumispalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset	50
9.2.1 Päihdehuollon asumispalvelut	51
9.2.2 Mielenterveyspalvelujen asumispalvelut	54

10. LAITOSHOITO	56
10.1 Laitoshoidon järjestäminen	56
10.2.1 Päihdehuollon laitoshoido	60
10.2.2 Mielenterveyspalvelujen laitoshoido	61
11. YHTEENVETO	62
LÄHTEET	63
LIITTEET	65
Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2021	65
Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2021.....	73
Liite 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot	96

TEKSTIN TAULUKOT

Taulukko 1. Väestön jakautuminen (%) eri ikäryhmiin kuudessa suurimmassa kaupungissa vuonna 2021.	6
Taulukko 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2021 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	16
Taulukko 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain ja kustannusten jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin vuonna 2021.....	17
Taulukko 4. Päihdehuollon kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2019-2021 vuoden 2021 rahan arvossa ja muutos vuodesta 2020.	18
Taulukko 5. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset vuosina 2019-2021 sekä muutos vuodesta 2020.	19
Taulukko 6. Integroitujen palvelujen asiakkaat vuonna 2021.....	25
Taulukko 7. Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	26
Taulukko 8. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset vuonna 2021, asiakasmäärän muutos (%) vuodesta 2020 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	30
Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020. ...	31
Taulukko 10. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit ilman korvaushoitoa vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	32
Taulukko 11. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	32
Taulukko 12. Päihdepoliikklinikoiden asiakasmäärä vuosina 2019–2021 sekä muutos (%) vuodesta 2020.	34
Taulukko 13. Polikliinisten palvelujen deflatoidut kustannukset (milj. €) vuosina 2019–2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	34
Taulukko 14. Korvaushoidon asiakasmäärä ja ostopalveluissa olleiden asiakkaiden osuus (%) vuosina 2017–2021 sekä muutos vuodesta 2017.	35
Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen asiakas- ja käyntimäärät vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	36
Taulukko 16. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2021, miljoonaa euroa ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	36
Taulukko 17. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	41
Taulukko 18. Päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2019–2021 sekä muutos (%) vuodesta 2020.....	41
Taulukko 19. Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2019–2021 sekä muutos (%) vuodesta 2020.	42
Taulukko 20. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	43
Taulukko 21. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukiasumisen kustannukset vuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2020.	43
Taulukko 22. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuetun asumisen kustannukset asumisvuorokautta kohden vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2020.	44

Taulukko 23. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2019–2021 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020 .	50
Taulukko 24. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2021, asiakkaiden ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	52
Taulukko 25. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2019–2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	53
Taulukko 26. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	53
Taulukko 27. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	54
Taulukko 28. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2021, asiakkaiden ja asumisvuorokausien muutos (%) vuodesta 2020 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020	54
Taulukko 29. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	55
Taulukko 30. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	55
Taulukko 31. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon asiakasmäärä ja hoitovuorokaudet vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.	58
Taulukko 32. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannukset (milj. €) vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.	59
Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2021.	60
Taulukko 34. Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2021.	61
Taulukko 35. Tilastokeskuksen (SVT 2021a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntatalous	66

TEKSTIN KUVIOT

Kuvio 1. Korvaushoidon asiakkaiden ja käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuosina 2019-2020 ja 2020-2021.	4
Kuvio 2. Nettiterapian kustannusten kehitys kuutoskaupungeissa vuosina 2017-2021.	5
Kuvio 3. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (%) kaikista alueella asuvista henkilöistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosina 2016-2020.	7
Kuvio 4. Pitkäaikaistyöttömien osuus (%) kaikista työttömistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosien 2017-2021 lopussa.	8
Kuvio 5. Asunnottomien yksinasuvien määrä 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2019-2021.	8
Kuvio 6. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä kohden kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2017-2021.	9
Kuvio 7. Päihtyneiden säilöönnotot 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2017-2021.	9
Kuvio 8. Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2017-2021.	10
Kuvio 9. Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2017-2021.	10
Kuvio 10. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2021.	15
Kuvio 11. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2019–2021.	16
Kuvio 12. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2021.	17
Kuvio 13. Päihdehuollon deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2019–2021.	18
Kuvio 14. Päihdehuollon kustannusten jakautuminen (%) eri palveluihin vuosina 2019-2021.	19
Kuvio 15. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohti vuosina 2019–2021.	20
Kuvio 16. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2019–2021.	21
Kuvio 17. Integroitujen palvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2021.	26
Kuvio 18. Päihdehuollon avopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2019-2021.	33
Kuvio 19. Mielenterveysavopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2019–2021.	37
Kuvio 20. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2019–2021.	51
Kuvio 21. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon deflatoidut kustannukset hoitovuorokautta kohden vuosina 2019–2021.	59

1. JOHDANTO

Tässä raportissa tarkastellaan Suomen kuuden väestömäärältään suurimman kaupungin täysi-ikäisen väestön päihdepalvelujen ja mielenterveyspalvelujen käyttöä ja kustannuksia. Tarkastelussa ovat kunnan järjestämät palvelut. Suomessa kunnat vastaavat asukkaidensa mielenterveyden häiriöiden ja päihderiippuvuuksien ennaltaehkäisystä sekä asianmukaisesta hoidosta ja kuntoutuksesta. Mielenterveystyöstä ja päihdetyöstä on säädetty terveydenhuoltolaissa (10.12.2010/1326), sosiaalihuoltolaissa (30.12.2014/1301), mielenterveyslaissa (14.12.1990/1116) ja päihdehuoltolaissa (17.1.1986/41).

Mielenterveysstrategia 2020–2030 (STM 2020) linjaa kansallisella tasolla tavoitteet ja periaatteet mielenterveys- ja päihdetyön kehittämisen ja päätöksenteon tueksi tulevalle vuosikymmenelle. Palvelujen näkökulmasta strategiassa nostetaan keskiöön asiakaslähtöisten, saavutettavien, joustavien ja yhdenvertaisten palvelujen tarjoaminen. Tavoitteena on saattaa palvelujen saatavuus muiden sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tasolle.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen on tärkeää paitsi yksilöiden hyvinvoinnin niin myös yhteiskunnan kannalta – mielenterveyden häiriöt ja niihin lukeutuvat päihdeongelmat ovat yleisyydessään Suomessa merkittävä kansanterveydellinen haaste. Alkoholin keskikulutuksen mukaan tarkasteltuna kohtalaisen tai korkean pitkäaikaishaittojen riskin ryhmään kuului ainakin 13 prosenttia suomalaisista 15–79-vuotiaista (Lintonen & Mäkelä 2019). Huumeiden käyttö ja kokeilut ovat olleet yleistymässä (THL 2019), mikä todennäköisesti lisää myös erilaisia haittoja ja huumeita käyttävien palvelutarpeita. Havaintoa tukee ongelmakäyttäjien määrää selvittänyt tutkimus, jonka mukaan amfetamiinien ja opioidien ongelmakäyttö on lisääntynyt Suomessa ja etenkin nuorten ongelmakäyttäjien määrä on suurempi kuin koskaan aiemmin (Rönkä, ym. 2020).

Päihteidenkäytön ja mielenterveyden ongelmiin liittyy yksilötason hyvinvointivajeen lisäksi yhteiskunnalle taloudellisia kustannuksia, jotka johtuvat muun muassa erilaisten korjaavien palveluiden käytöstä, toimeentulon tuista ja menetetyistä verotuloista. Puolet työkyvyttömyyseläkkeistä on mielenterveysperusteisia ja osuus on ollut jo jonkin aikaa nousussa (Eläketurvakeskus 2019). Myös mielenterveyden häiriöistä johtuvien sairauspoissaolojen määrä on ollut nopeassa kasvussa viime vuosina (Blomgren 2020). Ennaltaehkäisevä työ sekä tehokkaan hoidon varmistaminen ovat tärkeitä tavoitteita päihde- ja mielenterveyspalvelujen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Mielenterveyden edistämiseen ja palveluihin investoimalla voidaan saada myös pienennettyä myös niistä yhteiskunnalle koituvia epäsuoria kustannuksia merkittävästi (Wahlbeck ym. 2019).

Kuusikko-työssä on kerätty tietoja päihdehuollon palveluista jo vuodesta 2005 lähtien. Mielenterveyspalvelut liitettiin päihdehuollon raporttiin vuonna 2017. Tätä ennen kustannustietoihin sisällytettiin ainoastaan palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Vuodesta 2017 alkaen omien palvelujen kustannuksiin sisältyvät myös vyörytykset, eli palvelujen tuottamisesta aiheutuneet välilliset kustannukset. Ostopalveluihin vyörytyksiä ovat tehneet Espoo, Turku ja Oulu.

Asiakasmäärien osalta on huomioitava, että raportissa esitettyihin lukuihin on suhtauduttava suuntaa antavina. Asiakasmäärät eivät ole vertailukelpoisia päihde- ja mielenterveyspalvelujen välillä tai sisällä: sama asiakas voi sisältyä sekä mielenterveys- että päihdepalvelujen asiakasmääriin, sillä asiakas kertaalleen –tietoa ei näiden palvelujen välillä ole kuutoskaupungeissa saatavilla. Sama asiakas voi myös asioida useassa eri palvelussa päihdepalvelujen tai mielenterveyspalvelujen sisällä, eikä asiakas kertaalleen –tietoa ole tältä osin kerätty.

Alkuun raportissa kuvataan kuutoskaupunkien palvelutarvetta, päihde- ja mielenterveyspalvelujen palvelurakennetta ja kokonaiskustannuksia. Tämän jälkeen tarkastellaan eri palvelukokonaisuuksia

seuraavassa järjestyksessä: integroidut palvelut, avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminta, asumispalvelut ja laitoshoido. Raportissa kuvataan myös jokaisen luvun alussa sitä, miten tarkasteltavat palvelut on kuutoskaupungeissa järjestetty.

Vuosien 2020-2021 koronapandemia on huomioitu Kuusikko-raportissa raportoitavien asioiden ja tiedonkeruun osalta. Koronarajoitukset ja -ohjeistukset vaikuttivat päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämistapaan, käyttöasteeseen, henkilöstöasioihin, tiedottamiseen ja viestintään sekä talouteen. Perinteisen tiedonkeruun ohella päädyttiin tuottamaan kunnista koronavaikutustietoa em. asioiden osalta.

Pandemiaan liittyvät rajoitukset sekä toimintojen sulut ovat vaikuttaneet päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmääriin, suoritteisiin ja kustannuksiin. Koronapandemian aikana osaa palveluista jouduttiin laajentamaan ja ottamaan käyttöön uusia palveluita, kuten erilaisia etäpalveluita. Koronapandemian pidemmän aikavälin vaikutuksia päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisessä on vaikea arvioida. Esimerkiksi kustannusvaikutusten osalta palveluiden suluista aiheutunutta viiveellä esiin tulevaa palveluvelkaa on vaikea ennakoida. Merkittävin koronapandemian pysyvä vaikutus päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisessä on etäyhteyksien sekä sähköisten palvelujen käytön laajentuminen, jotka ovat käytössä myös jatkossa.

Raportin taulukot ja kuviot voi tarvittaessa pyytää saavutettavassa muodossa sähköpostilla:kuusikko@hel.fi.

2. KORONAPANDEMIAN VAIKUTUKSET PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUISSA

2.1 Koronapandemian vaikutukset palveluiden järjestämiseen

Vuosien 2020-2021 koronapandemia on vaikuttanut merkittäväällä tavalla päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämiseen kuutoskaupungeissa sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon osalta. Päihde- ja mielenterveyspalveluissa matalan kynnyksen palvelujen ja ryhmämuotoisten kuntoutuksen saatavuus heikkeni koronapandemian alussa, mikä vaikeutti erityisesti asunnottomien, mutta myös päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tilannetta kasvattaen eriarvoisuutta.

Koronarajoitusten aikana osassa toimintoja siirryttiin laajasti etävastaanottoihin. Pandemian pitkeytyminen heikentää hyvinvointia ja kasvattaa palveluvelkaa, jonka vaikutukset näkyvät asukkaiden hyvinvoinnissa ja palvelutarpeissa viiveellä.

Digiloikka/etäyhteyksien käyttö

Koronapandemian aikana etäyhteyksien ja sähköisten palveluiden käyttö sekä henkilökunnan työskentelyssä että asiakaskontakteissa on laajentunut ja monipuolistunut. Tämä kehityssuunta on ollut käynnissä aiemmin, mutta koronatilanne on vauhdittanut kehitystä. Koronapandemian aikana sähköisiä palveluja on kehitetty ja lisätty sekä uusia palveluja on otettu käyttöön ratkaisuin toteuttaa palveluita uudessa ja haasteellisessa tilanteessa. Sosiaali- ja terveyspalveluissa on käytetty paljon etävastaanottoja videoyhteyksin ja lisätty sekä etäryhmiä että puheluita. Koronapandemian aikana käyttöön otettu etäpalvelut pyritään pitämään kasvusuunnassa ja jatkossa joustavia palveluja voidaan tarjota entistä suuremmalle osalle asiakkaista. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toteuttaminen etäpalveluna on kuitenkin mahdollista vain rajoitetusti.

Koronapandemian muita vaikutuksia palveluiden järjestämiseen

Koronapandemialla on ollut vaikutuksia myös päihde- ja mielenterveyspalvelujen henkilöstöön ja toiminnan kehittämiseen. Henkilöstösiirtoja on tehty sosiaali- ja terveyspalveluihin muilta palvelualueilta. Opioidikorvaushoidon arviointiprosessia ja aloituksia nopeutettiin ja korvaushoidon hoitokäytäntöjä muutettiin.

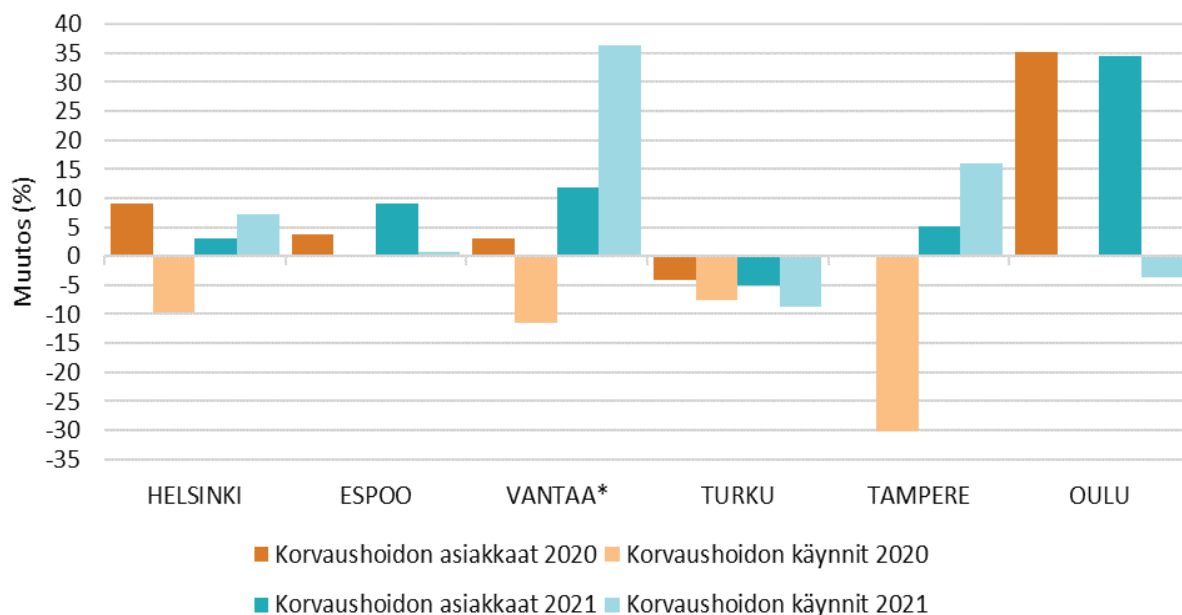
2.2 Koronapandemian vaikutukset asiakasmääriin ja suoritteisiin

Koronapandemian aiheuttamat rajoitukset ovat vaikuttaneet päihde- ja mielenterveyspalvelujen suoritteisiin laskevasti, mutta asiakasmäärissä ei ole merkittävää laskua. Esimerkiksi mielenterveyteen liittyvät julkisen perusterveydenhuollon käynnit ovat Suomessa vuosina 2020 ja 2021 laskeneet (Helsinki GSE Tilannehuone, 2021). Koronarajoitusten vuoksi asiakasmäärien muutokset eivät ole vaikuttaneet suoraan käyntien määrään. Etätoiminnan laajentunut käyttöön otto näkyy sähköisten kontaktien lisääntymisenä.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen käyntien osalta on haasteellista arvioida, ovatko koronapandemian vaikutukset olleet käyntejä lisääviä vai vähentäviä. Lisäksi on huomioitava, että Helsingissä siirryttiin uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään vuoden 2021 aikana, ja sen vuoksi vuoden 2020 ja 2021 tietoja ei voi verrata keskenään.

Koronapandemia erilaiset vaikutukset asiakkaiden ja käyntien määriin tulevat esiin tarkasteltaessa korvaushoidon asiakkaiden ja käyntien määrissä vuosina 2020 ja 2021 tapahtuneita muutoksia verrattuna edelliseen vuoteen. Kuutoskaupungeissa korvaushoidon asiakasmäärät ovat laskeneet ainoastaan Turussa. Käyntien määrät ovat vuoden 2020 laskun jälkeen Turkua ja Oulua lukuun ottamatta

nousseet kaikissa kuutoskaupungissa vuonna 2021. Pitkävaikutteiseen injektio lääkeykseen siirtyminen on aiheuttanut käyntien vähenemistä vuosina 2020 ja 2021 (Kuvio 1.). Korvaushoidon käyntien osalta vuonna 2021 muutosta edelliseen vuoteen oli Vantaalla (+36,3 %), Tampereella (+15,9 %), Helsingissä (+7,2 %), Espoossa (+0,8 %) ja Turussa (-8,8 %) ja Oulussa (-3,6 %).

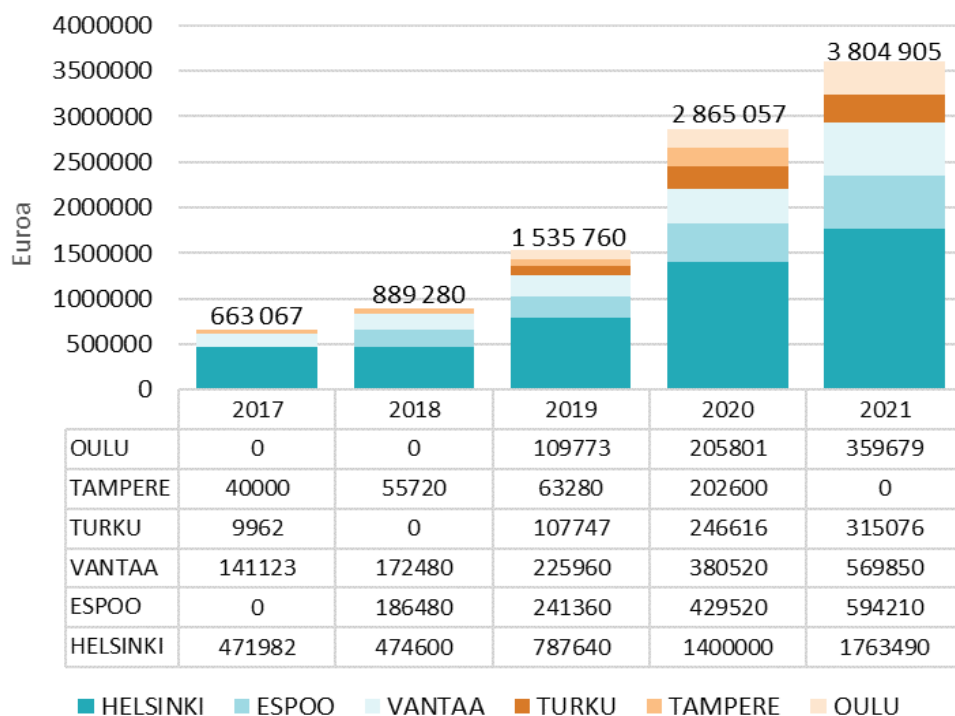
Kuvio 1. Korvaushoidon asiakkaiden ja käyntien määrän muutos (%) kuutoskaupungeissa vuosina 2019-2020 ja 2020-2021.

*Vantaalla korvaushoidon oman toiminnan asiakkaat ja käynnit on eroteltu ensi kertaa omaksi kokonaisuudekseen. Aiemmin asiakkaat ja käynnit ovat sisältyneet avopalveluihin.

Koronapandemian vaikutukset kustannuksiin

Koronapandemian aiheuttamat suoritteissa ja asiakasmäärissä tapahtuneet muutokset näkyvät palvelujen kustannuksissa. Kustannusvaikutusten arviointi ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Esimerkiksi yksikköhintoihin pohjautuva vuositrendien vertailu ei ole vuosien 2020 ja 2021 osalta mahdollista, koska henkilöstökustannukset pysyvät myös toiminnan ollessa suljettuna. Covid-19 tilastotyyden kustannuksia koskevien kirjausten järjestelmällisyyden osalta ei myöskään ole varmuutta. Koronapandemian todelliset kustannusvaikutukset näkyvät vasta viiveellä. Palveluvelkana esiin tulevia kustannusvaikutuksia on vielä vaikea arvioida.

Koronapandemian aikana etäyhteyksien ja sähköisten palveluiden käyttö sekä henkilökunnan työskentelyssä että asiakaskontakteissa on laajentunut ja monipuolistunut näkyen myös kustannusten muutoksissa. Nettiterapian kustannukset ovat kuutoskaupungeissa selkeästi kasvaneet vuodesta 2020. (Kuvio 2.). Vuonna 2021 nettiterapian osuus psykoterapiakustannuksista oli Helsingissä 78,7 %, Vantaalla 40,6 %, Turussa 37,5 % ja Espoossa 33,7 %. (Laskenta perustuu liitteeseen 2.).

Kuvio 2. Nettiterapian kustannusten kehitys kuutoskaupungeissa vuosina 2017-2021.

2.3 Koronapandemian pysyvät vaikutukset

Koronapandemian pidemmän aikavälin vaikutuksia päihde- ja mielenterveyspalveluiden osalta on vaikea arvioida. Esimerkiksi kustannusvaikutusten osalta palveluiden suluista aiheutunutta viiveellä esiin tulevaa palveluvelkaa on vaikea ennakoida.

Merkittävin koronapandemian pysyvä vaikutus päihde- ja mielenterveyspalveluiden järjestämisessä on etäyhteyksien ja sähköisten palvelujen käytön laajentuminen. Asiakkaiden etäohjaaminen on käytössä myös jatkossa.

Pandemia suunnitelmassa on huomioitu sosiaalipalveluiden tarpeet. Ostopalvelusopimuksiin on täsmennetty palveluntuottajien varautumistaso pandemian varalle.

3. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN TARVE KUUTOSKAUPUNGEISSA

Vaikka suurilla kaupungeilla on monia yhdistäviä piirteitä, eroavat ne myös osin toisistaan esimerkiksi väestön ikärakenteen ja sosioekonomisen aseman suhteen. Tiettyjä väestön taustatekijöitä onkin syytä huomioda verrattaessa kuntien järjestämiä palveluja ja niiden kustannuksia keskenään, sillä asukkaiden palvelutarpeet voivat olla erilaisia eri kaupungeissa. Tässä luvussa tarkastellaan huono-osaisuuden sekä päihde- ja mielenterveysongelmien ilmenemistä kuutoskaupungeissa.

Korkeampaa palvelutarvetta selittäviä tekijöitä on tunnistettu tutkimuksissa. Päihdeasiakkaiden osalta on havaittu, että etenkin raskaampien palvelujen tarve on korkeampaa kunnissa, joissa oli matalampi tulotaso, enemmän huono-osaisuutta ja mielenterveysongelmia sekä iäkkäämpiä asukkaita (Hirschovits-Gertz 2016, 202-203). Perusterveydenhuollossa muun muassa työvoiman ulkopuolisuus sekä pienituloisuus selittävät korkeampaa palvelutarvetta. Mielenterveyspalveluiden käyttöä taas on todettu selittävän edellä mainittujen ohella etenkin psykoosilääkkeiden käyttö ja mielenterveysperusteinen työkyvyttömyyseläke. (Vaalavuo, Häkkinen, Fredriksson 2013.) Lisäksi toimeentulotuen asiakkuus on usein yhteydessä muuta väestöä heikompaan hyvinvointiin, ja toimeentulotuen asiakkaiden onkin todettu käyttävän psykiatrian palveluita muuta väestöä useammin (Vaalavuo 2016). Näitä tuloksia vahvistaa myös THL:n tutkimus (Vaalavuo, Haula & Bakkum 2020), jonka mukaan nuorilla toimeentulotukiasiakkailta on muihin saman ikäisiin verrattuna erityisen paljon mielenterveys- ja päihdeongelmia. Tutkimukset osoittavatkin, että hyvinvointiongelmat kasautuvat helposti ja päihdehaittoja esiintyy enemmän alemmissa sosioekonomisissa luokissa. Päihdeongelmat ja mielenterveyden häiriöt esiintyvät usein myös yhdessä.

Tällä tarkastelulla ei voida osoittaa yhteyksiä jonkin palvelun kustannusten ja korkeamman palvelutarpeen välillä. On myös huomioitava, että korkeammat kustannukset tai asiakasmäärät päihde- ja mielenterveyspalveluissa eivät kerro suoraan siitä, että jonkin kunnan väestöllä esiintyy yleisemmin mielenterveys- ja päihdeongelmia. Aktiivisempi käyttö voi myös ilmentää hyvää palvelutarjontaa ja että avun tarpeessa olevat hakeutuvat palvelujen piiriin.

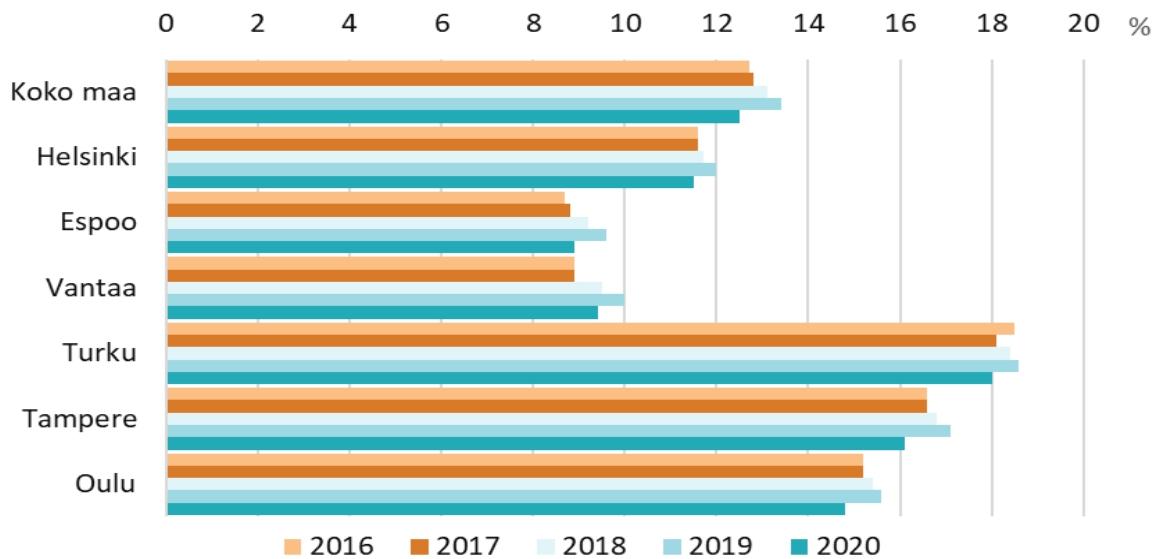
Vaikka iäkkäät henkilöt käyttävät sosiaali- ja terveyspalveluja enemmän, on havaittu, että ikä ei itsessään selitä päihdepalvelujen tai psykiatrian palvelujen käyttöä. Ikä kuitenkin oletettavasti korreloi muiden tekijöiden kanssa, jotka selittävät palvelujen käyttöä. (Vaalavuo ym. 2013, 31-35.) Kuutoskaupungeissa väestö on iäkkäintä Turussa ja Tampereella. Espoossa, Vantaalla ja Oulussa taas on muita kaupunkeja vähemmän ikäihmisiä. Helsinki on ikärakenteeltaan kuutoskaupunkien keskita- soa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Väestön jakautuminen (%) eri ikäryhmiin kuudessa suurimmassa kaupungissa vuonna 2021.

Ikärakenne 31.12.2021:					
	0-6 v. %	7-17v. %	18 - 64 v. %	65 v. - %	85 v. - %
Helsinki	6,7 %	10,2 %	65,4 %	17,6 %	2,2 %
Espoo	8,0 %	14,1 %	62,7 %	15,2 %	1,6 %
Vantaa	7,6 %	12,6 %	64,0 %	15,7 %	1,5 %
Turku	5,8 %	9,2 %	64,0 %	21,0 %	3,0 %
Tampere	5,9 %	9,8 %	65,0 %	19,3 %	2,5 %
Oulu	7,1 %	13,7 %	62,3 %	16,9 %	1,9 %

Lähde: Tilastokeskus

Kunnan pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä (Kuvio 3.). Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon mediaanista. Pääkaupunkiseudun kunnissa pienituloisuusaste on muita kuutoskaupunkeja selvästi matalampi. Helsingissä pienituloisten osuus asukkaista on kuitenkin korkeampi kuin Espoossa ja Vantaalla. Yleisintä pienituloisuus on Turussa, missä on myös kuutoskaupunkien ikääntynein väestö. Turun pienituloisuusaste on kaksinkertainen Espoon ja Vantaan vastaavaan verrattuna. Pääkaupunkiseudun kaupungeissa asutokunnat ovat keskimäärin suurituloisempia, mutta alueen sisäiset tuloerot ovat myös suurempia: seutukunnittain tarkasteltuna Suomen korkeimmat tuloerot ovat Helsingin seudulla, missä suhteellisia tuloeroja ilmentävä käytettävistä rahatuloista laskettu gini-kerroin oli 33,9, kun koko maassa vastaava luku oli 27,7.

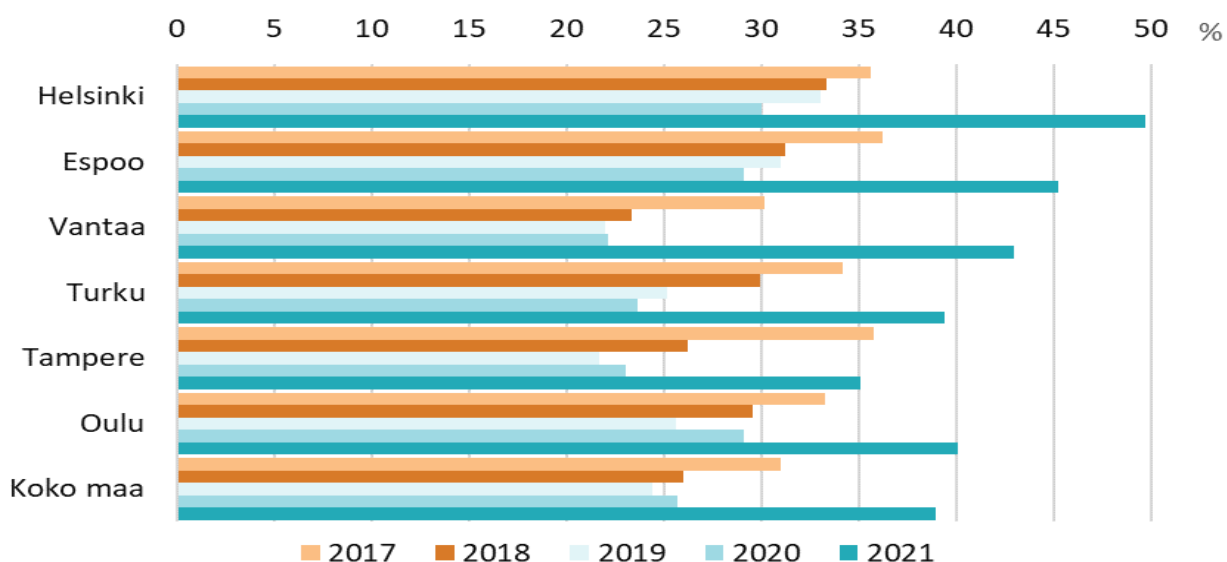

Lähde: THL / Sotkanet 2.6.2022

Kuvio 3. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (%) kaikista alueella asuvista henkilöistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosina 2016-2020.

Erityisesti toimeentulotuen pitkäaikainen käyttö kertoo köyhyydestä, sillä toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki. Toimeentulotuen tarpeen pitkittyminen oli kuutoskaupunkien keskiarvoa yleisempää Espoossa, Vantaalla, Tampereella ja Helsingissä. (Tanner 2021, 65). Harvinaisinta pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa eläminen oli Oulussa. Toimeentulotuen Kuusikko-työryhmän tarkastelusta (Tanner 2021, 13) selviää, että täysin tulottomien tai vain verottomia tuloja saaneiden perustoimeentulotuen asiakkaiden osuus on Helsingissä ja Turussa muita kuutoskaupunkeja hieman korkeampi. Myös alle 25-vuotiaiden tulottomien toimeentulotuen varassa elävien nuorten osuus on Turussa ja Helsingissä korkeampi verrattuna muihin kuutoskaupunkeihin. Tulottomuutta selittävät esimerkiksi työttömyysturvan odotusaika ja karenssit, mutta taustalla voi olla myös muita syitä, kuten päihde- ja mielenterveysongelmia tai asunnottomuutta.

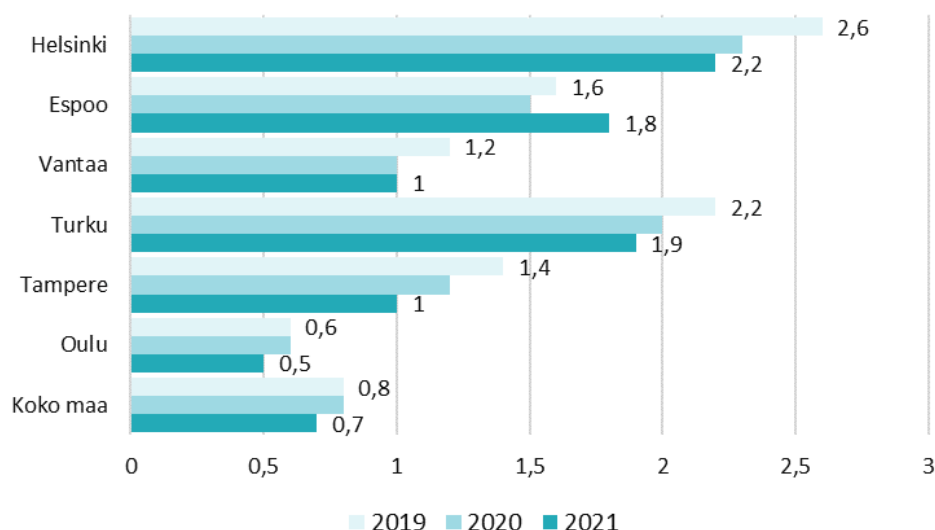
Pitkäaikaistyöttömyys heikentää taloudellista tilannetta ja hyvinvointia. Toisaalta heikentynyt terveys ja etenkin päihde- ja mielenterveysongelmat saattavat lisätä työttömyyden riskiä ja johtaa pitkittyneeseen työttömyyteen. Pitkäaikaistyöttömien osuudet ovat vuosina 2017-2020 laskeneet kaikissa kuutoskaupungeissa, mutta kääntyneet jyrkkään nousuun vuonna 2021. Kuutoskaupungeissa pitkäaikaistyöttömyys on korkeammalla tasolla kuin muualla Suomessa. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömiä on suhteessa eniten helsinkiläisten työnhakijoiden joukossa. (Kuvio 4.).

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 4. Pitkäaikaistyöttömien osuus (%) kaikista työttömistä kuudessa suurimmassa kaupungissa ja muualla Suomessa vuosien 2017-2021 lopussa.

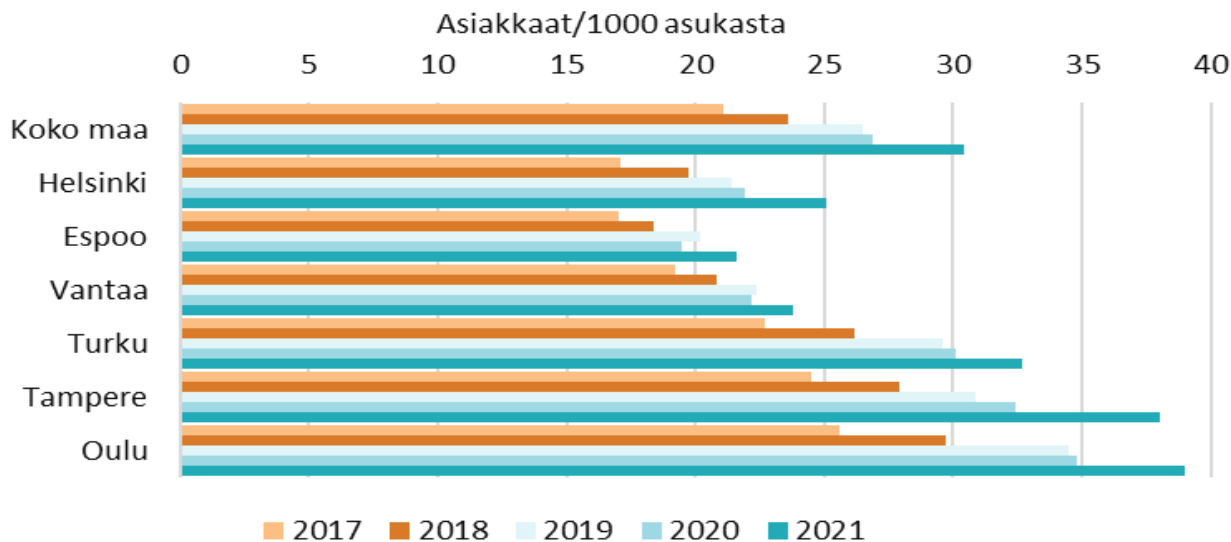
Asunnottomuutta voidaan pitää olosuhteena, joka ilmentää äärimmäistä huono-osaisuutta. Muiden sosiaalisten syiden ohella tyypillisesti päihde- ja mielenterveysongelmat lisäävät asunnottomuuden riskiä. Asunnottomuus on keskittynyt etenkin suuriin kaupunkeihin. Koko maan asunnottomista 67 prosenttia asui kuutoskaupungeissa vuonna 2020 ja kolmannes kaikista Suomen asunnottomista asui Helsingissä (Tanner 2021, 61). Helsingissä oli 2,2 asunnottomia tuhatta asukasta kohti vuonna 2021, kun Oulussa vastaava lukumäärä oli 0,5 (Kuvio 5.). Oulun muita kuutoskaupunkeja parempaa asunnottomuustilannetta selittää osaltaan kaupungin hyvä vuokra-asuntotilanne sekä kohtuullinen vuokrataso (Forsell 2020).

Lähde: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Kuvio 5. Asunnottomien yksinasuvien määrä 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2019-2021.

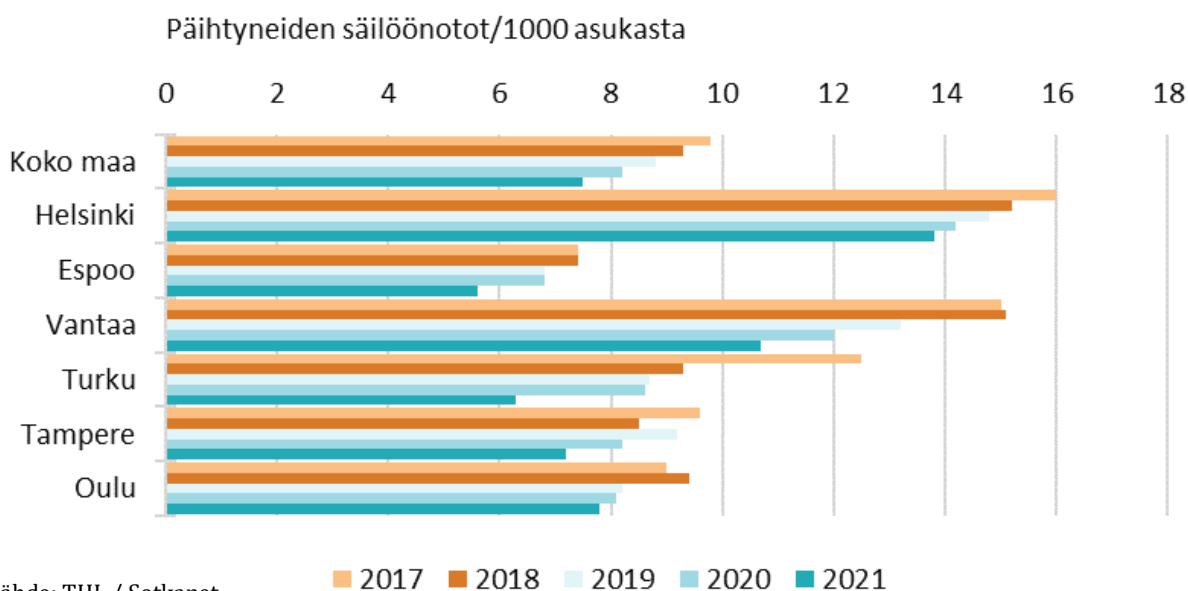
Mielenterveysongelmien yleisyys Oulussa, Tampereella ja Turussa verrattuna pääkaupunkiseudun kaupunkeihin näkyy tarkasteltaessa mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrää. Mielenterveysongelmien vuoksi sairauslomalla oleminen on lisääntynyt kaikissa kaupungeissa (Kuvio 6.). Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita on kuitenkin suhteessa vähemmän kuin koko maassa ja pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa suurissa kaupungeissa.

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 6. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä kohden kuudessa suurimmassa kaupungissa ja koko maassa vuosina 2017-2021.

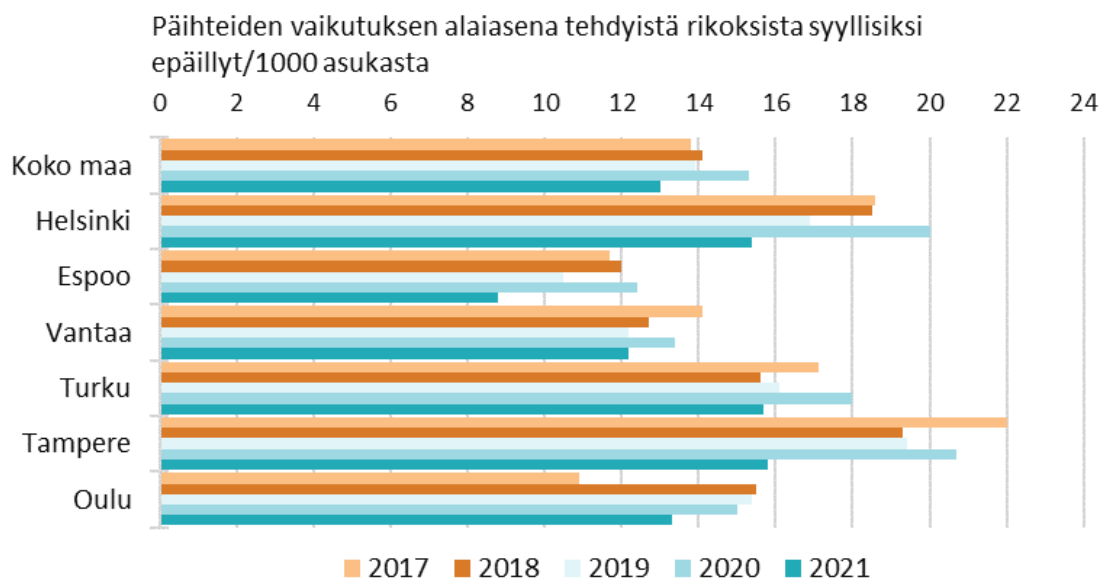
Päihteisiin liittyvän rikollisuuden ja häiriökäyttäytymisen esiintyminen voi ilmentää päihdehaittojen yleisyyttä ja päihdepalvelujen tarvetta kunnassa. Päihtyneiden säilöönottoja oli vuonna 2021 enemmän Helsingissä ja Vantaalla kuin muissa suurissa kaupungeissa (Kuvio 7.). Vuoteen 2017 verrattuna säilöönotot ovat kaikissa kuutoskaupungeissa laskeneet.

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 7. Päihtyneiden säilöönotot 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2017-2021.

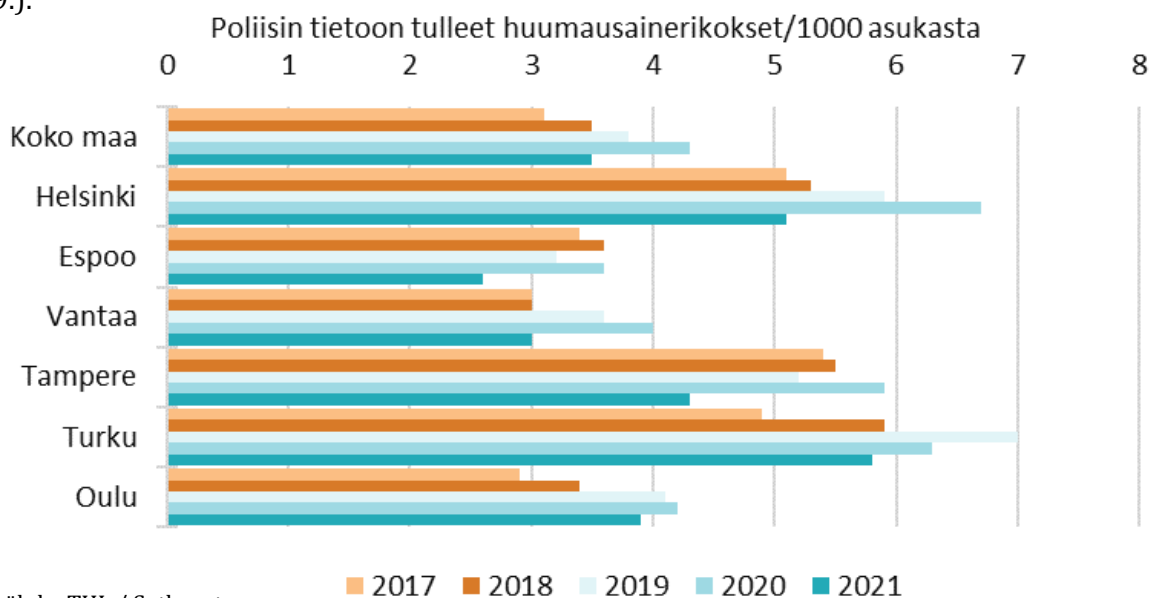
Päihtyneenä tehdyistä rikoksista epäiltyjä oli väestöön suhteutettuna eniten Helsingissä ja Tampereella. (Kuvio 8.). Vuodesta 2020 osuudet ovat kaikissa kuutoskaupungeissa laskeneet. Koko maan tasoon verrattuna osuudet olivat pienempiä Espoossa ja Vantaalla.

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 8. Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäilty 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2017-2021.

Huumausainerikoksissa osuudet ovat päihtyneiden säilöönottoja ja päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista epäiltyjen osuuksia pienempiä. Suhteessa väestöön huumeiden käyttörikoksia oli eniten Turussa. Koko maan tasoon verrattuna osuudet olivat pienempiä Espoossa ja Vantaalla. Vuodesta 2020 huumeiden käyttörikokset ovat vähentyneet kaikissa kuutoskaupungeissa. (Kuvio 9.).

Lähde: THL / Sotkanet

Kuvio 9. Poliisin tietoon tulleet huumausaineiden käyttörikokset 1000 asukasta kohti kuudessa suurimmassa kaupungissa vuosina 2017-2021.

4. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN PALVELURAKENNE JA KUSTANNUKSET

Kunnat järjestävät palveluja päihde- tai mielenterveysasiakkaille sosiaalihuollossa, perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Palvelujen toteuttamistavat vaihtelevat kunnissa. Palveluja tuotetaan kuntien omalla palveluina, sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymien toimintana, säätiöiden, järjestöjen ja yksityisten yritysten kanssa, kumppanuussopimuksilla tai yhdistettyinä mielenterveys- ja päihdetyön palveluina (HE 164/2014 vp, s. 30).

Tässä luvussa tarkastellaan päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisuutta – miten asiakkaat sijoittuvat kokonaiskuvassa eri palveluihin ja millainen on palvelujen kustannusrakenne. Alkuun kuvataan, miten kussakin kaupungissa palvelut on organisoitu ja miten asiakas ohjautuu palveluihin.

4.1 Palvelurakenne ja asiakas- ja palveluohjaus kunnittain

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää aikuisikäisten tarvitsemat psykiatrisen erikoissairaanhoidon, päihdehuollon sekä asunnottomien ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisen palvelut. Osa palveluista on ns. matalan kynnyksen palvelua ja osaan palveluista hakeudutaan lähetteellä. Osan psykiatrisesta erikoissairaanhoidosta tuottaa HUS erillisen työnjakosopimuksen perusteella.

Helsingissä se työntekijä, jonka luo asiakas tai potilas ensimmäistä kertaa hakeutuu, vastaa palveluja hoitoonohjauksesta. Periaatteena on, että jokaiselle asiakkaalle ja potilaalle nimetään hänen kokonaisuudestaan ja -palvelustaan vastaava työntekijä. Työntekijän nimi kirjataan myös asiakas- ja potilasasiakirjoihin. Erillisessä yksikössä keskitetysti järjestettyä asiakas- ja palveluohjausta ei ole.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestää ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluja nuorille ja aikuisille osana kaupungin terveyspalvelujen tulosityksikköä. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa painotetaan avopalvelujen ensisijaisuutta. Henkilöstö tekee integroidusti mielenterveys- ja päihdetyötä.

Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa kaupungin omien hajasijoitettujen avopalvelujen kokonaisuutta kutsutaan MTP-klinikaksi. Se tuottaa sairaanhoitajien ja psykologien vastaanotto toimintaa aikuisille ja nuorille. MTP-klinikalla hoidetaan pääsääntöisesti lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia. Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa avopalveluihin ei tarvita läheteitä. Ajan voi varata sähköisesti, puhelimitse tai jonottamalla niin sanotun matalan kynnyksen vastaanotolle. MTP-klinikalla on omat lääkäriresurssit. Vaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat hoidetaan erikoissairaanhoidossa, jonka tuottaa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS).

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut -palvelualue järjestää laitosvieroitus hoitoa pääsääntöisesti omalla toimintana. Espoossa on yksi 16-paikkainen vieroitus hoito-osasto, selviämishoitoasema sekä päihteiden käyttäjien sosiaali- ja terveysneuvontapiste Linkki. Näihin palveluihin ei tarvita läheteitä. Päihteitä käyttävät asunnottomat voivat hakeutua sosiaalihoitolaan mukaiseen tilapäiseen majoitukseen Olarinluoman vastaanottokotiin.

Espoo järjestää perusterveydenhuollon tasoisen opioidikorvaushoidon kokonaan ostopalveluna. Palvelu on kilpailutettu vuonna 2018. Kaikki alkaneet perustason hoidot on pystytty järjestämään hoitotakuun puitteissa. Korvaushoidossa olevien määrän vuosittainen vaihtelu selittyy hoidon päätymisillä suunnitellusti tai suunnittelemattomasti, paikkakunnan vaihdoilla tai muilla vastaavanlaisilla syillä. Vuonna 2021 perusterveydenhuollon tasolla opioidikorvaushoidossa oli 304 asiakasta.

Päätökset ja ohjaus päihdehuollon kuntouttavaan laitoshoitoon tehdään avopalveluissa. Kuntouttava laitoshoido tuotetaan kokonaan ostopalveluna. Opioidikorvaushoitoon sekä sosiaalihuoltolain 21§ mukaisesti asumispalveluihin päätökset tehdään mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksessa keskitetysti. Valtaosa edellä mainituista palveluista järjestetään Espoossa ostopalveluina.

Espoo järjestää mielenterveyskuntoutujien palveluasumista ja tehostettua palveluasumista ostopalveluna. Asiakasohjaus tekee päätökset näihin palveluihin sosiaalihuoltolain 21§ mukaisesti.

Vantaalla päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluyksikkö kuuluu terveystalujen palvelualueeseen ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumisen palvelut kuuluvat perhepalvelujen palvelualueeseen. Perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin kuuluu terveysasemien, opiskeluterveydenhuollon ja Peijaksen päivystyksen sairaanhoitajien vastaanotto toiminta, kokemusasiantuntijan palvelut ja ehkäisevän päihdetyön yksikkö. Kuntouttaviin päihdepalveluihin kuuluu kaksi päihdepoliklinikkaa ja peliklinikan palvelut. Huumehoitopalveluihin kuuluu opioidikorvaushoidon palveluihin erikoistunut päihdepoliklinikka, terveysneuvontapisteet ja ostopalvelutiimi. Vieroitushoitopalveluihin kuuluu päihdevieroitusyksikkö ja kotiin annettavien palveluiden yksikkö.

Päihdekuntoutujien ja asunnottomien asumisyksiköt on koottu yhteen linjaan. Asumisen sosiaalityö ja sosiaalinen kuntoutus -toimintayksikkö tarjoaa sosiaalityötä mielenterveyskuntoutujille ja asunnottomille. Asunnottomien sosiaalityössä on asunnottomiksi vapautuvien vankien sosiaalityö. Palveluihin ohjataan vahvan tuen tarpeessa olevat asiakkaat. Asumisen sosiaaliohjaus tarjoaa tukea mm. kaupungin asuntokannasta vuokrattuihin ja yhteistyökumppaneiden asuntoihin. Sosiaalisen kuntoutuksen Steppi-tiimi ja määräaikainen tavoitevalmennusryhmä Noste tarjoavat sekä yksilö että ryhmämuotoista sosiaalista kuntoutusta kaikille aikuisten ja nuorten sosiaalipalveluiden asiakkaille. Häätöjä ennaltaehkäisevä asumisen sosiaaliohjaus tekee yksilöllistä työtä ja antaa kertaluonteista neuvontaa. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja tuotetaan sekä omana toimintana että ostopalveluna.

Kaikki mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen hankitaan ostopalveluna. Tuettu asuminen päihdekuntoutujille ja mielenterveyskuntoutujille tai vastaavaa tukea tarvitseville ja asunnottomille tuotetaan osittain kaupungin omana toimintana ja hankitaan osittain sopimuskumppaneilta: Asunto ensin -tyyppistä tuettua asumista, päihde- ja päihde- ja mielenterveyskuntoutujille tarjottua asumista. Lievien ja keskivaikeiden mielenterveysongelmien hoito järjestetään terveystalujen tulosalueella terveysasemilla ja päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon tuottaa HUS. Mielenterveyskuntoutujat, jotka tarvitsevat vahvaa ja pidempiaikaista tukea asumiseensa, tulevat aikuissosiaalityön asumispalveluiden asiakkaisiksi. Osa palveluista on matalan kynnyksen palvelua ja osaan palveluista haudutaan läheteellä.

Päihdehuollon avo- ja vieroitushoitopalvelut tuotetaan pääasiassa omana toimintana. Opioidikorvaushoidon avohoidosta noin puolet hankitaan ostopalveluna. Kuntouttava laitoshoido tuotetaan kokonaan ostopalveluna. Omien palvelujen lisäksi hankitaan asumispalveluja ja kotiin annettavia avopalveluja. Kaikki mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen hankitaan sopimuskumppaneilta tai suoraostoina. Tuettua asumista asumisyksiköihin on omana toimintana. Kaupunki järjestää myös palveluohjausta niille mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat kotiutumassa vahvemmin tuetusta palvelusta omaan kotiin. Asumisyksiköissä järjestettävää tuettua asumista ja kotiin vietävää tukea ostetaan myös sopimuskumppaneilta.

Turussa päihde- ja mielenterveyspalveluiden kustannuksista ostopalveluiden osuus on noin 90 prosenttia. Perustason mielenterveys- ja päihdehoito tapahtuu terveysasemilla sekä sosiaalitoimistoissa. Integroitua palveluohjausta ja lyhytaikaista hoitoa on saatavissa terveysasemien yhteydessä

toimivan mielenterveys- ja päihdetiimin kautta. Huumeidenkäyttäjien terveysneuvonta ja päihdeidenkäyttäjien päiväkeskustoiminta tuotetaan omana palveluna.

Kaupungin omia asumispalveluita ovat päihtyneiden tilapäismajoitus, päihdehuollon palveluasumisyksikkö, päihdehuollon päivätoimintakeskus sekä tukiasuntoja päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluista Turku tuottaa osan itse. Omiin asumispalveluihin ohjaututaan ottamalla yhteyttä yksikön vastaavaan tai sosiaalityöntekijän ohjaamana. Ostettuihin asumispalveluihin hakeudutaan joko läheteellä (mielenterveyskuntoutujat) asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikköön tai yksikön arviointitiimin kautta (päihdekuntoutujat). Asumis- ja päihdepalveluiden yksikön sosiaalityöntekijät vastaavat keskitetysti päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden asiakasohjauksesta ja päätöksenteosta yhdessä lähetettävien tahojen kanssa sekä toimivat asumispalveluyksiköihin sijoittuvien asiakkaiden vastuusosiaalityöntekijöinä.

Päihdehuollon avopalveluita, selviämisasemapalveluita ja vieroitushoitopalveluita Turun kaupunki ostaa ulkopuolisilta palveluntuottajilta, joille asiakas voi varata itse ajan.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoidon ostetaan kilpailutetuilta palveluntuottajilta. Asiakasohjauksen laitospalveluun tekee sosiaali- ja terveyspalveluiden ja päihdepsykiatrian edustajista koostuva moniammatillinen päihdetiimi, jonne oma vastuusosiaalityöntekijä kokoaa tarvittavat lähteet. Palveluohjauksesta ja päätöksistä vastaa asiakkaan sosiaalityöntekijä. Opiaattikorvaushoidon arviointi ja hoito toteutetaan erikoissairaanhoidon sairaanhoitopiirin riippuvuuspsykiatrialla. Lisäksi riippuvuuspsykiatria järjestää avohoidon ja laitospalvelusta kaksoisdiagnoosipotilaille.

Sairaanhoitopiirin alaisen yhteispäivystyksen yhteydessä toimii Mielenterveys- ja päihdeyksikkö, johon ohjaututaan akuutisti yhteispäivystyksen kautta. Mielenterveys- ja päihdeyksikkö palvelee potilaita, joilla on äkillinen mielenterveyden kriisi, muu psyykkisesti erityisen kuormittava tilanne tai päihteiden käyttöön liittyvä kriisitilanne.

Tampereella on viime vuosina kehitetty avohoidon monimuotoisuutta kuten mielenterveys- ja päihdetyön integraatiota sekä yhteistyötä eri toimijoiden kesken, matalan kynnyksen palveluja ja päihdehuollon avopalveluiden toteuttamisen toimintamalleja.

Kaupungin oman toiminnan palvelukokonaisuuteen kuuluvat päihdehuollon avo- että laitospalvelut, asumispäivystys ja siihen liittyvät asumispalvelut, päihtyneiden päivätoimintakeskukset sekä seutukunnallinen selviämishoitoasema. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelut ostetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä.

Tampereen perusterveydenhuolto (terveysasemat ja opiskelijaterveydenhuolto) hoitaa sovitun porrasteisuuden mukaisesti lievät ja keskivaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat. Terveysasemilla toimivat mielenterveystiimit (psykiatriset sairaanhoitajat ja psykologit), joille potilaat ohjataan terveysaseman lääkäreiden toimesta.

Tampereen kaupungin mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä PSHP:n psykiatrian toimialueen yhdistymisen toteutui vuoden 2021 alusta. Tampereen kaupungin ja PSHP:n psykiatrian yhdistymishankkeen visiona on turvata pirkanmaalaisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus, laatu ja resurssit pitkälle tulevaisuuteen yhdistämällä avo- ja sairaalahoito sekä etenemällä kohti maakunnallista kokonaisuutta.

Nuorisovastaanoton mielenterveyspalveluissa Lyhty hoitaa 13 - 25 -vuotiaita nuoria, joilla on esimerkiksi masennusta ja ahdistuneisuutta. Nuorten päihdepalvelu Nuppu auttaa 13 - 25 -vuotiaita nuoria, joilla on päihdeongelmia.

Päihdepalveluita hankitaan ostopalveluina sekä avo- että laitospalveluina. Avopäihdepalveluiden hankinta sisältää yksilö- ja ryhmämuotoisen sekä kokopäiväisen kuntoutuksen. Verkkomuotoisella avopäihdepalvelulla pyritään vastaamaan yhä kasvavaan kysyntään digitaalisista palveluista. Laitoshoidon palveluihin sisältyy katkaisu- ja vieroitushoito laitoksessa sekä laitoshoido.

Lisäksi Tampere hankkii ostopalveluina terveysneuvonnan, korvaushoidon ja psykososiaalisen kuntoutuksen sisältäviä avohuumehoidon palveluita.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden ostopalveluihin hakeudutaan sosiaalityön tekemällä, palveluntarpeen arviointiin perustuvalla palvelupyynnöllä. Keskitetyn asiakasohjauksen tehtävänä on yhteistyössä lähettävän tahon kanssa osoittaa asiakkaalle hänen tarpeitaan vastaava palvelu ja arvioida myönnettävän palvelun kesto. Asiakasohjaus ohjaa ja neuvoo yhteistyötahoja päihdehoitoon ja asumispalveluihin hakeutumisesta. Sosiaalityön palveluiden lisäksi asiakas voi hakeutua myös terveydenhuoltoon hoidon tarpeen arviointiin. Vastaanotto toiminnan terveysasemilla toteutuvaa päihdehoitoa voidaan tehostaa ohjaamalla asiakas terveysasemalta kiireelliseen vieroitushoitoon tai perushoitoa tehostavaan päihdehuollon avopalveluun. Asiakas voidaan ohjata katkaisu- ja vieroitushoitoon yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella myös suoraan aikuissosiaalityöstä.

Oulun perusterveydenhuollossa (hyvinvointikeskuksissa) hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielen-terveyden ongelmia, konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoidoa. Lisäksi perusterveydenhuollon sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkehoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Kaupungissa on oma erikoissairaanhoidon mielen-terveysavohoido, jossa hoidetaan aikuisten ja lasten- sekä nuorten (Lanu) erikoissairaanhoidoa vaativat mielen-terveysongelmat. Painopisteenä Oulussa on viedä mielen-terveys- ja päihdepalveluita hyvinvointikeskuksiin, jossa erityispalvelut tukevat perustason toimintaa mm. konsultoimalla.

Oulussa toimi 30.9.2021 asti virka-aikana yhteinen mielen-terveys- ja päihdepäivystys. 1.10.2021 alkaen erillinen mielen-terveyspäivystys lakkautettiin ja virka-aikaan hoitoon tulo siirtyi kokonaan hyvinvointikeskuksiin, joissa akuutista hoidon tarpeen arviosta vastaavat akuuttivastaanotot. Akuuttivastaanottojen yhteydessä toimii psykiatrinen sairaanhoitaja, joka on konsultoitavissa ja tekee vaativimmat hoidon tarpeet arviot. Hyvinvointikeskusten on mahdollista konsultoida myös psykiatria. Virka-ajan ulkopuolella hoitoon tulo tapahtuu Oulun seudun yhteispäivystyksen kautta. Oulun seudun yhteispäivystyksessä toimii kaupungin kriisi- ja sosiaalipäivystys, jossa työskentelee aktiivisyydessä sosiaalityöntekijä ja hänen työparinaan psykiatrinen sairaanhoitaja. Oulun seudun yhteispäivystyksessä toimii ilta-aikaan myös mielen-terveyspalveluiden psykiatrinen sairaanhoitaja, joka arvioi mielen-terveys- ja päihdeasiakkaita.

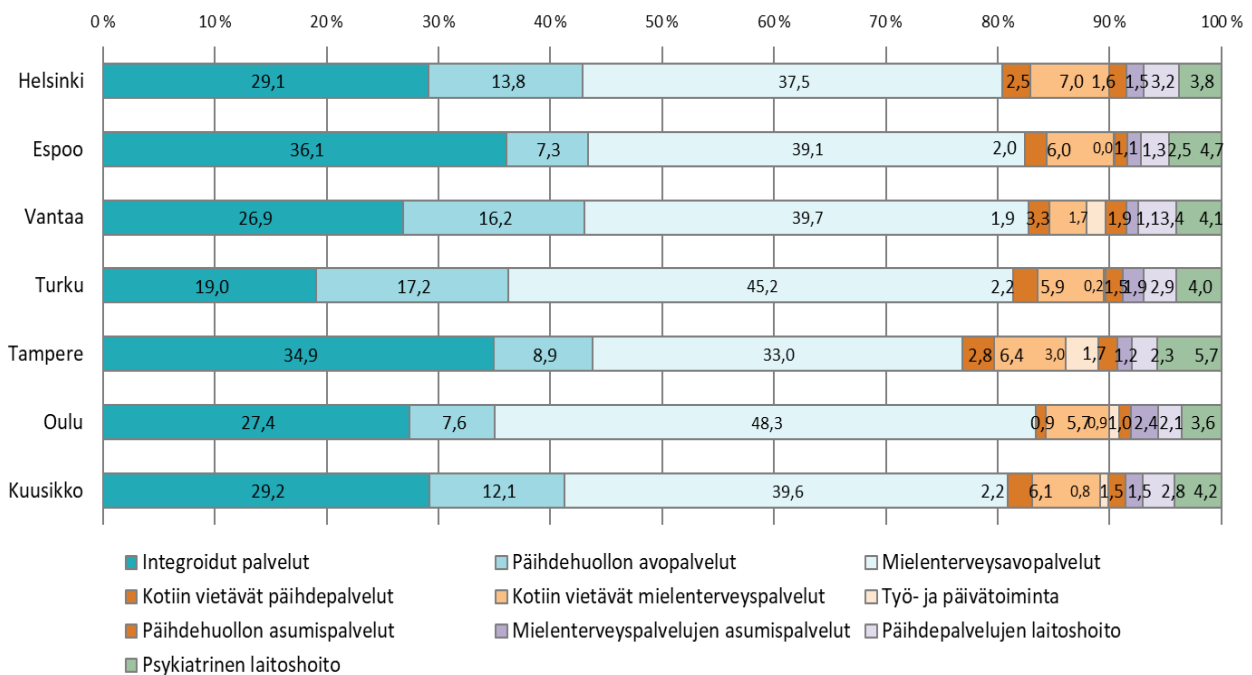
Palveluohjauksen tehostamiseksi 1.10.2022 avautui mielen-terveys- ja päihdepalveluiden puhelinpalvelu, jossa annetaan ohjausta sekä tehdään puhelimitse hoidon tarpeen arvioita.

Päihdepäivystyksen kautta voi hakeutua virka-aikana hoitoon ilman lähetettä. Päihdehoito järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköitä ovat Pohjoisen ja Eteläisen alueen avopäihdepalvelut sekä Haukiputaalla toimiva Road. Näissä yksiköissä hoidetaan kaiken ikäisten päihdeongelmat. Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään kaupungin omana toimintana. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan arkisin omalla asuinalueella. Kanta-Oulun alueella on lisäksi kaksi korvaushoitopistettä, jotta palvelut olisivat saavutettavimmat ja yksittäisen korvaushoitopisteen asiakasmäärät kohtuulliset.

Päihdelaitoshoidoa järjestetään päihdekliniikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitus- hoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Psykiatrinen laitoshoido toteutetaan PPSHP:n toimesta kaikille ikäryhmille. Lisäksi PPSHP tuottaa psykiatrisia avohoitopalveluita lapsille, nuorille ja aikuisille. Päihdelaitoskuntoutus toteutetaan ostopalveluna.

4.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden sijoittuminen palvelujärjestelmään

Kuviossa 10. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärien osuuksien jakautuminen eri palveluihin. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, joten eri palvelujen asiakasmäärät ovat suurempia kuin yksittäisten asiakkaiden kokonaismäärä. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly tarkasteltuihin asiakasmääriin. Suurin osa kaikista päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttäneistä asiakkaista asioi avopalveluissa. Suurimman yksittäisen osuuden muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli kuutoskaupunkien tasolla 39,6 prosenttia kaikista asiakkaista. Toiseksi suurin osuus, 29,2 prosenttia kaikista asiakkaista oli integroiduissa palveluissa, jotka sisältävät muun muassa perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärän osuus asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla oli 12,1 prosenttia. Päihdepalvelujen laitoshoidossa oli 2,8 prosenttia ja psykiatrisessa osastohoidossa 4,2 prosenttia asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla.

Kuvio 10. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2021.

Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakas kertaalleen -tietoa ei saada. Sama asiakas voi sisältyä usean palvelun asiakasmäärään.

4.3 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset

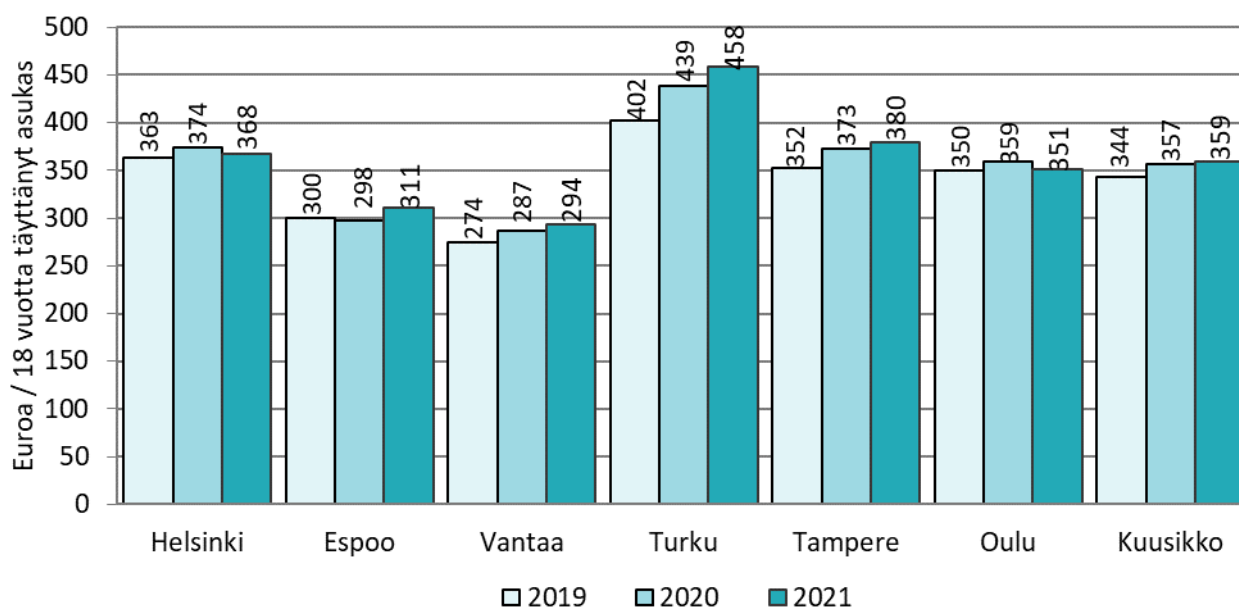
Taulukossa 2. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset sekä niiden jakautuminen integroituihin palveluihin, päihdepalveluihin ja mielenterveyspalveluihin. Kuutoskaupunkien tasolla kokonaiskustannukset vuonna 2021 olivat 541,5 miljoonaa euroa, mikä on 1,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset kasvoivat Vantaalla (+6,8 %), Espoossa (+6,1 %), Turussa (+4,7 %) ja Tampereella (+3,5 %) ja vähenivät Helsingissä (-1,6 %) ja Oulussa (-0,9 %).

Taulukko 2. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2021 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (milj. €)	201,1	71,9	56,1	76,0	78,2	58,2	541,5
Integroitujen palvelujen kustannukset (milj. €)	14,6	7,4	3,8	6,2	5,6	1,7	39,4
Päihdepalvelujen kustannukset (milj. €)	54,4	15,5	13,9	13,9	16,2	9,8	123,7
Mielenterveyspalvelujen kustannukset (milj. €)	132,1	49,0	38,3	55,9	56,4	46,7	378,4
Kokonaiskustannukset (%)							
Integroitujen palvelujen kustannukset (%)	7,3	10,3	6,8	8,1	7,2	2,9	7,3
Päihdepalvelujen kustannukset (%)	27,1	21,6	24,8	18,4	20,7	16,8	22,9
Mielenterveyspalvelujen kustannukset (%)	65,7	68,1	68,3	73,5	72,1	80,3	69,9
Muutos 2020–2021 (%)							
Kokonaiskustannukset	-1,6	6,1	3,7	4,7	3,5	-0,9	1,6
Integroitujen palvelujen kustannukset	4,3	15,7	25,9	12,5	55,0	-21,0	13,4
Päihdepalvelujen kustannukset	-5,0	5,0	5,2	-11,3	3,8	-2,7	-2,3
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	-0,8	5,2	1,4	8,8	0,2	0,4	1,8

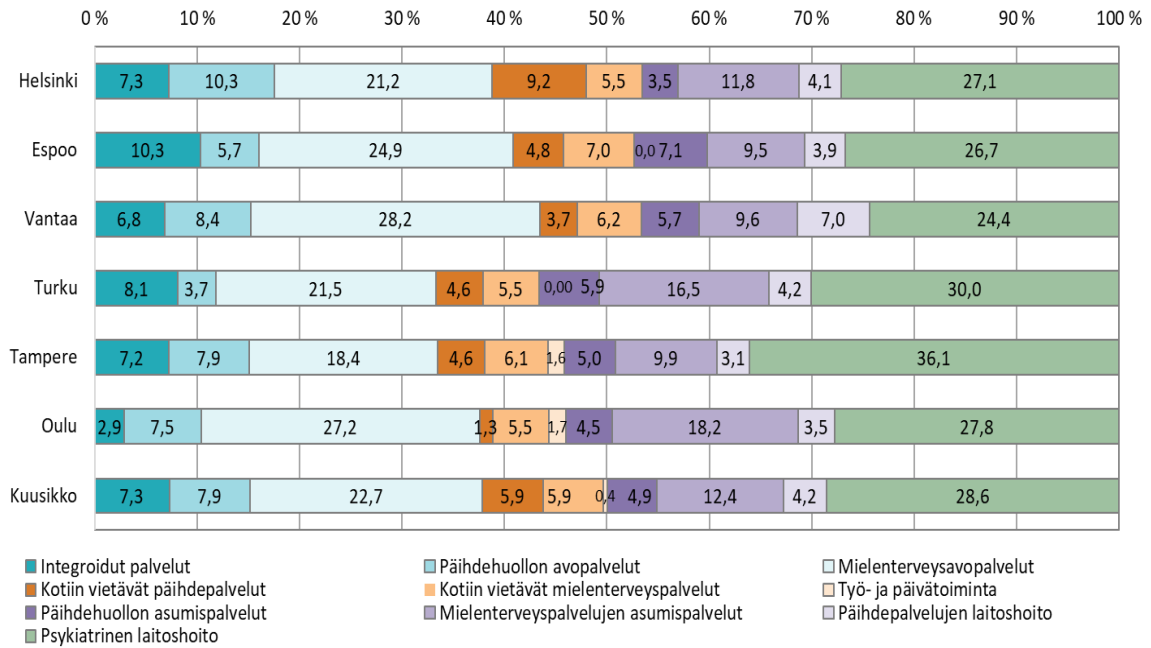
Huom! Nuorisoasemien asiakkaat sisältyvät ainoastaan kokonaisasiakasmäärään.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 357 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2021 (Kuvio 11). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Vantaan 293 euron ja Turun 458 euron välillä. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Turussa, Espoossa, Tampereella ja Vantaalla ja laskivat muissa kaupungeissa. Verrattuna vuoteen 2019 asukaskohtaiset kustannukset ovat nousseet kaikissa kuutoskaupungeissa.

Kuvio 11. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2019–2021.

Kuvio 12. ilmentää, kuinka päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannuksista noin puolet muodostuu laitoshoidon ja asumispalvelujen järjestämisestä. Psykiatrisen laitoshoidon kulut muodostivat kuutoskaupunkien tasolla suurimman yksittäisen kustannusosuuden, 28,6 prosenttia kokonaiskustannuksista vuonna 2021. Mielenterveysavopalvelujen osuus kuutoskaupunkien tasolla oli 22,7 prosenttia. Kolmanneksi suurin osuus kokonaiskustannuksista muodostuu mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannuksista, joiden osuus on kuutoskaupunkien tasolla 12,4 prosenttia.

Kuvio 12. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2021.

Taulukossa 3. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain sekä niiden jakautuminen kunnan itse tuottamiin ja ostopalveluna tuotettujen palvelujen kustannuksiin. Kokonaiskustannusten tasolla ostopalvelujen osuus vaihteli Helsingin 40,8 prosentin ja Turun 91,5 prosentin välillä vuonna 2021.

Taulukko 3. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset palveluittain ja kustannusten jakautuminen (%) omiin ja ostopalveluihin vuonna 2021.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset yhteensä, €	201 125 853	71 890 443	56 092 217	76 013 674	78 230 423	58 170 310	541 522 920
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	59,2	20,2	19,3	8,5	18,7	40,3	34,9
<i>Josta ostopalvelujen osuus, %</i>	40,8	79,8	80,7	91,5	81,3	59,7	65,1
Integroidut palvelut, €	14 623 270	7 423 565	3 827 818	6 178 659	5 646 372	1 682 453	39 382 136
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	47,3	61,9	48,2	28,0	51,3	100,0	49,9
<i>Josta ostopalvelujen osuus, %</i>	52,7	38,1	51,8	72,0	48,7	0,0	50,1
Avopalvelut, €	63 339 106	21 966 349	20 540 272	19 134 165	20 549 687	20 174 599	165 704 178
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	74,1	5,9	18,3	4,1	12,1	66,8	41,5
<i>Josta ostopalvelujen osuus, %</i>	25,9	94,1	81,7	95,9	87,9	33,2	58,5
Kotiin vietävät palvelut, €	29 578 490	8 482 703	5 555 797	7 690 379	8 412 714	3 917 066	63 637 149
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	40,2	22,8	35,0	9,4	10,7	53,2	30,6
<i>Josta ostopalvelujen osuus, %</i>	59,8	77,2	65,0	90,6	89,3	46,8	69,4
Työ- ja päivätoiminta, €	0	12 479	0	0	1 235 593	998 181	2 246 252
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	.	0,0	.	.	0,0	100,0	-
<i>Josta ostopalvelujen osuus, %</i>	.	100,0	.	.	100,0	0,0	-
Asumispalvelut, €	30 786 522	11 969 141	8 555 994	17 000 413	11 700 844	13 184 576	93 197 490
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	24,1	20,4	14,0	18,9	27,0	26,3	22,4
<i>Josta ostopalvelujen osuus, %</i>	75,9	79,6	86,0	81,1	73,0	73,7	77,6
Laitoshoido, €	62 798 465	22 036 206	17 612 336	26 010 058	30 685 213	18 213 436	177 355 715
<i>Josta omien palvelujen osuus, %</i>	73,0	19,3	11,8	0,0	16,9	9,7	33,3

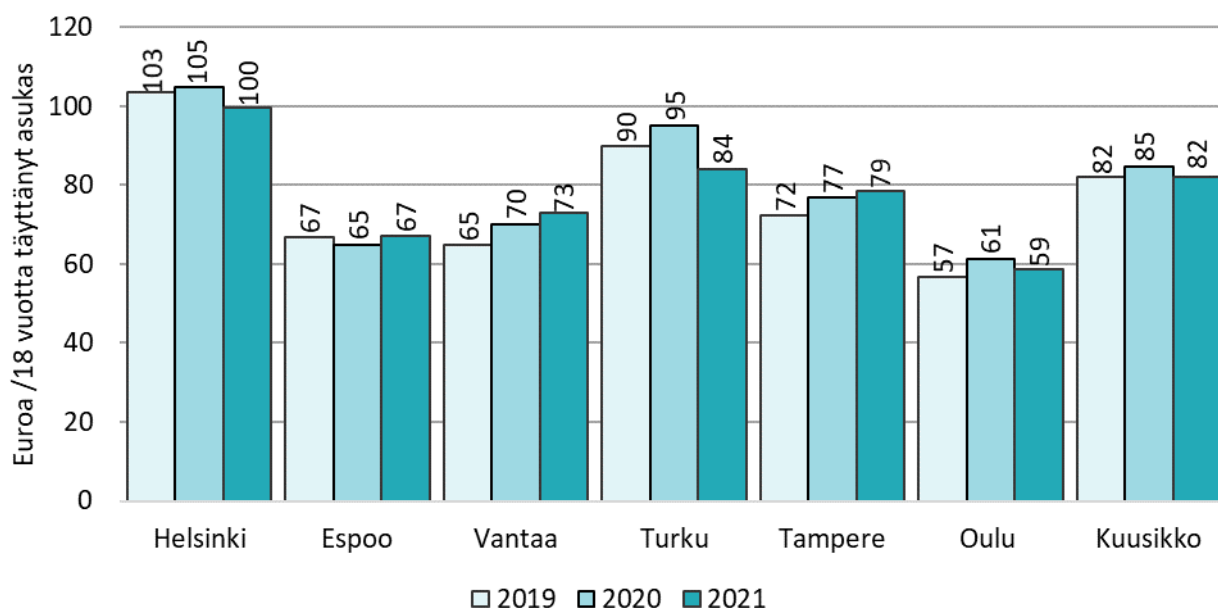
4.3.1 Päihdehuollon palvelujen kokonaiskustannukset

Vuonna 2021 päihdehuollon kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 123,8 miljoonaa euroa, mikä oli 2,3 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020 (Taulukko 4.). Kustannukset kasvoivat Vantaalla (+5,2 %), Espoossa (+5,0 %) ja Tampereella (+3,8) ja laskivat Turussa (-11,3 %), Helsingissä (-5,0 %) ja Oulussa (-2,7 %). Vertailtaessa päihdehuollon kustannuksia ja suoritteita on huomioitava, että kuntien välillä on eroja palvelujen organisoinnissa ja tilastoinnissa.

Taulukko 4. Päihdehuollon kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2019–2021 vuoden 2021 rahan arvossa ja muutos vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2019	56,27	14,99	12,03	14,71	14,47	9,14	121,61
Kustannukset milj. € 2020	57,30	14,78	13,24	15,73	15,58	10,03	126,66
Kustannukset milj. € 2021	54,42	15,51	13,93	13,95	16,17	9,76	123,75
Muutos milj. €, 2020–2021	-2,88	0,73	0,69	-1,78	0,59	-0,27	-2,91
Muutos %, 2020–2021	-5,0	5,0	5,2	-11,3	3,8	-2,7	-2,3

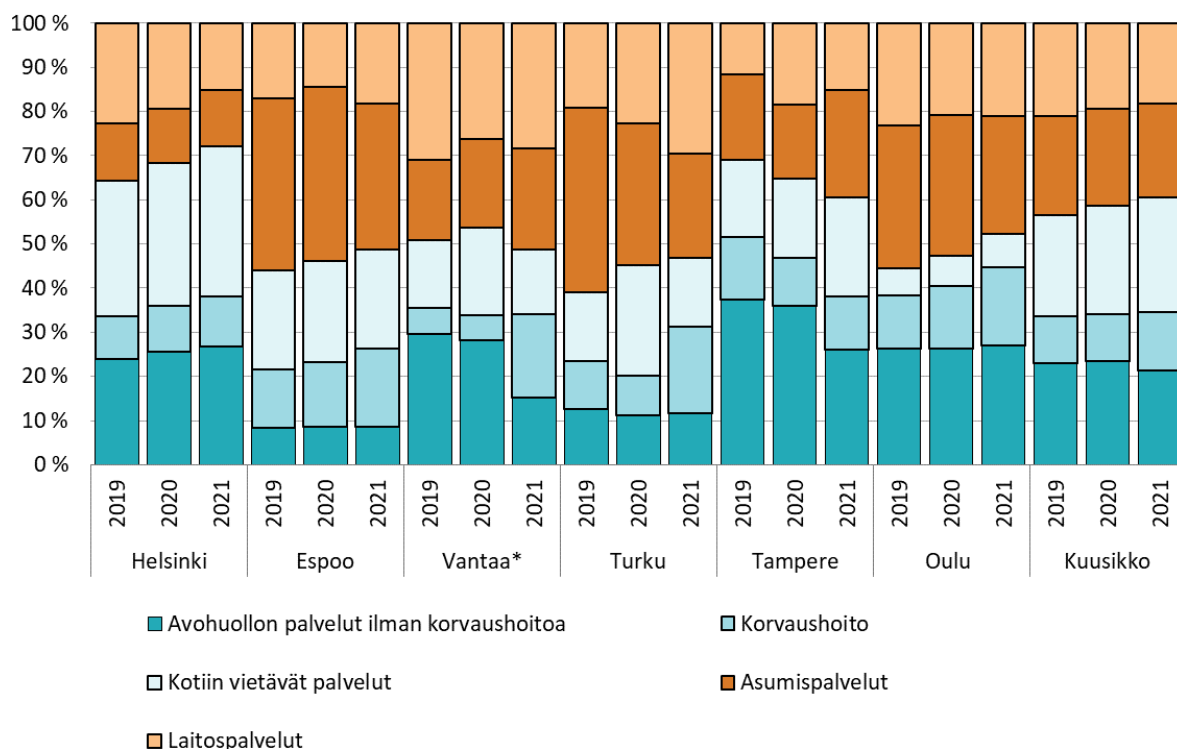
Päihdehuollon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 82 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2021 (Kuvio 13.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut päihdehuollon kokonaiskustannukset vaihtelivat Oulun 59 euron ja Helsingin 100 euron välillä. Deflatoidut asukas-kohtaiset kustannukset ovat vuoteen 2019 verrattuna laskeneet Turussa ja Helsingissä pysyneet samana Espoossa ja nousseet muissa kuutoskaupungeissa.

Kuvio 13. Päihdehuollon deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2019–2021.

Kuviossa 14. on kuvattu kuutoskaupunkien päihdehuollon kustannusrakenne vuosina 2019–2021. Kuutoskaupunkien tasolla kustannukset jakautuvat melko tasaisesti palveluittain: Kotiin vietävät palvelut ja asumispalvelut muodostavat yhteensä lähes puolet kokonaiskustannuksista. Laitospalvelujen osuus kokonaiskustannuksista kuutoskaupunkien tasolla oli 15,9 prosenttia vuonna 2021. Avohuollon palvelut ilman korvaushoitoa kattavat 22,0 prosenttia ja korvaushoito 13,7 prosenttia kokonaiskustannuksista. Kuutoskaupunkien tasolla laitoshoidon ja asumispalvelujen osuus kustannuksista on laskenut suhteessa vuoteen 2019, kun taas avohuollon, korvaushoidon ja kotiin vietävien palvelujen osuus on vastaavassa ajassa kasvanut.

Kaupunkien kesken kustannusten osuuksien jakautumisessa on kuitenkin vaihtelua. Helsingissä kustannukset painottuvat kotiin vietäviin palveluihin ja avohuollon palveluihin. Espoossa asumispalvelujen osuus kustannuksista on keskiarvoa korkeampi, kun taas avopalvelujen osuus on verrattain matala, sillä osa avopalveluista luokituu integroituihin palveluihin. Vantaalla suurin osuus päihdehuollon kustannuksista muodostuu avohuollon palvelujen ja kotiin vietävien palvelujen menoista. Turussa suhteessa suurin osa kustannuksista koostuu asumispalvelujen järjestämisestä, kun taas avopalvelujen osuus on kuutoskaupunkien keskiarvoa matalampi. Tampereella päihdehuollon kustannukset painottuvat avohuollon palvelujen järjestämiseen. Oulussa suhteessa suurin osa kustannuksista muodostuu avopalvelujen kustannuksista johtuen palveluiden painopisteen siirtämisestä kotiin vietäviin palveluihin asumispalvelujen menoista.

Kuvio 14. Päihdehuollon kustannusten jakautuminen (%) eri palveluihin vuosina 2019-2021.

*Vantaan oman korvaushoidon kustannukset ovat aiemmin sisältyneet avohuollon palveluihin. Tänä vuonna kustannukset on ilmoitettu ensimmäistä kertaa omana tietonaan. Vantaan asumispalvelujen kustannuksiin ei kuulu ostopalvelujen asunto ensin -periaatteen kustannukset, sillä ne kuuluvat aikuissosiaalityön kustannuksiin.

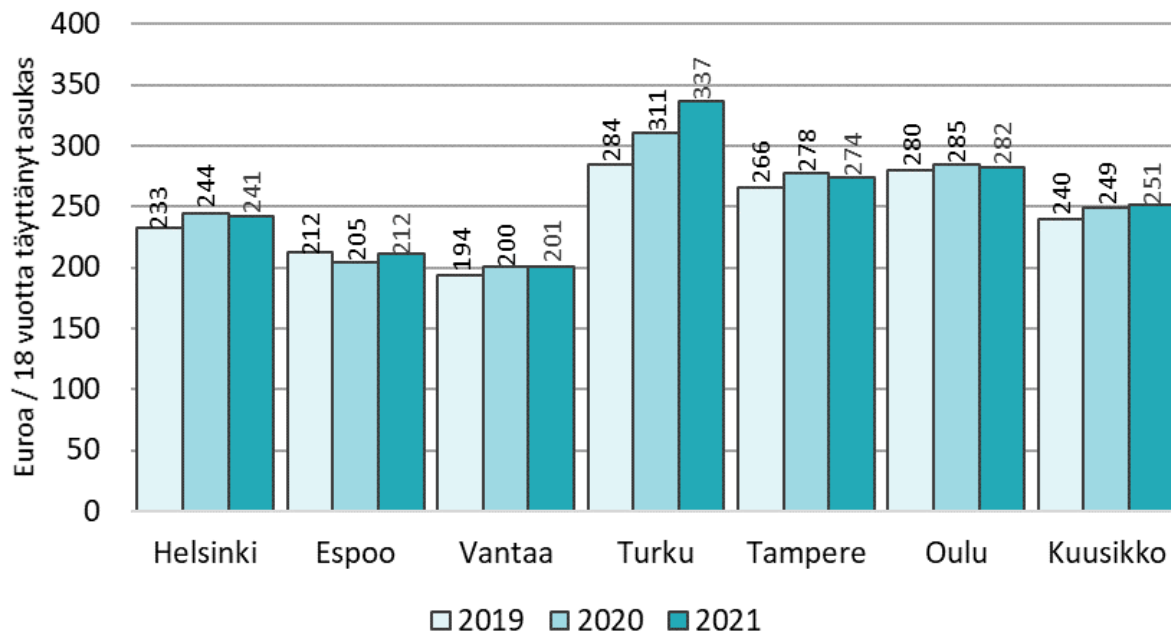
4.3.2 Mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset olivat 378,4 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 1,8 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020 (Taulukko 5.). Kustannukset kasvoivat edellisvuodesta Turussa (+8,8 %), Espoossa (+5,2 %), Vantaalla (+1,4 %), Oulussa (+0,4 %) ja Tampereella (+0,2 %) ja laskivat Helsingissä (-0,8 %).

Taulukko 5. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset vuosina 2019-2021 sekä muutos vuodesta 2020.

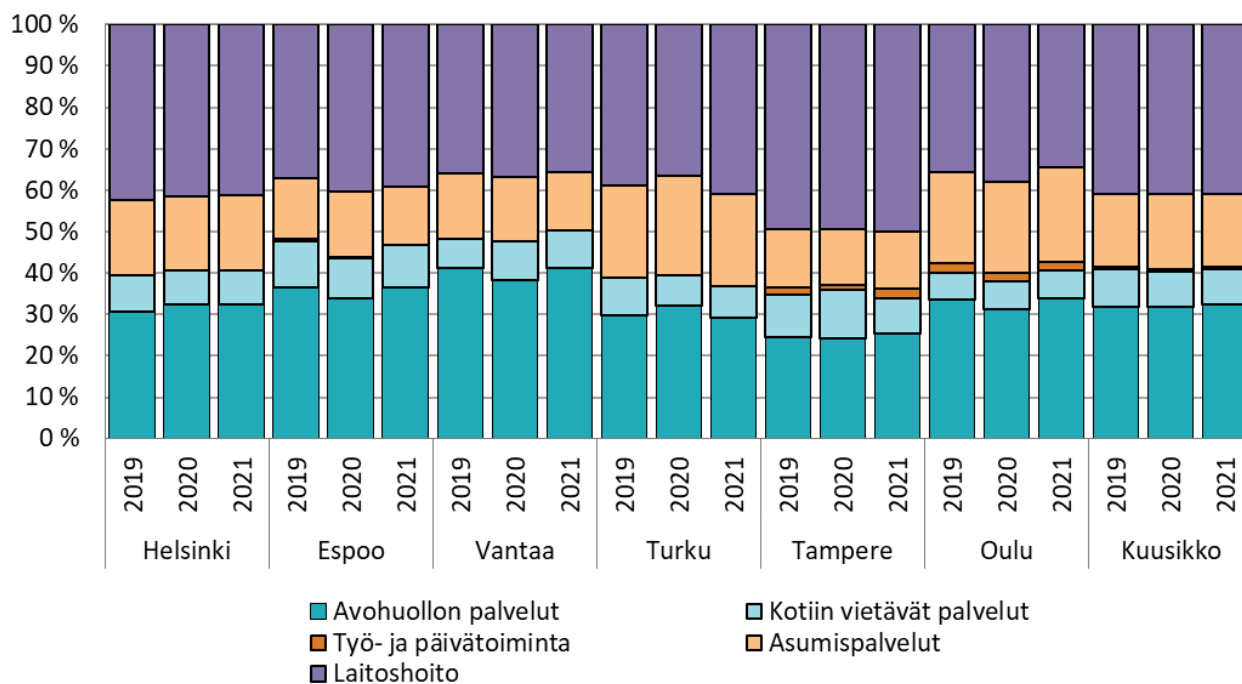
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset milj. € 2019	126,75	47,63	36,03	46,51	53,28	45,21	355,41
Kustannukset milj. € 2020	133,11	46,55	37,81	51,37	56,32	46,52	371,69
Kustannukset milj. € 2021	132,08	48,96	38,33	55,89	56,41	46,73	378,40
Muutos milj. €, 2020–2021	-1,04	2,41	0,52	4,52	0,09	0,21	6,71
Muutos %, 2020–2021	-0,8	5,2	1,4	8,8	0,2	0,4	1,8

Mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 251 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2021 (Kuvio 15.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Vantaan 201 euron ja Turun 337 euron välillä. Deflatoidut asukaskohdaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Turussa, Espoossa ja Vantaalla ja alenivat muissa kaupungeissa. Vuoteen 2019 verrattuna mielenterveyspalvelujen asukaskohdaiset kustannukset ovat kuutoskaupungeissa nousseet Espoota lukuun ottamatta.

Kuvio 15. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti vuosina 2019–2021.

Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain on kuvattu kuviossa 16. Kuutoskaupungeissa psykiatrinen laitoshoido muodostaa suurimman osuuden mielenterveyspalvelujen kustannuksista. Avohuollon palvelut muodostavat toiseksi suurimman osuuden kustannuksista. Kuutoskaupunkien kustannusrakenteen tasolla avopalvelujen osuus on laskenut suhteessa vuoteen 2019, kun taas asumispalvelujen osuus on vastaavassa ajassa kasvanut.

Kuvio 16. Mielenterveyspalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin vuosina 2019–2021.

5. INTEGROIDUT PALVELUT

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen integraatiolla pyritään siihen, että usein yhdessä esiintyviä päihde- ja mielenterveysongelmia hoidettaisiin kokonaisuutena ja integroituna muuhun terveydenhuoltoon. Tässä luvussa tarkasteltuihin integroituihin palveluihin lukeutuvat ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon sisältäen avo- ja laitoshoidon.

5.1 Integroitujen palvelujen järjestäminen

Helsingin integroitujen palvelujen osalta perustason mielenterveys- ja päihdepalveluihin on sisällytetty matalan kynnyksen mielenterveyspalvelupisteet, terveysasemilla toimivat mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajat, opiskeluterveydenhuollon ja lastensuojelun psykiatriset sairaanhoitajat sekä HUSin tuottama Malmin ja Haartmanin psykiatrian päivystys. Varsinaisesta perustasolla toteutettava mielenterveys- ja päihdetyöstä (suurimpana ryhmänä terveysasemien lääkärit ja terveydenhoitajat) ei ole saatavilla tietoa.

Ehkäisevän päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset muodostuvat aikuisten ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön yksikön kustannuksista sekä mielenterveys- ja päihdealan järjestöille myönnettyistä avustuksista. Lisäksi integroituihin palveluihin on sisällytetty HIV – positiivisten palvelukeskus ja HUSin tuottama päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon.

Espoossa mielenterveys- ja päihdepalvelut -palvelualue on osa perustason terveystalouksia. Aikuisten avohoidon palvelut on integroitu kahden terveysaseman yhteyteen, Ison Omenan palvelutorille sekä erilliseen palvelukeskukseen. Mielenterveys- ja päihdepalvelut tarjoavat ohjausta ja neuvontaa, konsultaatioita, arviointia sekä hoitoa mielenterveys- ja päihdeasiakkaille. Hoito on sekä yksilö-, että ryhmämuotoista. Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa arvioidaan ja hoidetaan lieviä ja keskivaikeita oireita. Palvelut ovat maksuttomia ja palveluun pääsee ilman lähetettä. Palveluihin haudutaan keskitetyn ajanvarauksen, sähköisen ajanvarauksen tai Walk in -tyyppisesti palvelutorin vastaanoton kautta. Akuutti- sekä vaikeiden sairauksien hoito on keskitetty hoidonporrastuksen mukaisesti HUS:n erikoissairaanhoidon.

Espeen kaupunki järjestää nuorten (13–22 -vuotiaiden) mielenterveys- ja päihdepalveluita kahdessa perustason toimintayksikössä. Nuorisopoliklinikka Nupoli tarjoaa ohjausta ja neuvontaa, konsultointia, arviointia sekä hoitoa mielenterveys- ja päihdeasiakkaille. Nupoli on osa matalan kynnyksen palveluita toimien yhteistyössä koulu- ja opiskeluhuollon, sosiaalihuollon sekä muiden perhepalveluiden kanssa. Palvelu on maksutonta ja hoidon tarpeen arvioon pääsee ilman lähetettä. Hoito on yksilö- sekä ryhmämuotoista. Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa arvioidaan ja hoidetaan lieviä sekä keskivaikeita oireita. Akuutti- sekä vaikeiden sairauksien hoito on keskitetty hoidonporrastuksen mukaisesti HUS:n erikoissairaanhoidon.

Espeen kaupunki ostaa nuorisopoliklinikka Nupolin palveluita vastaavat palvelut ruotsinkielisille asiakkaille. Yksityisen palveluntuottajan palvelukuvaus noudattaa Espeen kaupungin nuorisopoliklinikka Nupolin palvelukuvausta.

Espresso kaupunkitasoinen ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö (EMPT) tukee kaupungin muita tulosyksiköjä ja järjestösektoria EMPT:n liittyvissä tuen tarpeissa. Aiheesta viestitään eri medioissa, osallistutaan kaupunkitasoiseen tiedonkeruuseen ja analysointiin sekä osallistutaan hankkeisiin ja työryhmiin. Lisäksi toteutetaan Pakka-toimintamallia ja siihen liittyvää paikallista päihdelausuntoa.

Vantaalla ehkäisevän päihdetyön yksikkö tuottaa päihdehaittoja ehkäiseviä palveluita kuntalaisille, kunnan työntekijöille ja viranomaisille. Palvelujen sisältöön kuuluvat mm. ehkäisevä päihdetyö kouluilla, nuorisopajoilla ja aluetyöryhmissä, tupakkatyö, Pakka-toimintamallin toteuttaminen, paikalliset päihdelausunnot sekä tiedotus. Yhteistyössä koulujen ja nuorisotoimen kanssa järjestetään vuosittain Valintojen Stoori-tapahtuma, joka on päihdekasvatus, tunne- ja turvataitomenetelmä 6-luokkalaisille.

Päihde- ja mielenterveyspalveluyksikön psykiatriset sairaanhoitajat toimivat Vantaalla eri terveyskeskuksissa. Psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle potilas voi itse varata ajan sähköisen asiakasportaalin kautta tai soittaa yksikön palvelunumeroon. Lääkäri voi myös tehdä lähetteen mielenterveyspalveluihin.

Perusterveydenhuollon mielenterveystyö on itsenäistä ja tavoitteellista hoidontarpeen arviointia, hoitoa, konsultaatioita sekä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon sekä muiden toimijoiden kanssa. Sairaanhoitajat hoitavat yhteistyössä terveyskeskuksen lääkärin kanssa potilaita, joilla on mm. lievä tai keskivaikea masennus, ahdistuneisuushäiriö, jännittämis- tai paniikkihäiriö tai elämäntilannekriisi. Palvelussa tarjotaan suunnitelmallisia, lyhytkestoisia yksilö- ja ryhmähoitoja potilaille sekä koulutusta ja konsultaatioita yhteistyökumppaneille. Hoidontarpeenarvioinnin mukaisesti potilaita voidaan ohjata myös HUS:n toteuttamaan nettiterapiaan, lyhytstopalveluterapiaan tai Kelan kuntoutusterapiaan.

Mielenterveyspalvelujen kahden psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut on tarkoitettu toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille. Palveluun voi hakeutua oma-aloitteisesti soittamalla tai laittamalla yhteydenottopyynnön viestillä. Opiskeluterveydenhuollon mielenterveystyö on itsenäistä ja tavoitteellista hoidontarpeen arviointia, hoitoa, konsultaatioita sekä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon sekä muiden toimijoiden kanssa.

Peijaksen yleispäivystyksessä työskentelee yksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen sairaanhoitaja. Päihdesairaanhoitajan palvelut, palveluohjaus ja keskusteluapu, ovat käytössä päivystyspotilaille, jos potilaalla on huoli päihteiden käytöstä.

Mielenterveyspalveluissa on tarjolla mahdollisuus keskustella kokemusasiantuntijan kanssa.

Psykiatrisen- ja päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon Vantaalla toteuttaa HUS.

Vantaalla perhe- ja sosiaalipalveluihin kuuluva nuortenkeskus Nuppi tarjoaa matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluja 13–21-vuotiaille vantaalaisille nuorille ja heidän läheisilleen. Nupissa on moniammatillinen tiimi ja sieltä voi saada apua mielenterveyteen, päihteidenkäyttöön, pelaamiseen tai elämänhallintaan liittyvissä ongelmissa. Palveluun hakeutumisen syynä voivat olla myös nuoren huoli läheisen päihteidenkäytöstä tai erilaisiin sosiaalisiin suhteisiin liittyvät ongelmat. Nupin tarjoamaa tuki nuorelle on mm. yksilökeskustelut, terapeutit tukikeskustelut, seksuaalineuvonta, perhetapaamiset, vanhemmuuden tuki ja ryhmätoiminta. Palveluihin pääsee ilman lähetettä ja yhteydenottaja voi olla nuori itse, hänen vanhempansa tai yhteistyökumppani.

Turussa terveysasemien yhteydessä on toiminut mielenterveys- ja päihdetiimi, jossa on työskennellyt kolme terveydenhoitajaa ja kolme sosiaaliohjaajaa. Terveysasemien käytettävissä on ollut seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa, joille on ohjattu täysikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievä syömishäiriö. Terveysasemilla on ollut tarjolla myös psykologien palveluita ja kriisiryhmiä. Kahdeksan terveyskeskuspsykologin työpanos kohdistuu pääasiassa aikuisasiakkaisiin. Vuoden 2020 loppupuolella Turun kaupungin organisaatioon perustettiin uusi Mielenterveys- ja päihdeyksikkö, jonka toiminta alkoi lokakuussa 2021 ja toiminnallisena tarkoituksena on tuottaa matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluita.

Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievä syömishäiriö. Lisäksi tukena on konsultoiva psykiatri. Psykologeille ohjaututaan lääkärin tai terveydenhoitajan läheteellä esimerkiksi elämänkriiseihin liittyvissä tilanteissa tai lievissä ahdistus- ja mielialoireissa.

Integroituihin palveluihin sisältyy Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiriin alaisuudessa toimiva riippuvuuspsykiatrisen avo- ja osastohoidon sekä opiaattikorvaushoidon erillisellä korvaushoitopoliklinikalla.

Integroitua päihde-mielenterveyspalvelua lastensuojeluperheiden vanhemmille antaa Lastu-tiimi. Lastu-tiimissä työskentelee psykiatrisen sairaanhoitaja, päihdeterapeutti sekä kaksi lastensuojelun perheohjaajaa. Asiakkuudet määrittyvät lastensuojelutyöntekijän tekemän palvelutarpeen kautta (tietoja ei ole tuotu tähän raporttiin, koska asiakkuus on lapsen nimellä).

Turun hyvinvointitoimialalla toimii kaksi työntekijää ennaltaehkäisevän päihde- ja mielenterveys-työn suunnittelijana. Heidän työtehtäviinsä kuuluu mm. päihdekasvatuksen järjestäminen, Pakka-toimintaan osallistuminen ja järjestöavustusten koordinointi. Järjestöille myönnettyjen avustusten koordinoinnin lisäksi Turun kaupungin hyvinvointitoimiala tekee tila- ym. yhteistyötä järjestöjen kanssa. Järjestöt voivat vuokrata Turun kaupungin hyvinvointitoimialan tiloja käyttöönsä. Järjestölle, jonka toiminta tukee vahvasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, annetaan tila ilman rahallista vastiketta.

Tampereen perusterveydenhuolto (terveysasemat, opiskelijaterveydenhuolto) hoitaa yhdessä sovitun porrasteisuuden mukaisesti lievät ja keskivaikeat mielenterveys- ja päihdeongelmat. Terveysasemilla toimivat mielenterveystiimit, joille potilaat ohjataan terveysaseman lääkäreiden toimesta. Työskentelymuotoina ovat yksilökäyntien lisäksi ryhmämuotoiset hoidot. Integroituihin palveluihin sisältyviä erikoissairaanhoidon päihdepsykiatrian polikliinisiä palveluja tuottaa Pirkanmaan sairaanhoidopiiri.

Nuppo palvelee 13-25 -vuotiaita nuoria riippuvuus ja päihdeongelmissa:

- 13-18 -vuotiaat: alkoholiin, huumeisiin ja toiminnallisiin riippuvuuksiin (esim. peli) liittyvissä ongelmissa
- 18-25 -vuotiaat: huumeisiin ja lääkkeisiin liittyvissä ongelmissa. Nuppoon ei tarvita lähetettä. Apua tarvitseva nuori tai hänen läheisensä voi ottaa suoraan yhteyttä. Myös esim. opiskeluterveydenhuollon työntekijä voi ohjata nuoren Nuppoon.

Oulun kaupungissa perustason palvelut ovat hyvinvointikeskuksissa integroituna sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Perusterveydenhuollossa hoidetaan lieviä ja keskivaikeita mielenterveydenongelmia konsultoiden tarvittaessa omaa erikoissairaanhoidoa. Lisäksi mielenterveystyöhön erikoistuneilla sairaanhoitajilla käy pitkään sairastaneita, jotka tarvitsevat säännöllistä tukea lääkähoidon sekä somaattisten sairauksien seurantaan. Opiskeluterveydenhuollossa on psykiatrisia sairaanhoitajia, terveydenhoitajia ja lääkäreitä, jotka ovat kouluttautuneet mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Oulussa toimii myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, joka hoitaa yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoiden lieviä ja keskivaikeita mielenterveysongelmia.

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluissa toimii Byströmin nuorten palvelut (ohjaamopalvelut), joka on matalan kynnyksen palvelu alle 30-vuotiaille oululaisille nuorille. Tavoitteena toiminnassa on, että nuori saa tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta eikä joudu asioimaan useissa eri virastoissa. Nuorten asioissa tehtävä yhteistyö helpottuu, kun on yksi osoite, johon voi ottaa yhteyttä nuoren asioissa. Toiminnat kohdistetaan ensisijaisesti asiakasryhmään, joka on muiden palvelujen

ulkopuolella, kuten nuoret, jotka eivät ole oppilashuollon, opiskeluterveydenhuollon tai työterveys- huollon piirissä. Byströmin talossa voi asioida ilman ajanvarausta erityisesti tieto- ja neuvontapal- veluissa. Nuori tulee kohdatuksi ja hänen asiaansa ryhdytään selvittämään silloin, kun nuori tulee käymään Byströmin nuorten palveluissa. Byströmin nuorten palveluissa on myös yksi psykiatrinen sairaanhoitaja sekä kerran viikossa paikalla on myös päihdetyöntekijä tarjoamassa ajanvaraus- ja walk-in aikoja.

5.2 Integroitujen palvelujen asiakasmäärä ja kustannukset

Integroitujen palvelujen asiakasmäärä oli vuonna 2021 kuutoskaupunkien tasolla 51 537, mikä oli 25,9 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (Taulukko 6.). Kuutoskaupunkien tasolla kaikista asiakkaista 89 prosenttia asioi perustason päihde- ja mielenterveyspalveluissa, eli terveysasemien perusterveydenhuoltoon integroiduissa palveluissa. Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Turussa pe- rustason palveluita tuotettiin muista poiketen myös ostopalveluna. Integroitujen palvelujen asiakas- määrä nousi edellisvuodesta Tampereella (+183,7 %), Vantaalla (+40,9 %), Turussa (+43,0 %), Es- poossa (+16,8 %), Oulussa (+16,4 %) ja laski Helsingissä (-1,8 %).

Taulukko 6. Integroitujen palvelujen asiakkaat vuonna 2021.

	Helsinki*	Espoo**	Vantaa***	Turku	Tampere****	Oulu*****	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	18 205	8 108	5 523	4 151	9 343	6 207	51 537
Perustason palvelujen asiakkaat	17 915	7 960	5 395	3 822	4 319	6 207	45 618
josta oman toiminnan asiakkaat	13 189	6 124	3 486	2 106	4 319	6 207	35 431
josta ostopalvelujen asiakkaat	4 726	1 836	1 909	1 716	-	-	10 187
Päihdepsykiatrian asiakkaat	290	148	128	329	5 024	..	5 919

Muutos 2020–2021 (%)

<i>Asiakkaat yhteensä</i>	<i>-1,8</i>	<i>16,8</i>	<i>40,9</i>	<i>43,0</i>	<i>183,7</i>	<i>16,4</i>	<i>25,9</i>
---------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	--------------	-------------	-------------

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi

**Espoossa oman toiminnan asiakasmäärät vuosilta 2020-2021 eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempiin vuosiin. Osto palvelujen asiakasmäärä vuoden 2021 osalta ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, koska sisältää HUS Akuutin tiedot.

***Vantaalla vuosi 2021 ei ole vertailukelpoinen, koska sisältää HUS Akuutin tiedot.

****Tampereen vuoden 2021 tiedot eivät ole vertailukelpoisia aiempaan vuoteen. Psykiatrian palvelujen siirryttyä vuo- den 2021 alusta PSH:lle myös päihdepsykiatrian palvelurakenne muuttui.

*****Oulu ei saa erotettua päihdepsykiatriaa psykiatriasta.

Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2021 olivat kuutoskaupungeissa yhteensä 39,2 mil- joonaa euroa (Taulukko 7.). Kokonaiskustannukset kasvoivat kuutoskaupunkien tasolla 12,6 pro- senttia vuoden 2020 deflatoiduista kustannuksista. Kustannukset kunnan täysi-ikäistä asukasta kohden vaihtelivat Vantaan 19 euron ja Turun 37 euron välillä.

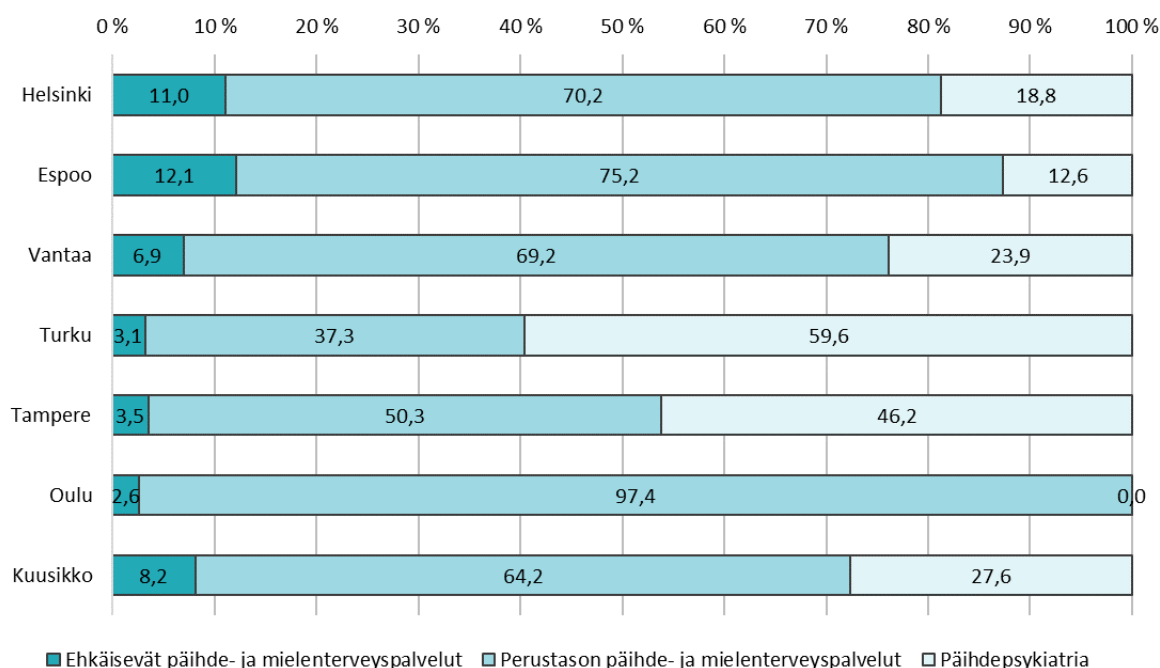
Taulukko 7. Integroitujen palvelujen kustannukset vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo*	Vantaa**	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (€)	14 623 270	7 423 565	3 827 818	6 178 659	5 646 372	1 682 453	39 382 136
Ehkäisevien palvelujen kustannukset	1 612 573	901 198	264 942	194 400	198 821	43 581	3 215 515
Perustason palvelujen kustannukset	10 264 230	5 583 913	2 648 574	2 303 259	2 841 291	1 638 871	25 280 138
Päihdepsykiatrian kustannukset	2 746 467	938 454	914 302	3 681 000	2 606 260	..	10 886 483
Kokonaiskustannukset (€) / yli 18-v. asukas	27	32	20	37	27	..	26
<i>Muutos 2020–2021 (% defl.)</i>							
Kokonaiskustannukset	4,3	15,7	25,9	12,5	55,0	-21,0	13,4
Ehkäisevien palvelujen kustannukset	4,7	-1,3	2,1	-40,5	1,7	-1,1	-2,0
Perustason palvelujen kustannukset	10,3	28,3	36,9	42,1	61,7	-19,2	20,4
Päihdepsykiatrian kustannukset	-1,7	-3,9	19,8	8,4	63,8	..	14,3

*Espoossa perustason palvelujen kustannukset vuoden 2021 osalta ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, koska sisältää HUS Akuutin tiedot.

**Vantaalla nuorten psykososiaaliset palvelut ovat mukana kokonaiskustannuksissa. Vantaalla vuosi 2021 ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, koska sisältää HUS Akuutin tiedot.

Kuviossa 17. on kuvattu eri palvelujen kustannusten osuuksia integroitujen palvelujen kokonaiskustannuksista. Kuutoskaupunkien tasolla perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut muodostivat yli puolet kustannuksista. Kaupunkitasolla perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen osuus kustannuksista vaihteli Oulun 97,4 prosentin ja Turun 37,3 prosentin välillä. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön osuus kustannuksista vaihteli Espoon 12,1 prosentin ja Vantaan 0,0 prosentin välillä.

Kuvio 17. Integroitujen palvelujen kustannusten jakautuminen palveluittain vuonna 2021.

Huom! Oulun päihdepsykiatrian tiedot sisältyvät psykiatriaan, eikä niitä ole mahdollista eritellä. Tampereella nuorisoaseeman toiminta on siirtynyt osaksi psykiatria- ja päihdekeskuksen toimintaa ja tiedot raportoidaan sen yhteydessä.

6. AVOPALVELUT

Tässä luvussa tarkasteltavat avopalvelut lukeutuvat joko päihdehuollon tai mielenterveyspalvelujen avohuoltoon. Integroituja avopalveluja ei tässä yhteydessä käsitellä lukuun ottamatta kokonaiskustannuksia, joiden yhteydessä raportoidaan kustannukset sekä integroitujen palvelujen kanssa, että ilman. Luvussa tarkasteltavat päihdehuollon avopalvelut jakautuvat polikliinisiin palveluihin (päihdepoliklinikat, korvaushoito ja päivä kuntoutus) ja muihin avopalveluihin (huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasemat). Mielenterveysavopalvelut sisältävät psykiatrisen avohoidon ja psykoterapiat. Psykiatriseen avohoitoon lukeutuvat poliklinikkakäynnit, päivystykset, yksilö- ja ryhmäkäynnit, päivä kuntoutus ja –sairaalakäynnit. Päihdepsykiatrisen hoito sisältyy tässä raportissa ainoastaan integroituihin palveluihin, myös avopalvelujen osalta.

6.1 Avopalvelujen järjestäminen

Helsingissä psykiatrian avohoito ja polikliininen päihdehoito tuotetaan alueellisissa psykiatria- ja päihdekeskuksissa: psykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidossa toteutettava tutkimus, hoito ja kuntoutus psykiatrian poliklinikoilla ja päihderiippuvuuksien hoito, avovieroitus ja opioidiriippuvaisten korvaushoito päihdepoliklinikoilla. Nuorisoasema tarjoaa palveluja 13 – 23 –vuotiaille nuorille. Psykiatrian poliklinikkapalvelut on organisoitu hoitolinjoittain ensilinjan palveluihin, mielialahäiriö- ja psykoosipalveluihin. Korvaushoitoa ja avokuntoutusta hankitaan myös ostopalveluna. Korvaushoidon arviointipoliklinikka huolehtii helsinkiläisten opioidikorvaushoitojen koordinoimisesta ja on mukana kehittämässä sekä valvomassa ostopalveluna tuotettuja korvaushoitoja.

Päihdeasiakkaiden avokuntoutus ja päivätoiminta sekä päihdehoidon erikoispalvelut (etsivä työ, jälkikuntoutus, Poliklinikka) tarjotaan koko kaupungille keskitetysti. Huumeiden käyttäjien sosiaali- ja terveysneuvonta järjestetään omana toimintana. Selviämishoitoasema on hallinnollisesti osa psykiatria- ja päihdepalveluita.

HUS tuottaa helsinkiläisille työnjakosopimuksen mukaisesti 1) koko HUS-alueen väestölle alueellisesti keskitetyt erityispalvelut (esim. verkkopsykoterapia sekä syömishäiriö- ja neuropsykiatristen potilaiden erityispalvelut) ja 2) erikseen sovitut täydentävät seudulliset palvelut (esim. geropsykiatristen potilaiden konsultaatio ja vaativan tason tutkimus ja hoito).

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut järjestää ehkäiseviä, hoitavia ja kuntouttavia palveluita nuorille ja aikuisille osana kaupungin terveystalouden tulosityksikköä. Espoon mielenterveys- ja päihdepalveluissa kaupungin omien avopalvelujen vastaanottotyön kokonaisuutta kutsutaan MTP-klinikaksi. MTP-klinikalla työskentelee pääsääntöisesti terveydenhuollon ammattilaisia. MTP-klinikka on hajasijoitettu, läheteitä ei tarvita ja kiireellisissä tilanteissa asiakas voi päästä Ison Omenan palvelutorin vastaanotolle jonottamalla. Ei-kiireellisissä tilanteissa asiakas voi varata, siirtää tai perua ajan netissä tai puhelimitse.

MTP-klinikalla on käytössä hoitomalli, jossa asiakas tapaa ensin sairaanhoitajan. Hoitaja tekee yhdessä asiakkaan kanssa hoidon tarpeen arvioinnin 1–3 tapaamiskerralla. Sen jälkeen laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma, joka voi sisältää suunnitelman esimerkiksi lyhytpsykoterapiasta, nettiterapiasta, yksilöllisistä supportiivisista käynneistä ja/tai hoidollisista ryhmistä. Lyhytpsykoterapian ja nettiterapian tuottamisesta vastaa HUS. Tarvittaessa asiakkaan hoidon sitä edellyttäessä voidaan tehdä lähete erikoissairaanhoidon. Palvelun kesto arvioidaan asiakkaan hoidon tarpeen mukaan yksilöllisesti.

Avopalveluihin kuuluu sosiaali- ja terveysneuvontapiste Linkki, joka tuottaa palveluja huumeita ja muita päihdyttäviä aineita käyttäville asiakkaille. Linkin palveluja ovat esimerkiksi rokotukset, C-

hepatiittihoito, pikatestit, ruiskujen ja neulojen vaihto, pienet haavanhoidot sekä hoitoonohjaus. Avopalveluihin sisältyy myös selviämishoitoaseman palvelu. Se on lyhytkestoista päihtymyksen akuuttihoitoa, johon liittyy sairaanhoidollisen seurannan tarve. Espoon terveysasemilla hoidetaan paljon lieviä ja keskivaikeita mielenterveys- ja päihdeongelmia; kaikki eivät siis ohjautu hoitoon mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelualueelle.

Vantaan päihdepalvelujen avohoito tuotetaan pääosin omana palveluna kolmella päihdepoliklinikalla. Palvelut sisältävät päivystyksellistä vastaanottoa, yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoa sekä opioidikorvaushoitoa. Kuntouttavissa avopalveluissa toteutetaan lisäksi kurssimuotoisena intensiivistä avokuntoutusta. Palveluihin voi hakeutua ilman lähetettä ajanvarauksella tai päivystystapahtumien kautta. Asiakkaan hoito pohjautuu asiakkaan kanssa yhdessä laadittuun suunnitelmaan.

Vantaa järjestää opioidikorvaushoidosta noin puolet omana toimintana ja loput ostopalveluna kilpailutetuissa yksiköissä. Korvaushoidon tarpeen arviointi ja aloitukset toteutetaan pääsääntöisesti omana palveluna Myyrmäen päihdepoliklinikalla. Vaativimmat korvaushoidon arvioinnit tehdään erikoissairanhoidossa HUSin riippuvuuspsykiatrian poliklinikalla. Korvaushoito aloitetaan hoitotakuun puitteissa.

Suonensisäisiä huumeita käyttävien terveys- ja sosiaalineuvontapalvelut toteutetaan kahdessa Vinkkari-pisteessä, joissa voi asioida anonymisti. Vantaalaisia palvelee Helsingissä sijaitseva Peli-klinikka, joka on rahapeliongelmiin, digipelaamiseen ja netin liikakäyttöön erikoistunut palvelukonaisuus.

Vantaan perusterveydenhuollon mielenterveyspalvelujen vastaanotot on sijoitettu terveysasemille, ammatillisiin oppilaitoksiin sekä Peijaksen yleissairaalapäivystykseen ja ne on kuvattu integroitujen palveluiden osiossa.

Turussa päihdeavopalveluita on saatavilla ulkopuolisilta palveluntuottajilta sekä integroiduista palveluista. Hoidon sisältö rakentuu asiakkaan omien muutostavoitteiden kartoittamisesta ja tukemisesta. Hoitoon voi sisältyä avovieroitusta, päihdearviointeja, yksilö-, pari-, perhe- ja verkostotaapaamisista sekä hoidollisia ryhmiä. Päihdehoitotyön moniammatilliseen tiimiin kuuluvat lääkärit, sairaanhoitajat ja sosiaaliterapeutit.

Huumeidenkäyttäjien terveysneuvontapiste Milli kuuluu Turun kaupungin terveyspalveluihin. Milli on matalan kynnyksen maksuton asiointipaikka ruisku- ja huumeita käyttäville. Millissä asioidaan nimimerkillä ja henkilökuntaa sitoo vaitiolovelvollisuus. Millissä voi vaihtaa käytetyt ruiskut ja neulat puhtaisiin, otattaa verinäytteitä ja A- ja B-hepatiittirokotteita, tarkistuttaa pistopaikkojen kunnon, tehdä raskaustestin ja antaa klamydianäytteen sekä laitattaa ehkäisykapselin. Lisäksi Millistä saa ohjausta ja neuvontaa, ehkäisyneuvontaa sekä keskusteluapua kriisitilanteissa.

Sirkkalan päiväkeskus on osa Turun kaupungin asumis- ja päihdepalveluita. Sirkkalan päiväkeskus on matalan kynnyksen päiväkeskus päihderiippuvaisille henkilöille. Henkilökunta auttaa viranomaisasioiden hoitamisessa, asumiseen liittyvissä kysymyksissä ja on mukana tukemassa ja motivoimassa asiakkaita päihteiden käytön vähentämissä pyrkimyksissä. Päiväkeskuksessa voi käydä suihkussa ja pesettää pienen määrän vaatepyykinä. Päiväkeskuksessa on tarjolla maksuton ruokailu päivittäin.

Mielenterveysavopalveluita on Turussa tarjolla omalla terveysasemalla ja sairaanhoitopiirissä. Lievät ja keskivaikeat mielenterveysongelmat ja hoitotasapainossa olevien potilaiden lääkehoito hoidetaan terveysasemilla. Vuoden 2020 loppupuolella Turun kaupungin organisaatioon perustettiin uusi Mielenterveys- ja päihdeyksikkö, jonka toiminta alkoi lokakuussa 2021 ja toiminnallisena tarkoituksena on tuottaa matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluita.

Terveysasemien käytettävissä on seitsemän erikoissairaanhoidon konsultoivaa psykiatrista sairaanhoitajaa. Psykiatrian konsultoivalle sairaanhoitajalle ohjataan täysi-ikäiset potilaat, joilla on keskivaikea depressio, työ- tai toimintakykyä uhkaava ahdistuneisuushäiriö tai lievät syömishäiriöt. Lisäksi tukena on konsultoiva psykiatri. Lisäksi terveysasemilla toimii 8 psykologia jotka tarjoavat avopalvelua pääasiassa aikuisille. Psykologeille ohjaututaan lääkärin tai terveydenhoitajan läheteellä esim. elämäkriiseihin liittyvissä tilanteissa tai lievissä ahdistus- ja mielialaoireissa.

Vaikeat mielenterveysongelmat hoidetaan Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Palveluihin hakeutumiseen tarvitaan lääkärin lähete. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon poliklinikoilla toteutetaan erilaisia hoitomuotoja kuten yksilö-, perhe- ja ryhmähoitoja, suoritetaan hoidontarpeen arvioita ja tutkimusjaksoja sekä lyhyt- tai pitkäkestoista psykoterapiaa tai tukea antavia hoitosuhteita, kriisihoitoja, kuntouttavaa hoitoa ja lääkehoitoja. VSSHP hankkii psykoterapiapalveluita myös ostopalveluina.

Tampereen kaupungin päihdehuollon avopalvelut sisältävät Selviämis- ja katkaisuhuoltoasemalla toteutettavat selviämishoidon, avokatkojen ja katkaisuhoidon jälkikäyntien palvelut sekä päivätoimintakeskusten anonyymipalvelut. Sairaanhoidollista seuranta vaativien alkoholista päihtyneiden selviämishoitoa tuotetaan myös lukuisille sopimuskunnille. Selviämis- ja katkaisuhuoltoaseman ja poliisin sopimuksessa yhteistyöstä määritellään selviämishoitoyksikön tehtäväksi ottaa rattijuopumuksen toisen vaiheen verinäytteet sekä toteuttaa poliisin säilöönottotiloihin ja tutkintavankilaan toimitettujen asiakkaiden terveydenhuollon arviot ja lääkehoidot.

Huumeiden käyttäjien avopalveluita tuottaa Tampereella kaksi konsortiota: Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy ja sekä A-klinikka Oy. Asiakas voi hakeutua palveluun ilman lähetettä päivystysaikana tai varata ajan puhelimitse. Huumehoitopalvelu jakautuu asiakkaan kuntoutumisen etenemisen huomioiviin osiin. Aloituvaiheen hoitoon sisältyy terveysneuvonta sekä ruiskujen ja neulojen vaihtotoiminta. Kaikissa hoitovaiheissa oleville asiakkaille tarjotaan psykososiaalisen tuen ja -kuntoutuksen palveluja. Palvelukokonaisuuteen kuuluu myös toiminnallista kuntoutusta ja opioidiriippuvaisten korvaushoito. Huumehoidon tulosta ja vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla mm. asiakkasmäärän vaihtelua, asiakkaiden hoidossa etenemistä sekä psykiatrisen osastohoidon ja päivystyskäyntien käyttöä.

Päihdehoidon avo- ja laitoshoidon vuonna 2020 alkaneen ostopalvelusopimuksen tavoitteena on tarjota asiakkaille laaja ja monipuolinen palveluvalikko. Avopalveluissa on tarjolla niin yksilö- kuin ryhmämuotoista, kokopäiväistä ja verkkoavusteista palvelua. Palveluihin ohjaukseen otettiin keskitetyn asiakasohjauksen lisäksi mukaan vastaanotto toiminnan suora ohjaus yksilö- ja ryhmämuotoiseen sekä verkkoavusteiseen palveluun. Tavoitteena on tukea vastaanotto toiminnassa tehtävää päihdetyötä ja mataloittaa kynnystä ohjata asiakkaita hoidon tehostejaksolle. Lisäksi asiakas voidaan ohjata katkaisu- ja vieroitushoitoon myös suoraan aikuissosiaalityöstä.

Oulun kaupungissa perustason palvelut ovat hyvinvointikeskuksissa integroituna sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Päihdeavohoidon palvelut järjestetään pääosin omana tuotantona. Avohoitoyksiköitä ovat Pohjoisen ja Eteläisen alueen avopäihdepalvelut sekä Haukiputaalla toimiva Road. Oululaisia palvelee myös terveysneuvontapiste Vinkki, josta saa terveysneuvontaa, saa puhutaita ruiskuja sekä neuloja, rokotuksia, HIV- ja C-hepatiittitestauksia sekä hoidetaan naisten ehkäisyasioita ja tehdään hoitonojausta. Oman tuotannon lisäksi Oulun kaupunki ostaa tarvittaessa päihdelaitoskuntoutusta. Ympäri vuorokautinen päihdeperhekuntoutus järjestetään avopalveluna (SHL). Korvaushoidon lääkkeellinen hoito järjestetään pääsääntöisesti kaupungin oman yksikön toimesta. Yhdistyneiden kuntien osalta korvaushoidon lääkejakelu toteutetaan omalla asuinalueella.

Mielenterveysavopalveluissa hoidetaan aikuisten ja lasten – sekä nuorten erikoissairaanhoidon vaativat mielenterveysongelmat. Psykiatristen aluetyöryhmien lisäksi Oulussa toimii erilliset työryhmät ensipsykooseja ja epävakaata persoonallisuushäiriötä sairastaville potilaille. Pitkäaikaispotilaiden lääkehoitoon sitoutumista tuetaan omassa työryhmässä, jossa on lääkehoitoa ja yksilö- ja ryhmähoitoa. Kotiin suuntautuvaa työtä tekee liikkuva avohoito. Lisäksi syömishäiriöiden ravitsemuskuntoutusta tarjotaan nuorille ja aikuisille. Hoitoon kuuluu yksilökeskustelut, perhetapaamiset, ryhmät ja ateriat. Erikoissairaanhoidosta järjestetään säännölliset psykiatri- ja hoitajakonsultaatiot hyvinvointikeskuksiin.

6.2 Avopalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Taulukossa 8. kuvataan päihde- ja mielenterveysavopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset sekä niiden jakautuminen päihdepalveluihin ja mielenterveyspalveluihin. Palveluiden kokonaisasiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakasmäärät ovat yhteenlaskettuja summia eri palvelujen asiakkaista ja yksi asiakas saattaa sisältyä lukuihin useampaan kertaan. Näin ollen asiakasmäärät ovat todellisuudessa pienempiä. Päihde- ja mielenterveysavopalvelujen kustannukset ilman integroitujen avopalvelujen kustannuksia olivat kuutoskaupungeissa 165,7 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 5,7 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020. Avopalvelujen kustannukset nousivat edellisvuodesta kaikissa kuutoskaupungeissa Turku lukuun ottamatta. Integroitujen avopalvelujen kustannukset kuutoskaupunkien tasolla olivat 33,9 miljoonaa euroa.

Taulukko 8. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakasmäärä ja kustannukset vuonna 2021, asiakasmäärän muutos (%) vuodesta 2020 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Avopalvelujen asiakasmäärä* yhteensä	32 094	10 410	11 492	13 593	11 214	12 654	91 457
Päihdepalvelujen asiakkaat	8 638	1 635	3 325	3 743	2 375	1 725	21 441
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat	23 456	8 775	8 167	9 850	8 839	10 929	70 016
<i>Avopalvelujen asiakasmäärä yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat (%)</i>	<i>26,9</i>	<i>15,7</i>	<i>28,9</i>	<i>27,5</i>	<i>21,2</i>	<i>13,6</i>	<i>23,4</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat (%)</i>	<i>73,1</i>	<i>84,3</i>	<i>71,1</i>	<i>72,5</i>	<i>78,8</i>	<i>86,4</i>	<i>76,6</i>
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Asiakasmäärä yhteensä</i>	<i>-3,7</i>	<i>1,5</i>	<i>0,5</i>	<i>12,0</i>	<i>-35,7</i>	<i>7,8</i>	<i>-5,0</i>
Kokonaiskustannukset sis. integroidut** (milj. €)	78,7	29,6	24,2	24,2	25,2	22,4	204,2
Josta integroitujen palvelujen kustannukset	13,6	7,0	3,1	4,5	4,1	1,7	33,9
Kokonaiskustannukset ei sis. integroidut** (milj. €)	63,3	22,0	20,5	19,1	20,5	20,2	165,7
Päihdepalvelujen kustannukset	20,7	4,1	4,7	2,8	6,2	4,4	42,9
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	42,6	17,9	15,8	16,3	14,4	15,8	122,8
<i>Kokonaiskustannukset (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen kustannukset (%)</i>	<i>32,7</i>	<i>18,6</i>	<i>23,1</i>	<i>14,7</i>	<i>30,1</i>	<i>21,6</i>	<i>25,9</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset (%)</i>	<i>67,3</i>	<i>81,4</i>	<i>76,9</i>	<i>85,3</i>	<i>69,9</i>	<i>78,4</i>	<i>74,1</i>
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Kokonaiskustannukset</i>	<i>2,3</i>	<i>17,6</i>	<i>11,6</i>	<i>-0,8</i>	<i>0,9</i>	<i>11,4</i>	<i>5,7</i>

*=Asiakkaiden määrä on yhteenlaskettu summa kaikista palvelujen käyttäjistä, ei asiakas kertaalleen –tieto. Sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja ja voi olla yhteissummassa useammin kuin kerran. Asiakasmäärästä ei voida erotella integroitujen avopalvelujen asiakkaita.

**Integroidut avopalvelut: Ehkäisevä työ, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, ja päihdepsykiatrinen avohoito.

Helsinki* =Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

6.2.1 Päihdehuollon avopalvelut

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisasiakasmäärä kuutoskaupungeissa oli 21 384, mikä oli 10,5 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 9.). Avopalvelujen asiakasmäärä kasvoi vuotta aiempaan verrattuna Turussa (+27,0 %), Helsingissä (+9,7 %) Oulussa (+5,8 %) ja Vantaalla (+1,3 %) ja laski Tampereella (-63,4 %) ja Espoossa (-6,8 %) vuonna 2021. Kuutoskaupunkien tasolla suurin asiakasryhmä ovat päihdepoliklinikan asiakkaat, joiden määrä laski 23,0 prosenttia edellisvuodesta. Toiseksi suurimman asiakasryhmän muodostavat huumeiden käyttäjien terveysneuvonnan asiakkaat, vaikka Helsinki ja Tampere eivät saa eriteltyä asiakasmääriä. Kolmanneksi suurimman asiakasryhmän muodostavat korvaushoidon asiakkaat, joiden määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 7,5 prosenttia vuoden takaisesta. Päiväkuntoutuksen asiakasmäärä nousi kuutoskaupunkien tasolla tarkastelluista palveluista nopeimmin vuodesta 2020. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly tarkasteltuihin asiakasmääriin. Turku on kuutoskaupungeista ainoa, jossa päiväkeskustoiminnan asiakkaiden määrä tilastoidaan, vaikka se onkin anonyymiä.

Taulukko 9. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärä vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21 %	Espoo**	20-21 %	Vantaa***	20-21 %	Turku	20-21 %	Tampere	20-21 %	Oulu	20-21 %	Kuusikko	20-21 %
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	8 611	9,7	1 635	-6,8	3 312	1,3	3 743	27,0	2 358	-63,4	1 725	5,8	21 384	-10,5
Polikliiniset palvelut yhteensä	7 134	14,9	304	3,4	1 767	-4,6	1 760	35,5	1 261	-76,3	1 725	5,8	13 951	-16,0
Päihdepoliklinikka	5 480	15,9	0	-100,0	1 393	-8,9	1 423	50,7	640	-86,5	1 280	-1,0	10 216	-23,0
Korvaushoito	1 075	3,0	304	9,0	302	11,9	337	-5,1	506	5,2	429	34,5	2 953	7,5
Päiväkuntoutus	579	33,1	0	-	72	33,3	0	0,0	115	35,3	16	-11,1	782	32,1
Muut avopalvelut yhteensä	1 477	-10,0	1 331	-8,9	1 545	9,0	1 983	20,3	1 097	-2,3	0	0	7 433	1,9
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	979	-7,1	1 545	9,0	1 597	26,2	0	0	4 121	10,3
Päiväkeskustoiminta	0	-	-	..	178	-1,7	178	-1,7
Selviämishoitoasema	1 477	-10,0	352	-13,5	-	-	208	-2,3	1 097	-2,3	3 134	-7,1

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

**Espoon päihdepoliklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

***Vantaalla korvaushoidon oman palvelun asiakkaat on ensimmäistä kertaa eroteltu päihdepoliklinikoiden asiakkaista 2021. Aiemmin korvaushoidossa oli vain ostopalveluiden asiakkaat.

Kaupunkien välistä ja sisäistä avopalvelusuoritteiden vertailua vaikeuttaa vaihtelevat palveluiden kirjaamiskäytännöt, jotka saattavat poiketa kuntien välillä, mutta myös kuntien sisällä. Esimerkiksi kahden ohjaajan ohjaamasta kuuden hengen hoitoryhmästä voi eri kunnissa saada suoritteita 6, 12 tai 24. Kirjaamisen käytännöt ovat myös vuosien varrella muuttuneet. Näin ollen suoritteiden määrää on asiakasmäärien tapaan tulkittava suuntaa antavana.

Kun korvaushoidon käynnit jätetään tarkastelun ulkopuolelle, tehtiin päihdehuollon avopalveluihin kuutoskaupungeissa 202 083 käyntiä vuonna 2021 (Taulukko 10.). Käyntimäärä laski kuutoskaupunkien tasolla 38,7 prosenttia verrattuna vuoteen 2020. Palveluittain tarkasteluna käyntien määrä laski kuutoskaupunkien tasolla kaikissa palveluissa. Suurin osa käynneistä kuutoskaupungeissa kohdistuu päihdepoliklinikoille ja toiseksi suurin osa päiväkeskustoimintaan. Kaupunkitasolla osuudet kuitenkin vaihtelevat: Helsingissä suurin osa käynneistä tapahtuu anonyymissä päiväkeskustoiminnassa, kun taas Espoossa, Vantaalla ja Oulussa vastaavaa toimintaa ei ole.

Taulukko 10. Päihdehuollon avopalvelujen käynnit ilman korvaushoitoa vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21 %	Espoo**	20-21 %	Vantaa***	20-21 %	Turku	20-21 %	Tampere	20-21 %	Oulu	20-21 %	Kuusikko	20-21 %
Avopalvelujen käynnit yhteensä	49 099	-67,7	6 757	-12,9	17 585	-55,4	31 038	9,5	52 561	-5,8	45 043	-2,9	202 083	-38,7
Polikliiniset palvelut yhteensä	46 414	-3,9	10 455	-67,3	11 007	40,5	28 650	-21,8	42 937	-4,7	139 867	-17,6
Päihdepoliikklinikka	39 223	2,1	9 279	-69,9	11 007	40,5	17 729	-35,8	39 721	-4,3	117 363	-19,7
Päiväkuntoutus	7 191	-27,4	0	-	1 176	0,8	..	0,0	10 921	20,6	3 216	-8,8	22 504	-4,9
Muut avopalvelut yhteensä	2 685	-97,4	6 353	-18,1	7 130	-4,4	20 031	-2,4	23 911	25,0	2 106	55,1	62 216	-61,1
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	0	-100,0	4 999	-0,7	7 130	-4,4	7 830	-3,1	2 106	55,1	22 065	-36,2
Päiväkeskustoiminta	0	-	-	-	11 666	-2,0	21 886	27,3	33 552	-71,4
Selviämishoitoasema	2 685	-3,9	1 354	-50,3	-	-	535	1,3	2 025	4,0	6 599	-17,4

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

**Espoon päihdepoliikklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

*** Vantaan osalta on kirjattu ensimmäistä kertaa käynnit eikä suoritteet kuten aiemmin. Korvaushoidon käynnit ovat ensimmäistä kertaa erikseen, eivätkä sisälly päihdepoliikklinikoiden käynteihin.

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 42,9 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 2,4 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020 (Taulukko 11.). Helsingin osuus kaikista päihdeavopalvelujen kustannuksista on lähes puolet. Kustannukset nousivat edellisvuodesta Espoossa (+17,5 %), Oulussa (+5,7 %) ja Vantaalla (+4,3 %) ja laskivat Turussa (-17,2 %), Tampereella (-16,8 %) ja Helsingissä (-1,2 %). Kuutoskaupunkien tasolla päihdeavopalvelujen kustannukset kasvoivat nopeimmin korvaushoidossa, jossa kasvua oli 20,0 prosenttia ja päiväkeskustoiminnan osalta 7,9 prosenttia vuodesta 2020. Korvaushoidon kustannukset laskivat edellisvuodesta ainoastaan Turussa.

Taulukko 11. Päihdehuollon avopalvelujen kustannukset palveluittain vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

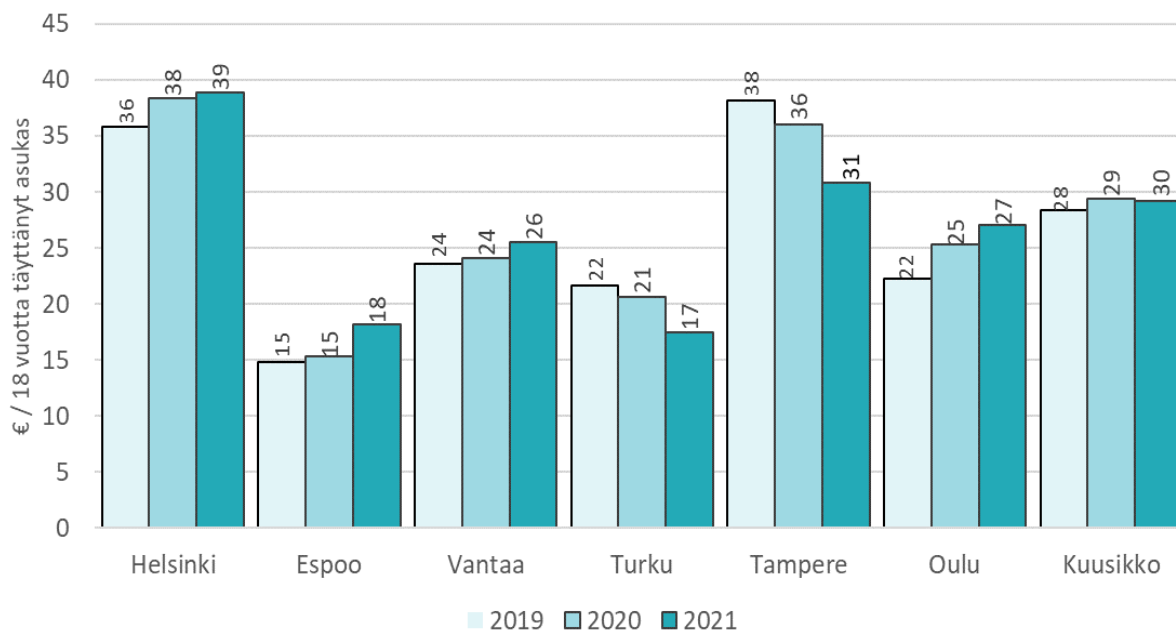
	Helsinki	Espoo*	Vantaa**	Turku	Tampere***	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (€)	20 689 341	4 082 635	4 738 388	2 815 651	6 180 367	4 366 134	42 872 515
Polikliinisten palvelujen kustannukset	16 464 808	2 797 504	4 384 599	2 126 848	3 452 253	4 258 797	33 484 809
Päihdepoliikklinikka	8 734 596	39 493	1 655 566	886 428	919 511	2 394 269	14 629 863
Korvaushoito	6 113 582	2 758 011	2 630 582	1 240 420	1 958 792	1 740 364	16 441 750
Päiväkuntoutus	1 616 630	0	98 451	-	573 950	124 165	2 413 196
Muiden avopalvelujen kustannukset	4 224 533	1 285 131	353 789	688 803	2 728 114	107 337	9 387 707
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	0	389 681	353 789	232 430	992 356	107 337	2 075 593
Päiväkeskustoiminta	2 753 192	0	0	346 373	769 235	0	3 868 800
Selviämishoitoasema	1 471 341	895 450	0	110 000	966 523	0	3 443 314
Muutos 2020–2021 (%)							
Kokonaiskustannukset	-1,2	17,5	4,3	-17,2	-16,8	5,7	-2,4
Polikliinisten palvelujen kustannukset	1,5	27,3	-0,8	-19,5	-34,8	5,0	-3,9
Päihdepoliikklinikka	3,2	491,3	-53,7	-22,5	-69,9	-3,0	-21,8
Korvaushoito	0,7	25,9	252,3	-17,2	12,7	19,9	20,0
Päiväkuntoutus	-4,1	-	4,4	-	14,7	-8,6	-0,1
Muiden avopalvelujen kustannukset	-10,7	0,7	185,1	-9,4	28,1	40,8	3,2
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta	-100,0	3,2	185,1	-4,3	7,3	40,8	-9,6
Päiväkeskustoiminta	-2,0	-	-	-10,6	96,5	..	7,9
Selviämishoitoasema	7,3	-0,4	-	-15,5	18,8	..	7,1

*Espoossa päihdepoliikklinikan tiedot sisältyvät perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin

** Vantaalla korvaushoidon kustannukset on tänä vuonna ensimmäistä kertaa eroteltu päihdepoliikklinikoiden kustannuksista omikseen. Aiempina vuosina korvaushoidon kustannukset sisältyvät päihdepoliikklinikoiden kustannuksiin ja korvaushoidon kustannuksissa on ilmoitettu vain ostopalvelujen kustannukset. Vantaalla päivä kuntoutukseen sisältyy vain ostopalvelut. Omana toimintana toteutettu päivä kuntoutus sisältyy päihdepoliikklinikoiden ja huumeikklinikan kustannuksiin.

***Tampereella terveysneuvonnan kustannuksiin sisältyy huume hoidon avopalveluiden aloitusvaiheen kustannukset (anonyymiasiakkaat).

Kuviossa 18. on esitetty päihdehuollon avopalvelujen kustannukset suhteutettuna kunnan täysi-ikäistä asukasta kohden. Yli 18-vuotiaaseen väestöön suhteutetut kustannukset olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 30 euroa. Kustannukset vaihtelivat Turun 17 eurosta Helsingin 39 euroon. Väestöön suhteutetut kustannukset ovat nousseet vuodesta 2019 Turku lukuun ottamatta kaikissa kunnissa. Kuutoskaupunkien keskiarvo on vuodesta 2019 ollut nousussa.

Kuvio 18. Päihdehuollon avopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2019-2021.

Polikliiniset palvelut

Seuraavaksi esitellään tarkemmin päihdehuollon avopalvelujen polikliinisiä palveluja kuutoskaupungeissa. Päihdehuollon polikliiniset palvelut – etenkin päihdepoliklinikat ja korvaushoito – muodostavat suurimman kustannusosuuden päihdehuollon avopalveluiden kokonaisuudessa. Polikliinisiin palveluihin lukeutuu lisäksi nuorisosasemat ja päivä kuntoutus. Päihdepoliklinikat ovat riippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja. Päihdepoliklinikoiden tietoihin sisältyvät myös A-klinikoiden, H-klinikoiden, Peliklinikoiden ja muiden vastaavien palvelujen tiedot. Taulukossa 12. kuvataan päihdepoliklinikoiden asiakasmääriä vuosina 2019–2021. Kuutoskaupunkien tasolla asiakasmäärä on laskenut edellisestä vuodesta 23,0 prosenttia.

Taulukko 12. Päihdepoliiklinikoiden asiakasmäärä vuosina 2019–2021 sekä muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku	Tampere***	Oulu	Kuusikko
2019	4 734	1	2 261	944	3 868	1 321	13 129
2020	4 728	15	1 529	944	4 758	1 293	13 267
2021	5 480	0	1 393	1 423	640	1 280	10 216
Muutos 2020–2021, %	15,9	-100,0	-8,9	50,7	-86,5	-1,0	-23,0

* Vuosien 2020 ja 2021 lukuja ei voi verrata keskenään, koska vuonna 2021 siirryttiin uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään ja vuosi 2021 sisältää nuorisosaseman asiakasmäärätiedon.

**Vantaa toimittaa alaviitteen: Vantaalla potilastietojärjestelmän muutos on vaikuttanut asiakasmäärän laskemiseen vuonna 2020. Lisäksi korvaushoidon asiakasmäärä on tänä vuonna 2021 ensimmäistä kertaa eroteltu päihdepoliiklinikoiden asiakasmäärästä erilleen.

***Tampereen päihdepoliiklinikoiden toiminta siirtynyt vuoden 2021 alusta PSHP:lle ja palvelut raportoidaan päihdepsykiatriassa avohoidossa.

Polikliinisten palvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 33,5 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 2,4 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020 (Taulukko 13.). Kustannukset nousivat vuoden 2020 deflatoituihin kustannuksiin verrattuna Espoossa (+22,7 %), Oulussa (+6,3 %), Helsingissä (+3,1 %) ja Vantaalla (+0,8 %) ja laskivat Turussa (-22,3 %) ja Tampereella (-51,0 %).

Taulukko 13. Polikliinisten palvelujen deflatoidut kustannukset (milj. €) vuosina 2019–2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere*	Oulu	Kuusikko
2019	15,0	2,0	4,2	2,7	5,4	3,4	32,7
2020	16,0	2,2	4,3	2,6	5,2	4,0	34,3
2021	16,5	2,8	4,4	2,1	3,5	4,3	33,5
Muutos %, 2020–2021	3,1	22,7	0,8	-22,3	-51,0	6,3	-2,4
Muutos €, 2020–2021	0,5	0,6	0,0	-0,5	-1,8	0,3	-0,8

*Tampereen päihdepoliiklinikoiden toiminta siirtynyt vuoden 2021 alusta PSHP:lle ja palvelut raportoidaan päihdepsykiatriassa avohoidossa.

Korvaushoidolla tarkoitetaan opioidiriippuvuuden hoitoa, jossa käytetään lääkkeenä buprenorfiinia tai metadonia. Hoidosta on säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (STM 33/2008). Hoito perustuu hoitosuunnitelmaan, jossa lääkkeen lisäksi määritellään hoidon tavoite, muu lääketieteellinen ja psykososiaalinen hoito sekä seuranta. Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ja sitä toteutetaan päihdehuollossa, erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa tai vankilan terveydenhuollossa. Korvaushoidossa tavoitteena on asiakkaan kuntouttaminen ja päihitteettömyys tai haittojen vähentäminen ja elämänlaadun parantaminen. Hoidolla pyritään vähentämään opioidien laitonta käyttöä, pistämisen myötä veriteitse tarttuvien infektioiden leviämistä, oheiskäyttöä sekä rikollisuutta. Opioidit ovat päihdehuollon huumeasiakkaiden yleisin ongelmapäihde (Nurmi & Rönkä, 2018).

Korvaushoidon asiakkaiden määrä kasvoi kuutoskaupungeissa 37,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2017 (Taulukko 14.). Asiakasmäärä kasvoi kaikissa kaupungeissa. Kasvu oli nopeinta Oulussa (+103,3 %). Asiakasmäärät ovat verrattain pieniä, joten muutokset asiakasmäärissä näyttävät prosentuaalisesti suurina. Kuutoskaupunkien tasolla ostopalveluna tuotetuissa palveluissa oli 57,6 prosenttia asiakkaista, mutta kaupunkien välillä on vaihtelua. Esimerkiksi Oulu tuottaa kaikki korvaushoidon palvelut itse, kun taas Espoo järjestää korvaushoidon kokonaan ostopalveluna.

Taulukko 14. Korvaushoidon asiakasmäärä ja ostopalveluissa olleiden asiakkaiden osuus (%) vuosina 2017–2021 sekä muutos vuodesta 2017.

	Helsinki	Ostopalvelut, %	Espoo	Ostopalvelut, %	Vantaa	Ostopalvelut, %	Turku	Ostopalvelut, %	Tampere	Ostopalvelut, %	Oulu	Ostopalvelut, %	Kuusikko	Ostopalvelut, %
2017	939	47,9	226	100,0	229	42,0	203	70	347	67,1	211	-	2 155	53,0
2018	952	47,9	256	100,0	252	42,0	278	-	422	67,1	273	-	2 433	53,1
2019	958	40,3	269	100,0	262	48,9	320	77	482	71,4	262	-	2 553	53,6
2020	1 044	44,5	279	100,0	270	52,1	355	79,7	481	69,2	319	-	2 748	54,5
2021	1 075	53,3	304	100,0	302	56,8	337	81,9	506	74,0	429	-	2 953	57,6
Muutos 2017-2021, N	136		78		73		134		159		218		798	
Muutos 2017-2021, %	14,5		34,5		31,9		66,0		45,8		103,3		37,0	

Huom! Helsingin tiedot eivät sisällä HUS päihdepsykiatriaa tai HIV-positiivisten palvelukeskusta. Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Huom! Espoon ja Vantaan lukuihin ei sisälly erikoissairaanhoidon ja terveysasemien asiakkaat.

6.2.2 Mielenterveysavopalvelut

Mielenterveysavopalveluihin sisältyy psykiatrinen avohoito sekä sellaiset psykoterapia-asiakkaat, joiden psykoterapian kustannuksiin osallistuu kunta. Kelan kuntoutuspsykoterapian asiakkaat eivät sisälly tässä raportoituihin lukuihin. Kuusikossa raportoitua nettiterapiaa järjestää HUS Mielenterveystalo.fi -sivuston kautta. Asiakkaan ei tarvitse asua HUS-alueella, vaan palvelu on valtakunnallisesti käytettävissä. Lisäksi A-klinikkasäätiö on kehittänyt verkkoavusteisen kuntoutusohjelman alkoholiliikakäyttöön, jota voidaan hankkia ostopalveluna.

Kuutoskaupungeissa oli 70 016 mielenterveysavopalvelujen asiakasta vuonna 2021, mikä oli 2,9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2020 (Taulukko 15.). Asiakasmäärä lisääntyi kaikissa muissa kaupungeissa paitsi Tampereella (-19,5 %) ja Helsingissä (-7,8 %). Käyntien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 0,4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Psykiatrisen avohoidon asiakkaiden määrä laski Tampereella, Helsingissä ja Vantaalla ja kasvoi muissa kaupungeissa vuodesta 2020. Psykoterapia-asiakkaiden määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 23,4 prosenttia vuotta aiemmasta ja kasvua edellisvuoteen oli kaikissa kaupungeissa. Oulu ei saa raportoitua psykoterapia-asiakkaiden määrää.

Taulukko 15. Mielenterveysavopalvelujen asiakas- ja käyntimäärät vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	23 456	8 775	8 167	9 850	8 839	10 929	70 016
Psykiatrisen avohoidon asiakkaat	19 136	6 791	6 503	8 487	8 091	10 929	59 937
Psykoteraapia-asiakkaat	4 320	1 984	1 664	1 363	748	..	10 079
Josta nettiterapia-asiakkaat	4 055	1 354	1 240	701	696	785	8 831
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Asiakkaat yhteensä</i>	-7,8	3,2	3,5	7,2	-19,5	8,1	-2,9
<i>Psykiatrisen avohoidon asiakkaat</i>	-12,3	0,0	-0,4	3,5	-23,1	8,1	-6,3
<i>Psykoteraapia-asiakkaat</i>	18,9	15,6	21,6	38,1	60,5	..	23,4
<i>Joista nettiterapia-asiakkaat</i>	20,2	28,5	34,5	19,4	..	59,2	37,3
Käynnit yhteensä	227 985	78 452	69 691	106 770	80 879	93 076	656 853
Psykiatrisen avohoidon käynnit	219 395	70 855	63 358	98 044	80 879	80 487	613 018
Psykoteraapiakäynnit	8 590	7 597	6 333	8 726	..	1 232	32 478
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Käynnit yhteensä</i>	-8,7	-0,8	-5,0	3,1	24,6	11,0	0,4
<i>Psykiatrisen avohoidon käynnit</i>	-9,5	-2,1	-4,6	0,8	24,6	-3,2	-2,2
<i>Psykoteraapiakäynnit</i>	19,4	13,9	-8,4	8,8	..	69,0	10,0

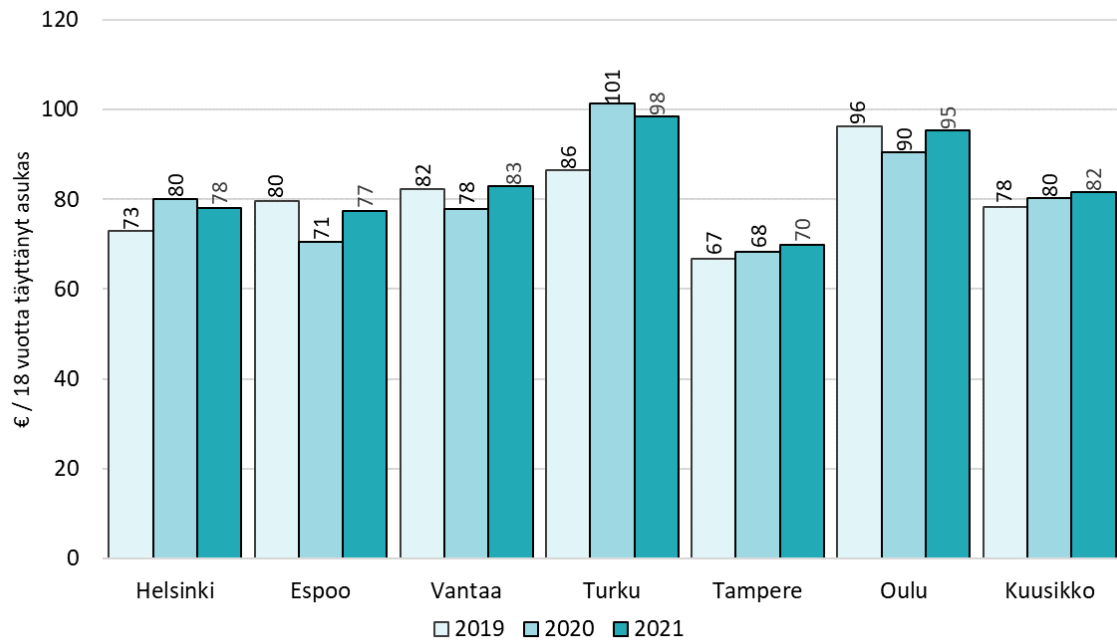
*Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Taulukossa 16. esitetään mielenterveyspalvelujen avopalvelujen kustannusten jakautuminen eri palveluihin. Avopalvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 122,8 miljoonaa euroa vuonna 2021. Kustannukset muodostuivat pääosin psykiatrisen avohoidon järjestämisestä. Psykoteraapian osuus on 7,0 miljoonaa euroa. Psykoteraapian kokonaiskustannukset sisältävät ostopalvelopsykoteraapian ja HUS:lta ostettavan nettiterapian kustannukset. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset nousivat kuutoskaupunkien tasolla 4,2 prosenttia edellisvuodesta.

Taulukko 16. Mielenterveysavopalvelujen kustannukset vuonna 2021, miljoonaa euroa ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (milj. €)	42,6	17,9	15,8	16,3	14,4	15,8	122,8
Psykiatrisen avohoidon kustannukset	40,4	16,1	14,4	15,4	14,0	15,4	115,7
Psykoteraapiakustannukset	2,2	1,8	1,4	0,8	0,4	0,4	7,0
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Kokonaiskustannukset</i>	-0,9	13,3	9,4	-1,0	5,4	8,7	4,2
<i>Psykiatrisen avohoidon kustannukset</i>	-2,8	10,7	8,2	-3,6	2,7	6,1	1,9
<i>Psykoteraapiakustannukset</i>	4,3	19,6	2,0	3,1	13,6	14,6	11,7

Mielenterveysavopalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 82 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2021 (Kuvio 19.). Täysi-ikäiseen väestöön suhteutetut kokonaiskustannukset vaihtelivat Tampereen 70 euron ja Turun 98 euron välillä. Deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset nousivat edellisvuodesta Espoossa, Vantaalla, Oulussa ja Tampereella ja laskivat Turussa ja Helsingissä. Vuoteen 2019 verrattuna asukaskohtaiset kustannukset ovat laskeutuneet Espoossa ja Oulussa ja nousseet muissa kaupungeissa.

Kuvio 19. Mielenterveysavopalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukkaasta kohden vuosina 2019–2021.

7. KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT

Tässä luvussa tarkastellaan kotiin annettavia päihde- ja mielenterveyspalveluja, joiden on tarkoitus tukea asiakkaan itsenäistä asumista ja ehkäistä laitospalvelujen tarvetta. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaisuuteen lukeutuvat tässä raportissa kotikatkaishoito- ja kuntoutushoito, liikkuva avohoito sekä tukiasuminen ja tuettu asuminen. Ennen vuotta 2017 tukiasuminen ja tuettu asuminen raportoitiin Kuusikossa asumispalvelujen yhteydessä. Tästä johtuen kotiin vietävien palvelujen ja asumispalvelujen lukuja ei voi suoraan vertailla ennen vuoden 2017 raporttia ilmestyneiden raporttien lukuihin.

7.1 Kotiin vietävien palvelujen järjestäminen

Helsingissä osa konsultaatiosta, psykiatrisesta hoidosta ja päihdehoidosta toteutetaan liikkuvana tai kotiin vietävinä palveluna: liikkuva työ asiakkaan ja potilaan elin- ja lähiympäristöön sekä yhteistyökumppaneiden luo on vakiintunut työmuoto psykiatria- ja päihdepalveluissa. Palveluita tuotetaan mm. päihdepalveluissa, liikkuvissa psykiatrian arviointi-, akuutti- ja konsultaatiotyöryhmissä sekä psykoosipotilaiden kotikuntoutustyöryhmissä ja liikkuvassa avohoidossa.

Jokainen Y-säätiön ja Helsingin Asuntohankinnan itsenäiseen asumiseen muuttava asiakas saa sosiaaliohjaajan tuen asumiseensa psykiatria- ja päihdepalveluista. Tavoitteena on ennaltaehkäistä asunnottomuutta. Asumista tukee myös sosiaaliohjaajasta, perus- ja sairaanhoitajasta muodostuva kotikuntoutustiimi. Mielenterveysasiakkaiden jälleenvuokrausasumista järjestää Niemikotisäätiö.

Helsingissä tuettuun asumiseen sisältyy asunnottomien solutukiasunnot, tuetun asumisen asumisyksiköt, tukikodit, tuettu asuminen hajasijoitetuissa asunnoissa ja varsinainen tuettu asuminen. Mielenterveysasiakkaiden tuettua asumista järjestetään omana toimintana, Niemikotisäätiön järjestämänä ja ostopalveluna.

Espoossa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden arjessa selviytymistä ja itsenäistä asumista tukee mielenterveys- ja päihdeklinikan liikkuva tiimi, jossa työskentelee sairaanhoitajia ja lähihoitajia. Liikkuvan tiimin työskentely muodostuu muun muassa koti-, asiointi- ja verkostokäynneistä sekä puhelinkontakteista. Työ sisältää ohjaamista ja neuvontaa ja tapahtuu pääasiallisesti virka-aikana. Liikkuvan tiimin työskentely perustuu asiakaskohtaiseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Palvelu viedään asiakkaan omaan asuntoon, tuettuun asumiseen tai hajasijoitettuun tukiasuntoon. Palvelu on asiakkaalle maksutonta ja käynnistyy yleensä hoitavan tahon aloitteesta.

Espoo järjestää tuettua asumista myös keskitetyissä tuetun asumisen yksiköissä sekä omana toimintana että ostopalveluna, joihin ohjaututaan mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksen kautta keskitetysti. Lisäksi Espoo ostaa ostopalveluna kotiin annettavaa tukea (intensiivituki, kotikuntoutus, kotivieroitus).

Vantaalla omana toimintana tuotettava kotiin annettava päihdepalvelu sisältää vieroitushoitoa ja päihdekuntoutusta. Mielenterveys- tai päihdekuntoutujille suunnattua tuettua asumista järjestetään sekä asumisyksiköissä että etätuettuna tukiasumisena kaupungin omana palveluna. Palveluihin ohjaaminen painottuu asiakkaan tuen tarpeeseen. Palveluista osa on keskittynyt päihdekuntoutujiin osa mielenterveyskuntoutujiin. Osalla asiakkaista pääasiallinen palvelun syy on asunnottomuus. Tällä raportilla keskitytään päihde- ja mielenterveyskuntoutujiin. Tukea asiakkaan omaan kotiin annetaan Y-säätiön omistamiin kumppanuusasuntoihin, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Kotiin annettavaa asumisen tukea hankitaan myös ostopalveluna, asunto voi olla asiakkaan itsensä vuokraama tai palvelutuottajan vuokraama asunto. Ostopalveluna hankittavasta asumisen tuesta päätetään joko omassa työryhmässä tai asiakasohjausryhmässä.

Mielenterveyspalvelujen tuettua asumista järjestetään omana toimintana kahdessa asumisyksikössä. Yhteensä asukaspaikkoja yksiköissä on 39. Kaupunki järjestää myös palveluohjausta niille mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat kotiutumassa vahvemmin tuetusta palvelusta omaan kotiin. Ostopalveluna hankitaan tuettua asumista palveluntuottajan järjestämässä asunnossa, johon asiakas tekee vuokrasopimuksen. Palveluntuottaja järjestää tuen asiakkaan omaan kotiin sosiaalityöntekijän/ sosiaaliohjaajan toteaman palvelutarpeen mukaan.

Omaan kotiin annettava tuettu asuminen on jaettu neljään tukitasoon tarjottavan palvelun määrän mukaan: kevyt tuki, perustuki, vahva tuki ja erityistason tuki. Tuki sisältää tarvittaessa lääkeshoidon tuen. Erityistason tuessa asiakasta tavataan päivittäin. Aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelujen hankinnassa on painotettu kotona asumista turvaavia palveluita ja tuettua asumista. Kotiin vietävää palvelua on sekä ostettuna että omana toimintana. Tuki on tarkoitettu mielenterveyskuntoutujille tai vastaavaa palvelua tarvitseville. Kesällä 2021 aloitettiin 2 vuotinen kokeilu, jonka tarkoituksena on kehittää yksilö- ja ryhmätyötä yhdistävä moniammatillinen ja tavoitteellinen työmalli. Tavoitevalmennusryhmä Nosteessa on sairaanhoitaja, toimintaterapeutti ja 2 sosiaaliohjaajaa ja 2 lähihoitajaa. Monialaisuuden mahdollisuuksia hyödynnetään kunkin asiakkaan tarpeiden mukaan. Kaikkien hankkiminen perustuu aina palvelutarpeen arvioon ja linjaukseen joko asiakasohjausryhmässä tai asumispalveluiden tiimissä. Palvelun ajalle tehdään suunnitelma, jota seurataan aktiivisesti. Kotiin vietävän päihdepalvelun kustannuksia on tänä vuonna ensimmäistä kertaa mahdollista raportoida Vantaan itse tuottamien palveluiden osalta.

Turussa kotiin annettavaa tuettua asumista omana palveluna annetaan päihdekuntoutujille keskitetyssä tukiasunoyksikössä (28 asuntoa) sekä 40-50 hajautetussa tukiasunnossa. Asunnot omistaa kaupungin vuokrataloyhtiö, joka vuokraa asunnot asiakkaille. Asukasvalinnat tekee sosiaalityön asiakasohjaustiimi asumis- ja päihdepalveluiden yksikössä. Lisäksi tuettua asumista ostetaan kilpailutetuilta asumispalveluntuottajilta (n. puolet ostopalveluna). Ostopalvelun tuottajilta hankitut tukiasunnot ovat pääsääntöisesti välivuokrattuja asuntopulasta johtuen. Tuettua asumista haetaan asumispalveluhakemuksella sekä suullisesti sosiaalityöntekijän vastaanotolla.

Mielenterveyskuntoutujien tuetusta asumisesta valtaosa ostetaan kilpailutetuilta asumispalveluntuottajilta. Mielenterveyskuntoutujille on kaksi omaa tuetun asumisen yksikköä. Orvokki, jossa kaupungin isosta vuokrataloyhtiöstä on vuokrattu mielenterveyskuntoutujille 23 tukiasuntoa ja Paavin kadun tukiasunnot, jossa myös on vuokrattu 22 tukiasuntoa. Tukiasuntojen yhteydessä olevissa yhteistiloissa on saatavilla ohjaajatukea sekä järjestön ylläpitämää päivätoimintaa yhteisöllisellä työmallilla. Asiakas ohjautuu palveluun psykiatrisen erikoissairaanhoidon läheteellä. Päätökset tekee asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikön sosiaalityöntekijä.

Kotiin vietäviä psykiatrisia palveluita järjestetään psykiatrisen erikoissairaanhoidon intensiivisen kotihoidon yksiköstä työikäisille ja vanhuspsykiatrian yksiköstä yli 65-vuotiaille. Tehostetun kotihoidon tarkoitus on tukea psykoosipotilaan kotona selviytymistä niin, että sairaalahoidolta vältytään sekä tukea osastolla olevaa potilasta tiiviin tuen avulla kotiutumaan turvallisesti sairaalasta.

Tampereen kotiin annettavan tuen ryhmä Konsti toteuttaa kotikatkoja ja tukee mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kotona asumista. Kotikatkoja toteutetaan ikääntyneille sekä asiakasryhmille, joiden hoitoa ei voida toteuttaa laitossolosuhteissa. Konstin moniammatillinen tiimi toimii virka-ajan lisäksi iltaisin ja viikonloppuisin. Konstin asiakkuuteen hakeudutaan matalalla kynnyksellä. Palvelu käynnistetään asiakkaan kotiin tehtävällä arviointikäynnillä. Katkaisuhoidon aloittamisessa konsultoidaan Katkaisuhoidon lääkärinä, joka on etäyhteydellä yhteydessä potilaaseen. Kotikäyntien lisäksi työryhmä antaa puhelimitse ohjausta ja neuvontaa sekä tukee asiakkaita osallistumaan kolmannen sektorin toimintaan.

Tampereen kaupungilla on oma tukiasumisen yksikkö. Pääsääntöisesti asumisen palvelut hankitaan kuitenkin ostopalveluna. Kotiin annettavan tuetun asumisen palvelua tarjotaan asiakkaille, jotka tarvitsevat tukea, ohjausta ja neuvontaa asumisessa ja arjen hallinnassa tai sosiaaliseen ympäristöön ja hoitoon kiinnittymisessä. Vuonna 2021 toteutettiin tuetun asumisen kilpailutus, jossa palvelun tarvelähtöisyyttä, raportointia ja tuen määräaikaisuutta korostettiin ja täsmennettiin. Kilpailutuksen myötä palveluntuottajiin tuli jonkin verran muutoksia. Palvelun sisältöön tehdyt muutokset ja täsmennykset ovat osoittautuneet hyödyllisiksi palvelun vaikuttavuuden näkökulmasta.

Tuettua asumista tarjotaan myös palveluntuottajien järjestämissä asumisyksiköissä. Tukiasumisen tarve on kasvanut mm. nuorten asiakkaiden tuen tarpeen ja asunnottomien asiakkaiden määrän lisääntyessä. Erityisesti päihdeitä käyttävien asiakkaiden asumispalveluiden kysyntä on lisääntynyt. Siirtyminen asumispalveluista omaan asuntoon on vaikeutunut soveltuvien asuntojen tarjonnan vähenemisen vuoksi. Päihde- ja mielenterveyspalveluiden tukiasumisen palveluita käytetään myös asunnottomuusohjelman toteuttamiseen.

Oulun mielenterveyspalveluissa toimii liikkuva työryhmä. Työryhmä tarjoaa virka-aikaan, iltaisin ja viikonloppuisin tukea niille asiakkaille, jotka vaativat avohoidon vahvaa tehostamista. Työryhmän työllä pyritään estämään ja lyhentämään sairaalahoitojaksoja sekä tukemaan vaikeaoireisten asiakkaiden pärjäämistä avohoidossa.

Oulussa asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista. Kotona asumista voidaan tukea sosiaalihuoltolaissa määritellyillä palveluilla tai muilla asiakkaan tarpeen mukaisilla palveluilla. Asumista tukevat palvelut voivat olla arjen tukea ja ohjausta, hoito- ja hoivapalveluja, tukipalveluja, kuten aterian-, vaatehuolto, hygienia- ja siivouspalveluja tai näiden yhdistelmiä.

7.2 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärät ja suoritukset

Kuutoskaupunkien kotiin vietävien palveluiden asiakkaista 73,8 prosenttia oli mielenterveyspalvelujen asiakkaita vuonna 2021 (Taulukko 17.). Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaita oli kuutoskaupungeissa yhteensä 3 807 ja kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaita oli 10 711. Kokonaisasiakasmäärä nousi kuutoskaupunkien tasolla 0,6 prosenttia vuodesta 2020. Asiakasmäärä laski edellisvuodesta Tampereella (-13,8 %), Helsingissä (-3,1 %), ja nousi Turussa (+23,7 %), Oulussa (+19,2 %), Vantaalla (+4,3 %) ja Espoossa (+2,6 %).

Taulukko 17. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	5 942	1 789	1 067	1 768	2 464	1 488	14 518
Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat	1 551	442	382	477	757	198	3 807
Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen asiakkaat	0	100	185	5	358	-	648
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat	1 551	342	197	472	399	198	3 159
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat	4 391	1 347	685	1 291	1 707	1 290	10 711
Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon asiakkaat	2 816	1 347	381	962	753	619	6 878
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat	1 575	..	304	329	954	671	3 833
<i>Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>26,1</i>	<i>24,7</i>	<i>35,8</i>	<i>27,0</i>	<i>30,7</i>	<i>13,3</i>	<i>26,2</i>
<i>Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>73,9</i>	<i>75,3</i>	<i>64,2</i>	<i>73,0</i>	<i>69,3</i>	<i>86,7</i>	<i>73,8</i>
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä</i>	<i>-3,1</i>	<i>2,6</i>	<i>4,3</i>	<i>23,7</i>	<i>-13,8</i>	<i>19,2</i>	<i>0,6</i>
<i>Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>-6,0</i>	<i>54,0</i>	<i>1,1</i>	<i>23,9</i>	<i>7,2</i>	<i>-1,5</i>	<i>5,5</i>
<i>Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen asiakkaat</i>	<i>0,0</i>	<i>..</i>	<i>-7,0</i>	<i>-99,5</i>	<i>-0,8</i>	<i>-</i>	<i>15,7</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat</i>	<i>-6,0</i>	<i>19,2</i>	<i>10,1</i>	<i>22,6</i>	<i>15,7</i>	<i>-1,5</i>	<i>3,7</i>
<i>Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>-2,1</i>	<i>-7,5</i>	<i>6,2</i>	<i>23,7</i>	<i>-20,7</i>	<i>23,2</i>	<i>-1,1</i>
<i>Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon asiakkaat</i>	<i>-2,6</i>	<i>-7,5</i>	<i>17,2</i>	<i>32,9</i>	<i>-35,2</i>	<i>71,9</i>	<i>-2,4</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat</i>	<i>-1,1</i>	<i>-</i>	<i>61,7</i>	<i>2,8</i>	<i>-3,7</i>	<i>-2,3</i>	<i>1,4</i>

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Taulukossa 18. kuvataan päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakkaiden ja asumisvuorokausien määrä vuosina 2019–2021. Edelliseen vuoteen verrattuna asiakasmäärä väheni Helsingissä ja Oulussa ja kasvoi muissa kaupungeissa. Asumisvuorokaudet vähenivät Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa ja kasvoivat muissa kaupungeissa.

Taulukko 18. Päihdepalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2019–2021 sekä muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2019	1 673	295	129	385	334	196	3 012
2020	1 650	287	179	385	345	201	3 047
2021	1 551	342	197	472	399	198	3 159
Muutos 20-21, %	-6,4	16,1	9,1	18,4	13,5	-1,5	3,5
Asumisvuorokaudet							
2019	479 780	120 046	36 350	101 576	76 024	27 474	841 250
2020	474 223	197 487	50 152	118 209	59 902	33 534	933 507
2021	410 385	194 321	43 694	144 166	74 295	34 143	901 004
Muutos 20-21, %	-15,6	-1,6	-14,8	18,0	19,4	1,8	-3,6

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asiakasmäärät ovat kasvaneet ja asumisvuorokaudet laskeneet kuutoskaupungeissa kolmen viime vuoden aikana (Taulukko 19.). Kuutoskaupunkien tasolla asiakasmäärä lisääntyi 1,4 prosenttia ja asumisvuorokausien määrä väheni 9,6 prosenttia vuoteen 2020 nähden. Asiakkaiden määrä laski Tampereella, Oulussa ja Helsingissä ja nousi muissa kaupungeissa. Vuorokausien määrä nousi Vantaalla ja laski muissa kuutoskaupungeissa verrattuna vuoden takaiseen

Taulukko 19. Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen ja tuetun asumisen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2019–2021 sekä muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo**	Vantaa***	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2019	1 567	0	164	335	920	578	3 564
2020	1 593	0	188	320	991	687	3 779
2021	1 575	0	304	329	954	671	3 833
Muutos 20-21, %	-1,1	0,0	38,2	2,7	-3,9	-2,4	1,4
Asumisvuorokaudet							
2019	539 925	4 230	54 205	90 431	238 094	158 392	1 085 277
2020	543 526	16 790	56 568	94 943	249 603	186 281	1 147 711
2021	467 911	16 790	66 953	91 334	222 295	182 254	1 047 537
Muutos 20-21, %	-16,2	..	15,5	-4,0	-12,3	-2,2	-9,6

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

**Espoo: asiakkaat sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut. Asumisvuorokausia ei ole mahdollista saada 1.4.2019 alkaen tietojärjestelmämuutoksesta johtuen. Auranportin arvioidut vuorokaudet 2020-2021.

***Vantaan vuoden 2019 asiakasmäärä on poikkileikkaustieto poiketen muista vuosista. Vuoden 2019 osalta ei ole saatavissa asiakas kertaalleen tietoa johtuen ostopalvelujen käsiseurannasta.

7.3 Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset

Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 63,6 miljoonaa euroa vuonna 2021 (Taulukko 20.). Kustannukset nousivat 0,1 prosenttia vuodesta 2020. Kustannukset nousivat edellisvuodesta Tamperetta, Espoota ja Helsinkiä lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa. Kuutoskaupunkien tasolla 50,2 prosenttia kotiin vietävien palvelujen kustannuksista muodostui päihdepalvelujen järjestämisestä ja 49,8 prosenttia mielenterveyspalvelujen järjestämisestä.

Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset olivat 31,9 miljoonaa euroa kuutoskaupungeissa vuonna 2021, mikä oli 5,6 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020. Kustannukset nousivat Vantaata lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa. Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat kaikkiaan 31,0 miljoonaa euroa kuutoskaupungeissa vuonna 2021, mikä oli 0,4 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020. Kustannukset nousivat Tamperetta lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa.

Taulukko 20. Kotiin vietävien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kotiin vietävien palvelujen kokonaiskustannukset (€)	29 578 490	8 482 703	5 555 797	7 690 379	8 412 714	3 917 066	63 637 149
Päihdepalvelujen kustannukset	18 554 701	3 484 732	2 058 969	3 489 081	3 604 278	728 382	31 920 143
Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen kustannukset	0	185 718	143 225	..	582 116	..	913 123
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset	18 554 701	3 299 014	1 915 744	3 487 017	3 022 162	728 382	31 007 020
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	11 023 789	4 997 971	3 496 828	4 201 298	4 808 436	3 188 684	31 717 006
Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kustannukset	4 372 690	4 900 891	345 690	1 932 480	716 624	310 828	12 579 203
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset	6 651 099	97 080	3 151 138	2 268 818	4 091 812	2 877 856	19 137 803
<i>Kotiin vietävien palvelujen kokonaiskustannukset (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen kustannukset</i>	<i>62,7</i>	<i>41,1</i>	<i>37,1</i>	<i>45,4</i>	<i>42,8</i>	<i>18,6</i>	<i>50,2</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset</i>	<i>37,3</i>	<i>58,9</i>	<i>62,9</i>	<i>54,6</i>	<i>57,2</i>	<i>81,4</i>	<i>49,8</i>
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Kotiin vietävien palvelujen kokonaiskustannukset</i>	<i>0,0</i>	<i>8,4</i>	<i>-9,6</i>	<i>13,2</i>	<i>-10,3</i>	<i>2,1</i>	<i>0,1</i>
<i>Päihdepalvelujen kustannukset</i>	<i>2,7</i>	<i>5,1</i>	<i>-19,4</i>	<i>19,3</i>	<i>32,8</i>	<i>9,5</i>	<i>5,6</i>
<i>Kotikatkaisuhoidon ja kotikuntoutuksen kustannukset</i>	<i>0,0</i>	<i>40,7</i>	<i>..</i>	<i>..</i>	<i>34,7</i>	<i>..</i>	<i>26,7</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset</i>	<i>2,7</i>	<i>3,6</i>	<i>-20,1</i>	<i>19,3</i>	<i>32,4</i>	<i>9,5</i>	<i>5,0</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen kustannukset</i>	<i>2,8</i>	<i>16,2</i>	<i>2,2</i>	<i>14,0</i>	<i>-25,0</i>	<i>4,0</i>	<i>0,4</i>
<i>Liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kustannukset</i>	<i>3,0</i>	<i>16,5</i>	<i>11,3</i>	<i>34,6</i>	<i>-61,1</i>	<i>16,2</i>	<i>2,2</i>
<i>Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset</i>	<i>2,7</i>	<i>2,7</i>	<i>1,3</i>	<i>0,9</i>	<i>-10,3</i>	<i>2,8</i>	<i>-0,8</i>

Taulukossa 21. on esitetty päihde- ja mielenterveyspalvelujen tukiasumisen kustannukset suhteutettuna asumisvuorokausiin sekä asumisvuorokaudet suhteutettuna asiakasmäärään. Asiakasta kohden jaetut kustannukset tukiasumisessa olivat keskimäärin 36 euroa vuonna 2021. Laskennalliset vuorokausihinnat vaihtelivat Tampereen 36 euron ja Oulun 54 euron välillä. Laskennallinen asumisjakson pituus tukiasumisessa oli kuutoskaupunkien tasolla 248 vuonna 2021. Asumisjakson pituus vaihteli Vantaan 222 ja Tampereen 246 vuorokauden välillä.

Taulukko 21. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukiasumisen kustannukset vuorokautta kohden ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21 %	Espoo	20-21 %	Vantaa	20-21 %	Turku	20-21 %	Tampere	20-21 %	Oulu	20-21 %	Kuusikko	20-21 %
Kustannukset €/asumisvuorokausi	45	30,4	44	-6,0	36	24,3	54	51,1	36	-14,5
Asumisvuorokaudet /asiakas	265	-7,7	222	-21,3	241	-19,7	246	-2,7	257	3,4	248	-13,7

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Taulukossa 22. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen kustannukset suhteutettuna asumisvuorokausiin ja asumisvuorokaudet ja käynnit suhteutettuna asiakasmäärään. Asumisvuorokautta kohden kustannukset tuetussa asumisessa olivat keskimäärin 17 euroa vuonna 2021. Laskennalliset asiakaskohtaiset kustannukset asumisvuorokautta kohden vaihtelivat Oulun 11 euron ja Vantaan 47 euron välillä. Laskennallinen asumisjakson pituus tuetussa asumisessa oli kuutoskaupunkien tasolla 267 vuonna 2021. Asumisjakson pituus vaihteli Tampereen 216 ja Helsingin 297 vuorokauden välillä.

Taulukko 22. Mielen- ja päihdepalvelujen tuetun asumisen kustannukset asumisvuorokautta kohden vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020 sekä asumisvuorokaudet asiakasta kohden ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21 %	Espoo**	20-21 %	Vantaa	20-21 %	Turku	20-21 %	Tampere	20-21 %	Oulu	20-21 %	Kuusikko	20-21 %
Kustannukset €/asumisvuorokausi	14	19,1	47	42,2	24	0,1	12	-20,6	11	-24,1	17	23,8
Asumisvuorokaudet/asiakas	297	-13,8	220	-33,4	295	12,1	216	-14,9	247	-7,6	267	-13,7

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

**Espoon tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen ja kotiin vietävien mielen- ja päihdepalvelujen tietoihin.

8. TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA

Työ- ja päivätoiminta on toimintakykyä ylläpitävää toimintaa, jonka tarkoituksena ei ole ensisijaisesti asiakkaan kuntoutuminen avoimille työmarkkinoille. Tässä yhteydessä raportoidaan muun muassa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden työtoiminta, mielenterveysasiakkaiden päivätoiminta sekä päihdeasiakkaiden päiväkeskuspalvelut, mikäli palvelusta on tehty päätös. Anonymisti tapahtuva päiväkeskuspalvelu raportoidaan kohdassa päiväkeskustoiminta. Tiedot on kerätty erikseen työtoiminnasta ja päivätoiminnasta.

8.1 Työ- ja päivätoiminnan järjestäminen

Helsingissä päihdehuollon päivätoiminta järjestetään omana toimintana. Lisäksi psykiatria- ja päihdepalvelut ostaa mielenterveysasiakkaiden päivä- ja työkeskustoimintaa. Määritelmän mukaisesta ns. päätökseen perustuvasta työ- ja päivätoiminnasta ei raportoida tietoja.

Espoo järjestää sosiaalista kuntoutusta mielenterveys- ja päihdeasiakkailleen palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Sosiaalinen kuntoutus perustuu yksilölliseen tarveharkintaan ja asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Yksi sosiaalisen kuntoutuksen muoto voi olla esimerkiksi työ- tai päivätoiminta. Espoo järjestää päivätoimintaa sekä kaupungin omana toimintana kaupungin sosiaalisen kuntoutuksen tiimin toimesta tai yhteistyössä järjestöjen kanssa. Eri asumispalveluissa oleville asiakkaille päivätoiminta järjestetään osana asumispalvelun palvelusisältöä.

Vantaalla työ- ja päivätoimintaa järjestetään omana toimintana Koisotien työpajalla ja hankitaan ostopalveluna sopimuskuoppineilta sekä suorahankintoina, asiakkaan palvelutarpeen perusteella. Koisotien työpajalle ohjautetaan asumisyksiköistä sosiaaliohjaajan välityksellä. Päivätoiminta on lähtökohtaisesti suunnitelmallista ja mielekäs tekeminen suunnitellaan yhteistyössä asiakkaan kanssa. Koisotien työpajalla vahvistetaan sosiaalista osallisuutta ja arvostetaan jokaisen henkilökohtaisia vahvuuksia. Työpajalla on mahdollista osallistua mm. korjaus, entisöinti ja pienimuotoisiin rakennustöihin ohjattuna, lisäksi tarjolla on erilaisia pihatöitä sekä matonkudontaa. Pandemiatilanteen vuoksi Koison työpaja jouduttiin sulkemaan keväällä 2020, koska työpajan pienet tilat eivät mahdollistaneet etäisyyksien pitämistä ja turvallista työskentelyä, vuonna 2021 työpajalla ei ollut työtoimintaa.

Perinteisesti ostopalveluna hankittavassa työtoiminnassa on ollut tarjolla suorittavia tehtäviä (mm. pakkaustyö) sekä toiminnallisia tehtäviä, esimerkiksi kahvila- ja keittiötehtäviä. Päivätoiminta on erilaista ryhmätoimintaa sisältäen mm. keskusteluja, liikuntaa, yhdessä tekemistä taikka retkiä. Palvelukuvauksessa etsittiin erityisesti uusia ja innovatiivisia ratkaisuja perinteisen päivä- ja työtoiminnan rinnalle. Lisäksi vahvistettiin nuorille suunnattua valmentavaa toimintaa. Jokaisen palveluntuottajan tuli nimetä toimintainnovaattori, jonka tehtävänä on luoda uusia toimintatapoja asiakkaiden kanssa. Asiakkaille halutaan palveluita, jotka on helppo räätälöidä heidän mielenkiintojensa mukaan kuntoutumista ja omaa toimintakykyä vahvistaen. Kuntouttavaa ja osallisuutta vahvistavaa työtä painotetaan. Samalla halutaan säilyttää palvelut, jotka ylläpitävät mielekästä päivärhythmiä. Palveluihin ohjautetaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella ja päätös palvelun myöntämisestä tehdään asiakasohjausryhmässä tai mielenterveyskuntoutujien tiimissä. Vuoden 2021 kustannuksissa työ- ja päivätoiminta on esitelty, mutta niitä ei voida erotella toisistaan.

Turussa asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikkö ostaa yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella työtoimintaa mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa asuville asiakkaille. Hankintaa ei ole erikseen kilpailutettu, koska asiakasmäärä on vähäinen. Työtoimintaa ostetaan

valtion mielisairaaloista kotiutetuille asumispalveluasiakkaille. Erilaisten järjestöjen kautta on saatavilla päivätoimintaa arjen ja kädentaitojen sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseksi, mutta näistä ei tilastotietoa ole saatavilla.

Tampere järjestää työ- ja päivätoimintaa työikäisille päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaisena sosiaalisena kuntoutuksena. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelua toteuttaa yksitoista kilpailutuksen kautta valittua palveluntuottajaa. Toiminnan sisältönä on työpajatyypinen toiminta ja päivätoiminta esim. ryhmätoimintana. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat ovat pääosin joko pysyvällä tai määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä. Palvelun tavoite määräytyy asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan. Aikuissosiaalityön Osku-tiimin sosiaalityöntekijät ohjaavat asiakkaan palveluun ja tekevät asiakkaalle palvelupäätöksen.

Oulussa työtoimintaa järjestetään mielenterveys- ja päihdekuntoutujille Kipinän ja Tsempin toimintakeskuksissa sekä kierrätyskeskuksessa. Lisäksi työtoimintaa järjestetään klubitalo Pölkössä. Mielenterveyskuntoutujille päätöksen päivä- ja työtoiminnasta tekee palveluohjausyksikkö ja päihdeasiakkaille hyvinvointikeskusten aikuis- ja perhesosiaalityön sosiaalityöntekijä.

Työtoiminta tarjoaa asiakkaalle päivittäisen sosiaalisen ympäristön. Toiminta voi olla esimerkiksi alihankinta-, siivous-, kädentaito-, pyykkihuolto-, puu-, logistiikka-, postinlajittelu- tai lounaskahvilatyöhön liittyviä tehtäviä. Osa työtoiminnasta toteutuu liikkuvana työtoimintana Kipinä-talon ulkopuolella.

Palvelu tukee aikuisen asiakkaan hyvinvointia ja osallisuuden kokemusta. Asiakkaat saavat ohjausta ja kuntoutusta jokapäiväisissä toimissaan sekä rakennetta päiväohjelmaansa. Asiakkaille tarjotaan erilaisia työn luontaisen toiminnan mahdollisuuksia asiakkaiden omat mielipiteet ja kyvyt huomioiden. Tavoitteena on osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistaminen, kuntoutumisen ja toimintakyvyn tukeminen, sosiaalisten taitojen kehittäminen, työ- ja opiskeluvalmiuksien lisääminen, työ- ja toimintakyvyn selvittäminen, osaamisen vahvistaminen ja työllistymisen tukeminen

Palvelun tavoitteena on parantaa asiakkaiden valmiuksia sijoittua avoimille työmarkkinoille, koulutukseen ja tuetun työllistymisen palveluihin. Myös pitkäaikaisille mielenterveys- ja kehitysvammaasiakkaille tarjoutuu mahdollisuus entistä ammatillisempaan toimintaan. Työaikoja voidaan jaksottaa asiakkaan tarpeen ja voimien mukaan. Asiakkaat saavat korvauksen tekemästään työstä joko työvoimapoliittisin perustein, kuntien eläkevakuutuksen tai/ja kaupungin kustantamana. Mielenterveyskuntoutujat ja kehitysvammaiset työtoiminnan asiakkaat voivat saada työkyvyttömyys- ja työeläkettä. Lisäksi huoltosuhteisesta työtoiminnasta voidaan maksaa työosuusrahaa, joka määräytyy lautakunnan ohjeiden mukaisesti.

Muita työtoiminnan muotoja ovat: työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, työ- ja toimintakyvyn selvitykset, ryhmämuotoinen kerhotoiminta sekä tuettu työtoiminta.

8.2 Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat, suoritteet ja kustannukset

Vaikka työ- ja päivätoimintaa järjestetään kaikissa kuutoskaupungeissa, eivät kaikki kuitenkaan pysty erittelemään tilastoinnissaan kyseisten palveluiden kustannuksia, suoritteita ja asiakkaita muusta toiminnasta.

9. ASUMISPALVELUT

Asumispalvelu järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014, §21) ja Helsingissä sekä Turussa osittain päihdehuoltolain (PHL 41/1986) mukaan tehostettuna palveluasumisena, palveluasumisena tai tuettuna asumisena. Asunto ensin -periaatteen myötä on syntynyt uudenlaisia asunnottomille tarkoitettuja asumispalveluja, joista osa on tuettua asumista asumisyksiköissä ja osa tukiasumista hajasijoitetuissa asunnoissa tai soluissa. Tukiasumisen palvelua voidaan myöntää myös omaan kotiin. Periaatteena on se, että asumispalveluiden piiriin pääseminen ei edellytä asiakkaalta raittiutta, vaan kuntoutus alkaa vasta asunnon saannin jälkeen. Asiakkaan oikeudet ja asema määräytyvät sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan. Kunnalla on velvollisuus järjestää myös mielenterveysongelmaisten tarvitsemat asumispalvelut. Niitä voivat olla palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja kevyempi tuettu asuminen.

Asiakkaan omaan kotiin vietävät palvelut ovat ensisijaisia suhteessa niihin palveluihin, jotka edellyttävät asukkaan muuttamista. Asumispalvelujen sisältöä kuvataan tarkemmin tiedonkeruun määritelmässä (Liite 1). Tässä luvussa tarkasteluihin asumispalveluihin sisältyvät palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Tuettu ja tukiasuminen raportoidaan luvussa 5. kotiin vietävien palvelujen yhteydessä.

9.1 Asumispalvelujen järjestäminen

Helsingissä psykiatria- ja päihdepalvelut järjestää mielenterveysasiakkaiden, päihdehuollon ja asunnottomien asumispalveluja. Asunnottomien ja mielenterveysasiakkaiden asumispalveluihin hakeudutaan SAS – arvion kautta. Psykiatria- ja päihdepalvelut vastaa myös asunnottomien arviointi- ja sijoitustyöstä sekä asumispalveluihin liittyvästä lähi- ja sosiaalityöstä. Omassa toiminnassa on myös psykiatrian asumiskuntoutusta ja mielenterveysasiakkaiden perhehoitoa. Mielenterveysasiakkaiden perhehoitoon ei sijoiteta enää uusia asukkaita.

Palveluasumista järjestetään ostopalveluna asunnottomille ja mielenterveysasiakkaille. Mielenterveysasiakkaiden tehostettua palveluasumista järjestetään omana toimintana, Niemikotisäätien järjestämänä ja ostopalveluna. Päihdehuollon asumispalveluja järjestetään omana toimintana ja ostopalveluna. Asunnottomien tilapäistä asumista (asumispäivystys ja tilapäinen asuminen) järjestetään omana toimintana Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa. Yöpyjille tarjotaan myös mm. terveydenhuollon ja sosiaalityön palveluja. Tilapäistä asumista ja hätämajoitusta järjestetään myös ostopalveluna.

Espoo järjestää mielenterveys- ja/tai päihdeasiakkaille sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja, joita ovat tilapäinen majoitus, tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Päätökset asukasvalinnoista tehdään mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasohjauksessa keskitetysti. Asumispalvelut on kilpailutettu ja uudet sopimukset ovat astuneet voimaan vuonna 2020. Tarkoitus on järjestää palvelut mahdollisimman monelle asiakkaalle Espoon alueelta, mutta palveluja ostetaan myös muissa kunnissa sijaitsevista yksiköistä. Asunnottomien päihteitä käyttävien tilapäismajoitus järjestetään omana toimintana Olarinluoman vastaanottokodissa. Suurin osa, noin 80 prosenttia, asumispalveluista järjestetään ostopalveluna.

Vantaalla päihdekuntoutujien omana toimintana tuotetut asumispalvelut ovat suurelta osin palveluasumistyyppistä päivittäin tai ympärivuorokautisesti tuettua määräaikaista asumista, josta kuntoutumisen myötä siirrytään itsenäisempään asumiseen. Pähkinärinteen asumispalveluyksikössä, joka on suunnattu sekä päihde- että mielenterveyskuntoutujille, asuminen on tarvittaessa pysyvää, jos asiakkaan tarve sitä edellyttää. Ostopalveluina hankitaan tuettua asumista sekä vahvasti tuettua palveluasumista.

Päihdekuntoutujien tilapäinen asuminen ja kriisiasuminen järjestetään Koisorannan palvelukeskuksessa, jossa on 22 asiakaspaikkaa asumispäivystyksessä. Asumispäivystykseen ei tarvitse lähettää, asiakaspaikat täytetään tulojärjestyksessä. Pandemiatilanteen vuoksi Arvi-yhteisö (11 paikkaa) on otettu osaksi asumispäivystystä keväästä 2020 alkaen. Arviin ovat sijoittuneet ne asiakkaat, joilla on ollut flunssaoireita. Kahden hengen huoneet on muutettu yhden hengen huoneiksi. Asiakkaat ovat testauksen jälkeen siirtyneet takaisin asumispäivystyksen tiloihin, mikäli testitulokset on olleet negatiiviset. Koronapositivisille asiakkaille on ostettu asumispalvelua yksityiseltä palvelutuottajalta.

Mielenterveyskuntoutujien palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen hankitaan sopimus- kumppaneilta tai erillisostoina. Vuonna 2018 kilpailutuksessa uudeksi tuotteeksi lisättiin Tehostettu palveluasuminen päihdeitä käyttäville. Palvelun hankkiminen johtui asiakkaiden tarpeista, nykyiset palvelut eivät olleet riittäviä. Asiakkaat kiersivät palvelusta toiseen, heillä oli sairaala- ja asunnottomuusjaksoja. Palvelu on osoittautunut erittäin tarpeelliseksi. Päihdeasiakkaiden näkökulmasta tuetun asumisen hankinnassa on huomioitu päihdeetön ja asunto ensin tyyppinen asuminen.

Mielenterveyskuntoutujat, jotka tarvitsevat vahvaa ja pidempiaikaista tukea asumiseensa, tulevat asumispalveluiden asiakkaiksi. Vantaan kaupungin aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelut ostavat mielenterveyskuntoutujille asumispalveluita yksityisiltä palveluntuottajilta. Valtaosa asiakkaille ostettavista palveluista hankitaan keskitetysti asumispalvelujen toimintayksiköstä. Ostopalveluina hankitaan tehostettua palveluasumista ja palveluasumista. Usein tieto palveluasumisen tarpeesta tulee erikoissairaanhoidosta, lähetteellä, joka sisältää lääkärin arvion asiakkaan toimintakyvystä. Asiakkaan palvelutarve arvioidaan yhdessä esim. Psykiatrisen poliklinikan kanssa moniammatillisesti. Asumispalveluista arvioita tekee sosiaalityöntekijä. Palvelutarpeen arvioinnin tukena käytetään tarvittaessa lyhytaikaista arvioivaa asumista, jota ostetaan palveluasumista tuottavilta sopimus- kumppaneilta. Lyhas-palveluun ohjataan erityisesti aikuisten tai nuorten sosiaalityöstä. Lyhyt- aikaisen arvioivan asumisen ja huolellisen palvelutarpeen arvion perusteella asiakkaalle löydetään hänelle sopivin tukimuoto. Aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelujen asumispalveluiden hankinnassa painotetaan kotona asumista turvaavia palveluita ja kuntouttavaa työtettä kaikissa palveluissa.

Turussa päihdehuollon asumispalveluista noin puolet tuotetaan kaupungin omana toimintana. Orikedon palvelukeskus on 64 paikkainen yksikkö, jossa on palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen yksiköt.

Sillankorvan ensisuojan tiloissa on puolet asiakaspaikoista asumiskokeilupaiikkoja ja toinen puoli toimii edelleen asunnottomien tilapäismajoituksena. Sillankorvan palveluasuminen on luonteeltaan tilapäistä, jona aikana arvioidaan pidempiaikaisen asumispalvelun tarve.

Noin puolet päihdehuollon asumispalveluista ja suurin osa mielenterveysasiakkaiden asumispalveluista on ostettu kilpailutetuilta palveluntuottajilta. Asumispalvelupäätökset tehdään keskitetysti asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityön yksikössä, jossa sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja vastaavat asumispalveluhakemusten käsittelystä ja asumispaikan valinnasta.

Tampereella mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalveluissa on tarjolla palvelu- ja tehostettua palveluasumista sekä tehostettua palveluasumista erityishoivaa tarvitseville. Omassa tuotannossa toimii asumispäivystyksen yhteydessä asumisyksikkö, joka tarjoaa palveluasumista ja tehostettua palveluasumista. Palvelut järjestetään pääsääntöisesti ostopalveluna. Päätös asumispalvelusta perustuu asiakkaalle laadittuun sosiaalihuoltolain mukaiseen palveluntarpeen arviointiin. Asiakkaiden osallisuutta lisäämällä pyritään asiakaslähtöiseen kuntoutumiseen. Tehostetun palveluasumisen tarve on lisääntynyt syksystä 2021 alkaen etenkin nuorten asiakkaiden kohdalla.

Oulussa mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelut järjestetään sosiaalihuoltolain (SHL 1301/2014) mukaisina palveluina monituottajamallin mukaisesti. Asiakkaita ohjautuu asumisen- ja sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluihin hyvinvointikeskusten aikuissosiaalityön, mielenterveys-, päihde-, lasten- ja nuorten- tai perhepalveluiden toimesta. Perheille tarjotaan avopalveluna päihdeperhekuntoutusta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä kotipalvelu- ja perhetyötä. Kotipalvelu on maksutonta kahden viikon ajalla vuosittain ja kotipalvelua saa mm. vanhemman kokemaan uupumukseen.

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista. Kotona asumista voidaan tukea sosiaalihuoltolaissa määritellyillä palveluilla tai muilla asiakkaan tarpeen mukaisilla palveluilla. Asumista tukevat palvelut voivat olla arjen tukea ja ohjausta, hoito- ja hoivapalveluja, tukipalveluja, kuten ateria-, vaatehuolto, hygienia- ja siivouspalveluja tai näiden yhdistelmiä.

Perinteisesti erityisryhmien asumistarpeita on lähestytty palveluiden tai palvelutuotannon näkökulmasta. Laitosasumisen vähentymisen myötä tämä on kasvattanut tehostetun palveluasumisen määrää. Oulun kaupungin erityisryhmien asuntopoliittisessa ohjelmassa lähtökohta on ”asunto ensin” -periaate: erityisryhmille pyritään järjestämään asunto, jonka yhteydessä on saatavissa erilaisia, kullekin henkilölle tarpeellisia palveluja. Erityisasumisessa pyritään erottamaan palvelut ja asuminen selvästi toisistaan ja samalla erityisryhmille luodaan edellytykset asua normaaliuden periaatteiden mukaisesti mahdollisimman pitkälle kotona.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat ohjautuvat tehostettuun palveluasumiseen ja palveluasumiseen palveluohjausyksiköstä, joissa asiakkailla on sosiaalityöntekijä vastuutyöntekijänä. Asiakkaat on määritelty erityisen tuen tarpeen asiakkaiksi. Usealla asiakkaalla on sekä mielenterveys- että päihdeongelma. Sen vuoksi mielenterveys- ja päihdeasumispalveluita katsotaan yhtenä kokonaisuutena. Kaupungin omana toimintana järjestetään mielenterveyskuntoutujille kahdessa eri yksikössä lyhytaikaista asumista (Koskivirta ja Färinranta), joissa tavoitteena on asiakkaan asumisen tuen tarpeiden kartoitus, tehostettu palvelutarpeen arviointi. Toiminnassa korostuu asiakkaan kuntoutus. Näillä toiminnoilla sujuvoitetaan psykiatrisesta laitoshoidosta kotiutumista sekä toimitaan myös ”puskurina” sairaalahoitoon joutumisen estämiseksi. Tehostetun palvelutarpeen arviointi on mahdollistanut asiakkaiden siirtymisen omaan asuntoon kotiin suuntautuvien palveluiden turvin.

Asumisarvioyksiköiden asiakkaat tulevat kuntoutusjaksolle pääsääntöisesti suoraan psykiatrian osastohoidosta. Suurin osa (n.70%) asiakkaista ohjautuu ohjaajapalveluiden turvin omaan kotiin. Oulun kaupunki hankkii monituottajamallin mukaisesti suurimman osan pidempiaikaisista mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluista kilpailutuksen perusteella useilta yksityisiltä palveluntuottajilta.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaita sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajapalveluissa on n. 490. Ohjauksen tavoitteena on ylläpitää ja edistää omassa kodissa asuvan asiakkaan kokonaisvaltaista elämänhallintaa. Ohjauksella tuetaan asiakkaan itsenäisiä, heille mielekkäitä ja myönteisiä elämänvalintoja.

Lisäksi sosiaalisena kuntoutuksena toteutuu avustajapalvelu, jolla helpotetaan asiakkaan lähtemistä kodin ulkopuolelle kuten esimerkiksi liikuntapalveluihin ja kauppa-asiointeihin. Palvelurakennemuutoksen myötä asiakkaat asuvat enemmän omissa asunnoissa kerrostaloissa.

Päihdeasiakkaille tuotetaan ensisuojatyyppistä tilapäistä asumisen palvelua (Kenttätie). Kenttätien toimintamallia on kehitetty edesauttamaan ja tukemaan päihdeasiakkaiden siirtymistä itsenäiseen asumiseen ja normaaliin asuntokantaan. Kenttätien palvelukeskuksessa toimii päiväkeskus Huili, joka on oululaisille asunnottomille tarkoitettu matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa saa neuvontaa ja opastusta asioiden hoitamisessa.

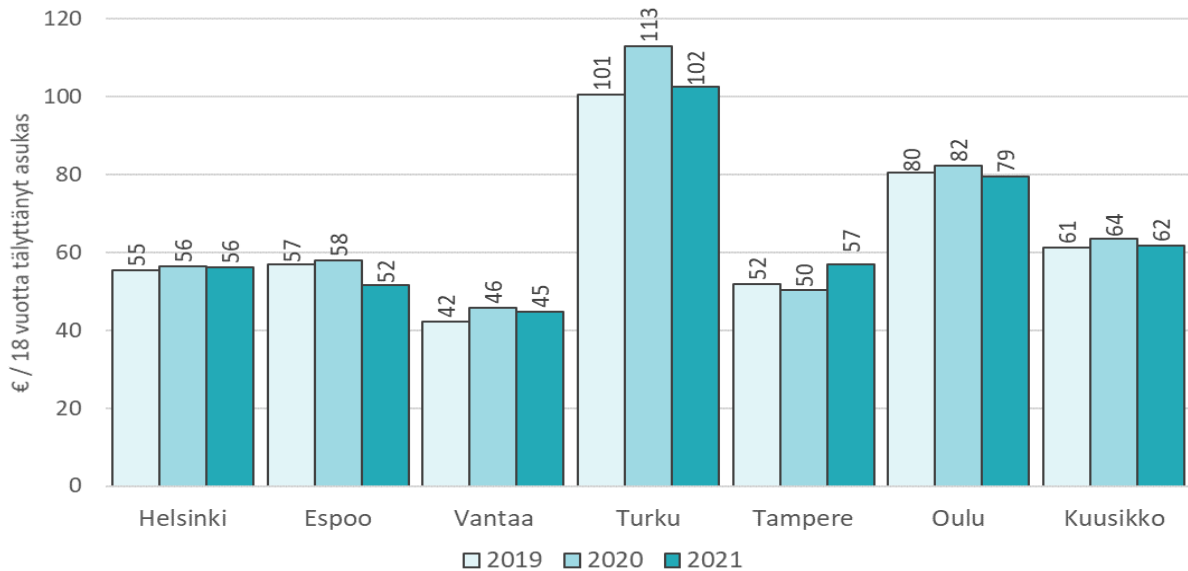
9.2 Asumispalvelujen asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset olivat kuutoskaupungeissa 90,7 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 1,8 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset edellisvuonna (Taulukko 23.). Asumispalvelujen kokonaiskustannukset laskivat vuoden takaisesta Espoossa (-9,3 %), Turussa (-9,0 %), Oulussa (-2,0 %) ja Vantaalla (-0,8 %) ja pysyivät ennallaan Helsingissä ja nousivat Tampereella (+14,8 %).

Taulukko 23. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kokonaiskustannukset (milj. €) vuosina 2019–2021 sekä deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
2019	30,2	12,8	7,8	16,5	10,4	13,0	90,7
2020	30,8	13,2	8,6	18,7	10,2	13,5	94,9
2021	30,8	12,0	8,6	17,0	11,7	13,2	93,2
Muutos milj. €, 2020–2021	0,0	-1,2	-0,1	-1,7	1,5	-0,3	-1,7
Muutos %, 2020–2021	0,0	-9,3	-0,8	-9,0	14,8	-2,0	-1,8

Kuviossa 20. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannusten kehitystä suhteessa täysi-ikäiseen väestöön vuosina 2019–2021. Asumispalvelujen järjestäminen maksoi keskimäärin 62 euroa kuutoskaupungin 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2021. Asukaskohtaiset kustannukset vaihtelivat Vantaan 45 euron ja Turun 102 euron välillä vuonna 2021. Verrattuna vuoteen 2019 asukaskohtaiset kustannukset nousivat kaikissa kuutoskaupungeissa lukuun ottamatta Espoota ja Oulua, joiden kustannukset laskivat.

Kuvio 20. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2019–2021.

9.2.1 Päihdehuollon asumispalvelut

Päihdehuollon asumispalveluissa on tavoitteena luoda kokonaisuus, jossa eri vaiheissa oleville asiakkaille pystytään tarjoamaan kuntoutumista tukeva asumismuoto. Asumispalveluilla pyritään turvaamaan asiakkaan asuminen, tukemaan päihteettömyyttä sekä ohjaamaan palvelujen piiriin. Päihdehuollon perinteisen – niin sanotun porrasteisen ja kuntouttavan – palvelujärjestelmän ohella kuutoskaupungit järjestävät asumispalveluja myös asunto ensin -periaatteella.

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaita oli kuutoskaupungeissa yhteensä 2 656 vuonna 2021 ja asiakasmäärä kasvoi 4,8 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen (Taulukko 24.). Asiakkaiden määrä lisääntyi Vantaalla (+41,0 %), Espoossa (+10,9 %) ja Helsingissä (+5,2 %) vuodesta 2020. Asiakkaiden määrä väheni Turussa (-8,7 %), Tampereella (-5,0 %) ja Oulussa (-3,3 %). Asumisvuorokausien määrä laski kuutoskaupunkien tasolla 0,1 prosenttia verrattuna vuoden takaiseen. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 27,0 miljoonaa euroa vuonna 2021. Deflatoidut kustannukset laskivat 2,3 prosenttia vuotta aiemmasta kuutoskaupunkien tasolla. Kustannukset laskivat Turussa (-28,5 %), Oulussa (-16,0 %) ja Espoossa (-9,4 %) ja kasvoivat Tampereella (+54,1 %), Vantaalla (+23,0 %), ja Helsingissä (+3,2 %) verrattuna vuoteen 2020. Ostopalveluna järjestettyjen palvelujen osuus kustannuksista vaihteli Tampereen 21,3 prosentin ja Helsingin 65,4 prosentin välillä.

Taulukko 24. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2021, asiakkaiden ja vuorokausien muutos (%) sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat	989	255	385	334	459	234	2 656
Palveluasumisen asiakkaat	349	25	15	119	26	25	559
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat	24	89	76	94	41	18	342
Tilapäisen asumisen asiakkaat	616	141	294	121	392	191	1 755
<i>Asiakkaat yhteensä, muutos 2020–2021, %</i>	<i>5,2</i>	<i>10,9</i>	<i>41,0</i>	<i>-8,7</i>	<i>-5,0</i>	<i>-3,3</i>	<i>4,8</i>
<i>Palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>-2,0</i>	<i>13,6</i>	<i>25,0</i>	<i>-22,7</i>	<i>-49,0</i>	<i>-19,4</i>	<i>-10,7</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>-14,3</i>	<i>4,7</i>	<i>..</i>	<i>6,8</i>	<i>24,2</i>	<i>-30,8</i>	<i>31,5</i>
<i>Tilapäisen asumisen asiakkaat</i>	<i>10,8</i>	<i>14,6</i>	<i>12,6</i>	<i>-2,4</i>	<i>-1,8</i>	<i>3,2</i>	<i>6,5</i>
Asumisvuorokaudet	102 507	39 494	40 567	54 935	31 579	27 274	296 356
Palveluasumisen vuorokaudet	62 733	5 543	2 778	28 660	8 079	6 854	114 647
Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet	8 865	26 115	..	21 676	9 021	5 950	87 999
Tilapäisen asumisen vuorokaudet	30 909	7 836	21 417	4 599	14 479	14 470	93 710
<i>Vuorokaudet yhteensä, muutos 2020–2021, %</i>	<i>-4,5</i>	<i>1,8</i>	<i>..</i>	<i>-11,7</i>	<i>14,0</i>	<i>-0,9</i>	<i>-0,1</i>
<i>Palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>1,2</i>	<i>34,5</i>	<i>..</i>	<i>-12,6</i>	<i>-11,2</i>	<i>-14,7</i>	<i>-4,3</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>-9,8</i>	<i>-5,1</i>	<i>-</i>	<i>-7,7</i>	<i>24,7</i>	<i>-24,6</i>	<i>-0,5</i>
<i>Tilapäisen asumisen vuorokaudet</i>	<i>-13,1</i>	<i>9,6</i>	<i>..</i>	<i>-22,2</i>	<i>27,2</i>	<i>24,7</i>	<i>8,4</i>
Kustannukset, milj. €	7,2	5,3	3,3	4,6	4,0	2,7	27,0
Palveluasumisen kustannukset	4,0	0,5	0,3	2,5	0,5	0,5	8,3
Tehostetun palveluasumisen kustannukset	0,8	3,2	1,6	2,4	0,7	0,7	9,3
Tilapäisen asumisen kustannukset	2,2	1,5	1,3	0,8	2,7	1,5	9,9
<i>Ostopalvelujen osuus kokonaiskustannuksista, %</i>	<i>65,4</i>	<i>52,4</i>	<i>62,5</i>	<i>28,0</i>	<i>21,3</i>	<i>43,9</i>	<i>47,4</i>
<i>Kokonaiskustannukset, muutos 2020–2021, %</i>	<i>3,2</i>	<i>-9,4</i>	<i>23,0</i>	<i>-28,5</i>	<i>54,1</i>	<i>-16,0</i>	<i>-2,3</i>
<i>Palveluasumisen kustannukset</i>	<i>-0,9</i>	<i>74,0</i>	<i>-22,2</i>	<i>-6,7</i>	<i>-11,6</i>	<i>-30,6</i>	<i>-4,3</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen kustannukset</i>	<i>-1,7</i>	<i>-12,4</i>	<i>..</i>	<i>-20,6</i>	<i>-10,6</i>	<i>-35,4</i>	<i>-12,0</i>
<i>Tilapäisen asumisen kustannukset</i>	<i>-1,7</i>	<i>-26,2</i>	<i>29,6</i>	<i>-1,0</i>	<i>113,5</i>	<i>-3,9</i>	<i>12,3</i>

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.
 **Vantaalla ei ole ollut päihteiden käyttäjille tehostettua palveluasumista vuonna 2020.

Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärä on laskenut kuutoskaupungeissa pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna. Vuonna 2021 asiakkaita oli kuutoskaupunkien tasolla 4,8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2020 (Taulukko 25.). Asiakasmäärä asumispalveluissa on kasvanut Vantaalla, Espoossa ja Helsingissä. Asumisvuorokausien määrä kuutoskaupunkien tasolla on laskenut kuutoskaupungeissa 0,1 prosenttia vuodesta 2020.

Taulukko 25. Päihdehuollon asumispalvelujen asiakasmäärät ja asumisvuorokaudet vuosina 2019–2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat							
2019	1 079	219	394	446	420	253	2 811
2020	940	230	273	366	483	242	2 534
2021	989	255	385	334	459	234	2 656
Muutos %, 2020–2021	5,2	10,9	41,0	-8,7	-5,0	-3,3	4,8
Asumisvuorokaudet							
2019	116 436	40 938	17 098	64 435	29 792	32 132	302 850
2020	107 380	38 804	31 061	62 181	27 711	27 525	296 682
2021	102 507	39 494	40 567	54 935	31 579	27 274	296 356
Muutos %, 2020–2021	-4,5	1,8	30,6	-11,7	14,0	-0,9	-0,1

Huom! Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia. Mikään kunnista ei saa asiakas kertaalleen -tietoa. Lisäksi joillakin kunnilla osa asiakkaista tilastoituu esimerkiksi aikuissosiaalityöhön.

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

**Vantaalla päihdehuollon asumispalveluissa on tehty muutoksia, jotka vaikuttavat tämän raportin tietoihin 2018 -2020. Näätäkujan asumispalveluyksikkö on siirretty asunnottomien palveluksi ja pois tämän raportin tiedonkeruusta 2019. Tilapäisen asumisen ostopalvelujen vuorokaudet ovat 2020 ensimmäistä kertaa mukana raportissa. Asiakasmäärää ei saatuArvi-yksikkö on ollut kevästä 2020 poissa päihdehuollon käytöstä toimiessaan korona-väistötinä.

Taulukossa 26. on esitetty päihdehuollon asumispalvelujen laskennalliset asumisjaksojen pituudet. Asiakas asuu keskimäärin pisimpään intensiivisyydeltään suurimmassa palvelussa eli tehostetussa palveluasumisessa. Tehostetun palveluasumisen asumisjakson keskimääräinen pituus oli pisin Helsingissä (369 vrk) ja lyhin Tampereella (220 vrk) vuonna 2021. Palveluasumisen asumisjakson laskennallinen pituus vaihteli Tampereen 311 vuorokaudesta Helsingin 180 vuorokaudteen vuonna 2021. Tilapäisen asumisen jaksot olivat keskimäärin pisimpiä Oulussa (76 vrk) ja lyhimpiä Tampereella (37 vrk) vuonna 2021. Kuutoskaupunkien tasolla asumisjaksojen pituudet ovat laskeneet tehostetussa palveluasumisessa ja palveluasumisessa ja nousseet tilapäisen asumisen palvelussa verrattuna edellisvuoteen.

Taulukko 26. Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21 %	Espoo	20-21 %	Vantaa	20-21 %	Turku	20-21 %	Tampere	20-21 %	Oulu	20-21 %	Kuusikko	20-21 %
Palveluasuminen	180	3,2	222	18,4	185	-	241	13,1	311	74,3	274	5,8	205	-7,2
Tehostettu palveluasuminen	369	5,3	293	-9,4	215	-13,6	231	-13,6	220	0,4	331	8,9	257	-12,1
Tilapäinen asuminen	50	-21,5	56	-4,4	73	28,0	38	-20,3	37	29,5	76	20,8	53	0,8

Huom! Taulukkoa lukiessa tulee huomioida, että osa asiakkaista on aloittanut palvelumuodon edellisen vuoden puolella ja osa jatkaa seuraavan vuoden puolelle. Taulukossa ei ole esitettyä toteutuneiden asumisjaksojen pituudet.

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokausiin suhteutetut kustannukset on kuvattu taulukossa 27. Palveluasumisen laskennallinen keskivuorokausihinta kuutoskaupunkien tasolla oli 72 euroa, tehostetun palveluasumisen 106 euroa ja tilapäisen asumisen 106 euroa vuonna 2021. Palveluasumisen asumisvuorokautta kohden suhteutetut kustannukset vaihtelivat Helsingin 64 eurosta Vantaan 93 euroon. Tehostetun palveluasumisen laskennalliset vuorokausikustannukset vaihtelivat Helsingin 88 eurosta Espoon 121 euroon. Tilapäisen asumisen kustannukset asiakasta kohden taas olivat kuutoskaupungeissa Vantaan 61 euron ja Espoon 191 euron väliltä.

Taulukko 27. Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21 %	Espoo	20-21 %	Vantaa	20-21 %	Turku	20-21 %	Tampere	20-21 %	Oulu	20-21 %	Kuusikko	20-21 %
Palveluasuminen	64	-2,0	84	29,4	93	5,6	87	6,8	67	-0,5	68	-18,6	72	-4,0
Tehostettu palveluasuminen	88	9,0	121	-7,6	99	-	110	-16,5	80	-28,3	113	-14	106	12,8
Tilapäinen asuminen	70	13,1	191	-32,6	61	-10,1	181	27,3	185	67,9	101	-22,9	106	-20,2

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

9.2.2 Mielenterveyspalvelujen asumispalvelut

Kuutoskaupunkien mielenterveyspalvelujen asumispalveluissa oli 2 736 asiakasta vuoden 2021 aikana, mikä oli 3,6 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (Taulukko 28.). Asiakkaiden määrä nousi Vantaalla (+42,3 %), Espoossa (+8,7 %), Helsingissä (+7,4 %) ja Turussa (+1,7 %) ja laski Tampereella (-2,1 %) ja Oulussa (-0,2 %). Asumispalvelujen asumisvuorokausia oli kuutoskaupunkien tasolla 2,0 prosenttia enemmän kuin vuonna 2020. Mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen kustannukset olivat kuutoskaupungeissa noin 69,9 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 2,2 prosenttia enemmän kuin deflatoidut kustannukset edellisvuonna. Kustannukset nousivat Oulussa (+4,2 %), Tampereella (+3,8 %), Turussa (+3,5 %), Helsingissä (+1,1 %) ja laskivat Vantaalla (-9,0 %) ja Espoossa (-6,2 %). Mielenterveyspalvelujen asuminen järjestetään pääosin ostettuna palveluna: Ostopalvelujen osuus kustannuksista oli matalin Helsingissä 79,0 prosenttia. Espoo, Vantaa ja Turku tuottivat palvelut kokonaan ostopalveluina.

Taulukko 28. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat, asumisvuorokaudet, kustannukset ja ostopalvelujen osuus (%) kustannuksista vuonna 2021, asiakkaiden ja asumisvuorokausien muutos (%) vuodesta 2020 sekä kustannusten deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakasmäärä yhteensä	933	286	222	411	332	552	2 736
Palveluasumisen asiakkaat	226	187	120	251	153	227	1 164
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat	707	99	102	160	179	325	1 572
<i>Asiakasmäärä yhteensä, muutos 2020–2021 (%)</i>	<i>7,4</i>	<i>8,7</i>	<i>42,3</i>	<i>1,7</i>	<i>-2,1</i>	<i>-0,2</i>	<i>3,6</i>
<i>Palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>-1,7</i>	<i>9,4</i>	<i>-23,1</i>	<i>4,6</i>	<i>-14,0</i>	<i>2,7</i>	<i>-2,7</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen asiakkaat</i>	<i>10,6</i>	<i>7,6</i>	<i>100,0</i>	<i>-2,4</i>	<i>11,2</i>	<i>-2,1</i>	<i>8,7</i>
Asumisvuorokaudet yhteensä	269 708	78 756	61 692	122 289	89 088	110 730	732 263
Palveluasumisen vuorokaudet	64 963	53 383	31 270	77 536	39 237	57 607	323 996
Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet	204 745	25 373	30 422	45 603	49 851	53 123	409 117
<i>Asumisvuorokaudet yhteensä, muutos 2020–2021 (%)</i>	<i>-0,2</i>	<i>-3,7</i>	<i>8,7</i>	<i>5,0</i>	<i>6,2</i>	<i>1,7</i>	<i>2,0</i>
<i>Palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>-6,3</i>	<i>0,3</i>	<i>-44,9</i>	<i>12,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,5</i>	<i>-6,1</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen vuorokaudet</i>	<i>1,9</i>	<i>-11,2</i>	<i>100</i>	<i>-3,8</i>	<i>12,0</i>	<i>3,0</i>	<i>9,7</i>
Kokonaiskustannukset (milj. €)	24,5	7,0	5,5	12,9	8,0	10,9	69,9
Palveluasumisen kustannukset	4,5	3,7	1,9	6,0	2,2	3,9	22,2
Tehostetun palveluasumisen kustannukset	19,3	3,1	3,4	6,6	5,5	6,7	44,7
<i>Ostopalvelujen osuus kokonaiskustannuksista (%)</i>	<i>79,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>99,2</i>	<i>81,1</i>	<i>89,4</i>
<i>Kokonaiskustannukset, muutos 2020–2021 (%)</i>	<i>1,1</i>	<i>-6,2</i>	<i>-9,0</i>	<i>3,5</i>	<i>3,8</i>	<i>4,2</i>	<i>2,2</i>
<i>Palveluasumisen kustannukset</i>	<i>-1,7</i>	<i>0,6</i>	<i>-33,7</i>	<i>-4,5</i>	<i>-9,9</i>	<i>-9,2</i>	<i>-8,1</i>
<i>Tehostetun palveluasumisen kustannukset</i>	<i>-1,7</i>	<i>-17,8</i>	<i>100,0</i>	<i>5,9</i>	<i>6,1</i>	<i>8,8</i>	<i>1,1</i>

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytäntöjen ero vaikuttaa asumisvuorokausien määrään. Vantaalla ja Turussa asiakas kirjautuu asiakkaaksi uudelleen, jos hän vaihtaa palvelutuottajaa.

*Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Taulukossa 29. kuvataan mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen asumisjakson laskennallista pituutta. Palveluasumisen asumisjakson laskennallinen pituus oli kuutoskaupunkien tasolla 278 vuorokautta ja tehostetun palveluasumisen asumisjakson pituus oli 260 vuorokautta vuonna 2021. Palveluasumisen asumisjakson pituus vaihteli Oulun 254 vuorokaudesta Turun 309 vuorokauteen. Tehostetun palveluasumisen asumisjaksojen pituus vaihteli Oulun 163 vuorokauden ja Helsingin 290 vuorokauden välillä. Oulussa tehostetun asumispalveluiden asumisjaksojen pituutta supisti lyhytaikainen tehostettu asumisen arvio.

Taulukko 29. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asumisvuorokaudet asiakasta kohden vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21, %	Espoo	20-21, %	Vantaa	20-21, %	Turku	20-21, %	Tampere	20-21, %	Oulu	20-21, %	Kuusikko	20-21, %
Palveluasuminen	287	-4,7	285	-8,3	261	-28,4	309	7,3	256	16,0	254	-2,1	278	-0,1
Tehostettu palveluasuminen	290	-7,9	256	-17,4	298	-15,5	285	-1,4	278	0,8	163	5,2	260	-0,1

*Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset asumisvuorokautta kohden on esitetty taulukossa 30. Laskennalliset vuorokausikohtaiset kustannukset olivat kuutoskaupungeissa palveluasumisen osalta keskimäärin 68 euroa ja tehostetussa palveluasumisessa keskimäärin 109 euroa vuonna 2021. Palveluasumisen keskimääräinen vuorokausihinta vaihteli Tampereen 57 euron ja Turun 77 euron välillä. Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokausia kohden suhteutetut kustannukset vaihtelivat Helsingin 94 eurosta Turun 144 euroon.

Taulukko 30. Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset (€) asumisvuorokautta kohden vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos		Muutos	
	Helsinki*	20-21, %	Espoo	20-21, %	Vantaa	20-21, %	Turku	20-21, %	Tampere	20-21, %	Oulu	20-21, %	Kuusikko	20-21, %
Palveluasuminen	69	12,1	70	-6,4	62	-9,2	77	13,2	57	-5,8	67	-13,7	68	-7,2
Tehostettu palveluasuminen	94	0,7	124	8,9	113	0,0	144	113,0	111	-6,2	126	9,6	109	10,5

*Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

10. LAITOSHOITO

Ympäri vuorokautinen hoito päihde- ja mielenterveyspalveluissa tulee kyseeseen silloin, kun avohoidon keinot ovat riittämättömiä. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon koostuu päihdepsykiatrisesta hoidosta, päihdehuollon laitoshoidosta sekä mielenterveyspalvelujen laitoshoidosta. Päihdepsykiatrisen laitoshoidon on integroitua hoitoa ja se raportoidaan pääosin integroitujen palvelujen yhteydessä. Päihdehuollon laitoshoidon kustuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitus- hoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta. Mielenterveyspalvelujen laitoshoidon on psykiatrista osastohoidon, joka kattaa akuutti- ja kuntoutushoidon, oikeuspsykiatrisen hoidon sekä vanhuspsykiatrisen hoidon. Vanhuspsykiatrisen raportoinnissa on kuutoskaupunkien välillä eroja. Palvelujen järjestämisen yleisenä suuntauksena on se, että laitoshoidon pyritään vähentämään ja siirtämään vieroitus- ja kuntoutushoidot avopalveluihin.

Päihdehuollon laitospalvelujen järjestämistavat kunnissa saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse tai ostaa niitä toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muilta julkisen, kolmannen tai yksityisen sektorin palveluntuottajilta. Palveluita tuotetaan myös kumppanuussopimuksella tietyntyyppisen päihdepalvelun tarjoajan kanssa. Osassa kuntia päihdepalveluiden erityis- palvelut tuotetaan osana kunnan sosiaalihuoltoa ja toisissa taas osana terveydenhuollon palvelutarjontaa. Myös avohoidon ja laitoshoidon painotukset vaihtelevat kunnissa.

10.1 Laitoshoidon järjestäminen

Helsingissä psykiatrisesta sairaalahoidosta vastaa Auroran sairaala. Sairaalassa on mm. psykiatrisen ensihoito-osasto sekä mielialahäiriö- ja psykoosiosastoja. HUS tuottaa helsinkiläisille mm. oikeus- ja geropsykiatrisen sekä ruotsinkielisten osastohoidon.

Alkoholivieroitusosasto sijaitsee Laakson sairaalan yhteydessä ja huumevieroitusosasto Auroran sairaalan alueella. Auroran vieroitusosastolla hoidetaan helsinkiläisten osastohoidon vaativat huume- ja lääkevieroitukset sekä korvaushoidon aloitukset, lopetukset ja lääkkeen vaihdot. Päihdehuollon ympärivuorokautista laitospalvelua ja päivätoimintaa tuotetaan omana toimintana Päihdekuntoutus Luodossa Auroran sairaalan alueella. Lisäksi Helsinki on osaomistajana Ridasjärven päihdehoitokeskuksessa ja ostaa laitospalvelua puitesopimuskumppaneilta.

Espoo ostaa psykiatrisen erikoissairaanhoitotasoisesta osastohoidon Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä. Laitosvieroitusosasto Espoo tuottaa pääosin omana toimintana; käytössä on yksi 16-paikkainen vieroitusosasto, joka toimii koko vuoden ympärivuorokautisesti. Päihdehuollon kuntouttavan laitoshoidon Espoo järjestää kokonaan ostopalveluna; palveluntuottajia on useita. Kuntouttava laitoshoidon on kilpailutettu ja uudet sopimukset ovat astuneet voimaan 2017. Espoo on yksi Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymän Ridasjärven päihdehoitokeskuksen omistajakunnista ja ostaa myös sieltä vieroitusosastohoidon ja kuntouttavaa laitoshoidon.

Vantaa tuottaa laitosvieroitusosastopalvelut ensisijaisesti omana toimintana. Vantaan oma päihde- vieroitusyksikkö toteuttaa ympärivuorokautista vieroitusosastohoidon täysi-ikäisille vantaalaisille sekä korvaushoidon aloituksia. Lisäksi päihdevieroitusyksikkö toteuttaa opioidikorvaushoidon asiakkaiden viikonlopun ja arkipyhien polikliinisen lääkkeenjaon. Vieroitusosastohoidon jälkeen asiakas voi itse hakeutua tarvittaessa 1–3 vrk kestoiseen kriisihoitoon (esim. retkahduspelon takia) soittamalla suoraan yksikköön. Tarvittaessa vieroitusosastohoidon hankitaan myös ostopalveluna. Kuntouttavaa laitoshoidon hankitaan Uudenmaan Ridasjärven päihdehoitokeskuksesta ja kilpailutetuilta palveluntuottajilta.

Vantaalla psykiatrinen laitoshoido toteutetaan Peijaksen sairaalassa ja muilla HUS:n psykiatrisilla osastoilla.

Turussa päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoitoa on toteutettu sekä ostopalveluna että päihdepsykiatrian osastolla. Päihdehuollon laitostuntoutukset hankitaan kilpailutetuista puitesopimuspaikoista. Alkoholikatkaisun hoitajakso on pääsääntöisesti 3-7 vrk ja huume- ja lääkevieroituksen hoitajakso 14 vrk. Vieroitushoitoyksikön tiloissa toimii myös selviämishoitoasema. Lisäksi turkulaiset voivat käyttää Salon vieroitushoitoyksikköä.

Turussa päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoito on kilpailutettu ja hankitaan nykyään kilpailutetuista puitesopimuspaikoista. Päihdehuollon katkaisu- ja vieroitushoitoa toteutetaan myös päihdepsykiatrian osastolla. Päihdehuollon laitostuntoutukset hankitaan kilpailutetuista puitesopimuspaikoista.

Psykiatrinen laitoshoido toteutuu VSSHP:n psykiatrisen erikoissairaanhoidon osastoilla pääosin sekä Kupittaa sairaalan ja Turun yliopistollisen keskussairaalan alueella sijaitsevilla toimintayksiköissä.

Tampereella alkoholikatkaisuhoidot toteutetaan kaupungin Selviämisen - ja katkaisuhoidoasemalla. Avo- ja laitosmuotoiset huumevieroitukset hankitaan ostopalveluina ja erityistilanteissa Taysin päihdepsykiatrian osastolta. Päihdehuollon laitostuntoutus hankitaan ostopalveluina. Laitoshoidon palveluissa korostetaan laitoshoidotoksojen roolia asiakkaan avohoidossa toteutuvan perushoidon tukemisessa.

Tampereella psykiatrista osastohoidoita tarvitsevia potilaita hoidetaan Pirkanmaan sairaanhoitopiirin (PSHP) psykiatrian osastoilla. Oikeuspsykiatrien laitospalvelut hankitaan Valtion mielisairaalasta ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirin oikeuspsykiatrialta. Lisäksi Tampereen kaupungin Hatanpään puistosairaalassa toimii kaksi psykogeriatrian osastoa.

Oulussa osastohoidoita tarvitsevia mielenterveyspotilaita (lapset, nuoret ja aikuiset) hoidetaan Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian osastoilla. Oulussa päihdepalveluiden laitoshoidoita järjestetään päihdekllinikalla, jossa toteutetaan huume- ja vieroitusuhoidot sekä korvaushoidon aloitukset. Laitostuntoutusta tuotetaan tarpeen mukaan ostopalveluna.

10.2 Laitoshoidon asiakasmäärä, suoritteet ja kustannukset

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidossa kuutoskaupungeissa oli 12 466 asiakasta vuoden 2021 aikana (Taulukko 31.). Mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuus laitoshoidon kokonaisasiakasmäärästä vaihteli Helsingin 54,1 prosentin ja Tampereen 71,3 prosentin välillä. Laitoshoidon asiakasmäärä laski kuutoskaupungeissa 3,9 prosenttia edellisvuodesta. Hoitovuorokausien määrä nousi 4,9 prosenttia.

Päihdehuollon laitosasiakkaiden määrä kuutoskaupungeissa oli 4 973 vuonna 2021, mikä oli 1,5 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Asiakasmäärä väheni Oulussa (-12,2 %), Tampereella (-12,1 %), Espoossa (-0,7 %) ja Helsingissä (-0,7 %) ja lisääntyi Vantaalla (+10,0 %) ja Turussa (+4,5 %). Hoitovuorokausia oli 88 066 vuonna 2021. Vuorokausien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 7,0 prosenttia edellisvuodesta.

Psykiatrisessa osastohoidossa oli kuutoskaupungeissa kaikkiaan 7 473 asiakasta vuonna 2021, mikä oli 5,4 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2021 (Taulukko 31). Asiakasmäärä laski Espoossa (-11,3 %), Tampereella (-7,4 %), Turussa (-7,3 %), Helsingissä (-5,1 %) ja Vantaalla (-1,0 %) ja lisääntyi Oulussa (+4,4 %). Hoitovuorokausien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 4,3 prosenttia verrattuna vuoteen 2020.

Taulukko 31. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon asiakasmäärä ja hoitovuorokaudet vuonna 2021 ja muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki**	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere***	Oulu	Kuusikko
Asiakasmäärä* yhteensä	4 372	1 613	1 524	1 509	2 152	1 279	12 449
Päihdepalvelujen asiakkaat	2 008	565	691	627	619	466	4 976
Mielenterveyspalvelujen asiakkaat	2 364	1 048	833	882	1 533	813	7 473
<i>Asiakasmäärä yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>45,9</i>	<i>35,0</i>	<i>45,3</i>	<i>41,6</i>	<i>28,8</i>	<i>36,4</i>	<i>40,0</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>54,1</i>	<i>65,0</i>	<i>54,7</i>	<i>58,4</i>	<i>71,2</i>	<i>63,6</i>	<i>60,0</i>
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Asiakkaat yhteensä</i>	<i>-3,1</i>	<i>-7,8</i>	<i>3,7</i>	<i>-2,7</i>	<i>-8,7</i>	<i>-2,4</i>	<i>-3,9</i>
<i>Päihdepalvelujen asiakkaat</i>	<i>-0,7</i>	<i>-0,7</i>	<i>10,0</i>	<i>4,5</i>	<i>-11,7</i>	<i>-12,2</i>	<i>-1,5</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen asiakkaat</i>	<i>-5,1</i>	<i>-11,3</i>	<i>-1,0</i>	<i>-7,3</i>	<i>-7,4</i>	<i>4,4</i>	<i>-5,4</i>
Hoitovuorokaudet yhteensä (sis. integroitu)	141 523	50 167	42 593	55 944	79 688	37 144	407 059
Josta päihdepsykiatrian hoitovuorokaudet	1 980	850	920	3 241	3 024	..	10 015
Hoitovuorokaudet yhteensä (ei sis. integroitu)	139 543	49 317	41 673	52 703	76 664	37 144	397 044
Päihdepalvelujen vuorokaudet	32 986	9 944	14 390	12 840	10 951	6 980	88 091
Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet	106 557	39 373	27 283	39 863	65 713	30 164	308 953
<i>Hoitovuorokaudet yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Päihdepalvelujen vuorokaudet</i>	<i>23,6</i>	<i>20,2</i>	<i>34,5</i>	<i>24,4</i>	<i>14,3</i>	<i>18,8</i>	<i>22,2</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet</i>	<i>76,4</i>	<i>79,8</i>	<i>65,5</i>	<i>75,6</i>	<i>85,7</i>	<i>81,2</i>	<i>77,8</i>
<i>Muutos 2020–2021 (%)</i>							
<i>Hoitovuorokaudet yhteensä</i>	<i>2,2</i>	<i>3,2</i>	<i>-2,7</i>	<i>9,3</i>	<i>6,8</i>	<i>-7,9</i>	<i>4,9</i>
<i>Päihdepalvelujen vuorokaudet</i>	<i>-5,3</i>	<i>15,5</i>	<i>-6,5</i>	<i>20,5</i>	<i>62,3</i>	<i>15,0</i>	<i>7,0</i>
<i>Mielenterveyspalvelujen vuorokaudet</i>	<i>4,8</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,5</i>	<i>6,1</i>	<i>1,0</i>	<i>-11,9</i>	<i>4,3</i>

*Asiakasmäärästä ei voida erottaa päihdepsykiatrisen laitoshoidon asiakkaita.

** Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

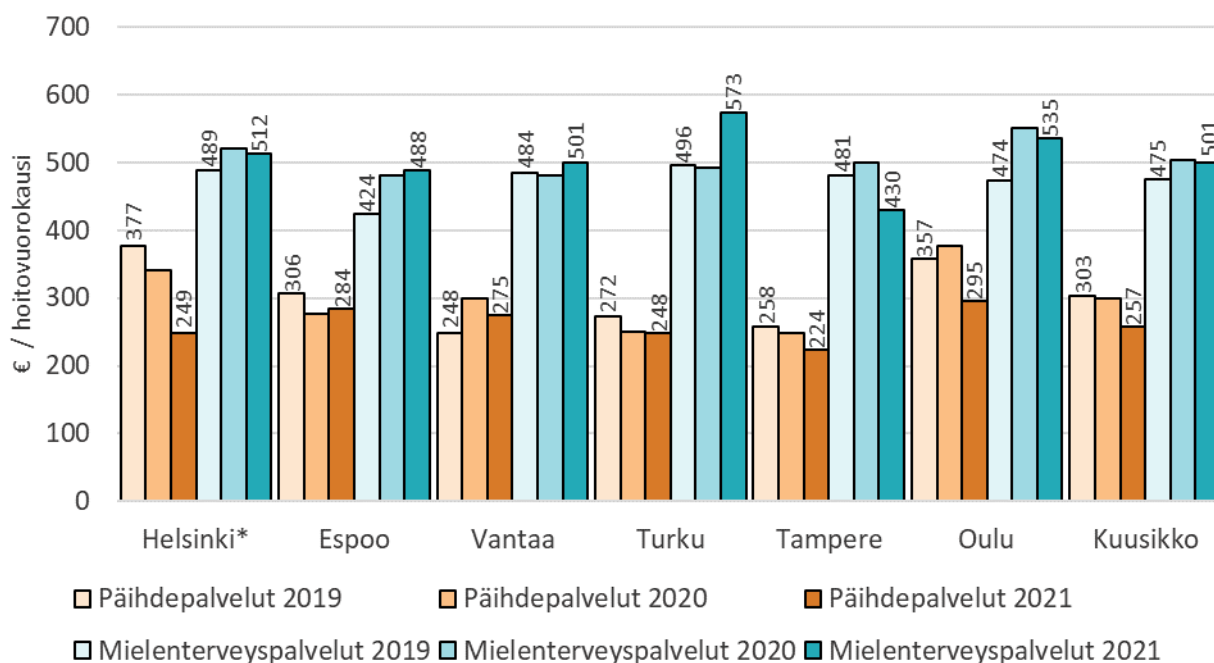
*** Tampereen osalta mukana psykogeriatrian kaksi osastoa

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kokonaiskustannukset on kuvattu sekä sisältäen integroidun päihdepsykiatrisen laitoshoidon, että ilman sitä, sisältäen vain joko päihdepalvelujen tai mielenterveyspalvelujen laitoshoidon (Taulukko 32.). Laitoshoidon kokonaiskustannukset ilman päihdepsykiatrista laitoshoidoa olivat kuutoskaupungeissa 182,6 miljoonaa euroa. Psykiatrisen laitoshoidon kustannusten osuus kokonaiskustannuksista vaihteli Vantaan 77,6 prosentin ja Tampereen 92,0 prosentin välillä. Laitoshoidon deflatoidut kustannukset kasvoivat kuutoskaupunkien tasolla 3,1 prosenttia vuodesta 2020. Päihdepsykiatrisen laitoshoidon kustannukset kuutoskaupunkien tasolla olivat 5,2 miljoonaa euroa vuonna 2021. Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset kuutoskaupungeissa olivat 22,7 miljoonaa euroa vuonna 2021, mikä oli 5,6 prosenttia vähemmän kuin deflatoidut kustannukset vuonna 2020.

Taulukko 32. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannukset (milj. €) vuonna 2021 ja deflatoitu muutos (%) vuodesta 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kokonaiskustannukset (sis. integroitu), milj. €	63,84	22,49	18,10	27,65	32,27	18,21	182,56
Josta päihdepsykiatrian kustannukset, milj. €	1,05	0,45	0,49	1,64	1,59	..	5,20
Kokonaiskustannukset (ei sis. integroitu), milj. €	62,80	22,04	17,61	26,01	30,69	18,21	177,36
Päihdepalvelujen kustannukset	8,21	2,83	3,95	3,18	2,45	2,06	22,68
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	54,59	19,21	13,66	22,83	28,24	16,15	154,67
Kokonaiskustannukset (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Päihdepalvelujen kustannukset	13,1	12,8	22,4	12,2	8,0	11,3	12,8
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	86,9	87,2	77,6	87,8	92,0	88,7	87,2
Muutos 2020–2021 (%)							
Kokonaiskustannukset	-2,8	8,6	4,3	22,7	2,9	-5,1	3,1
Päihdepalvelujen kustannukset	-24,5	35,3	16,6	10,8	-11,9	1,1	-5,6
Mielenterveyspalvelujen kustannukset	1,6	5,5	1,2	24,6	4,4	-5,8	4,5

Kuviossa 21. on kuvattu päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon kustannusten kehitystä suhteutettuna hoitovuorokausien määrään. Päihdehuollon laitoshoidon vuorokausiin suhteutetut kustannukset vaihtelivat Tampereen 224 euron ja Oulun 295 euron välillä. Psykiatrisen osastohoidon laskennallinen vuorokausihinta vaihteli Tampereen 430 eurosta Turun 573 euroon. Päihdepalvelujen laitoshoidon vuorokausiin suhteutetut kustannukset ovat laskeneet vuoteen 2019 verrattuna kaikissa kuutoskaupungeissa. Mielenterveyspalvelujen laitoshoidon vuorokautta kohden suhteutettu hinta on kasvanut Turussa, Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Oulussa ja laskenut Tampereella vuodesta 2019.

Kuvio 21. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon deflatoidut kustannukset hoitovuorokautta kohden vuosina 2019–2021.

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

10.2.1 Päihdehuollon laitoshoido

Päihdehuollon laitoshoido kostuu katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta. Katkaisu- ja vieroitushoido on lyhytkestoista ympärivuorokautista laitoshoidoa, jonka pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Suljetussa laitoshoidossa tapahtuvassa katkaisu- ja vieroitushoidossa toteutetaan vieroitusta alkoholista, keskushermostoon vaikuttavista lääkkeistä, huume- tai sekakäytöstä sekä korvaushoidon aikaisesta oheiskäytöstä silloin, kun vieroitusta ei ole mahdollista toteuttaa avohoidossa. Kohderyhmänä ovat myös ne korvaushoidossa olevat asiakkaat, joille toteutetaan korvaushoitolääkkeen vaihto, tehdään korvaushoidoasetuksen mukaisia hoidon arviointeja ja aloituksia tai vieroitetaan korvaushoitolääkkeestä. Katkaisuhoidoa toteutetaan myös terveyskeskusten vuodeosastoilla ja psykiatrisissa sairaaloissa.

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido taas on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidoa ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoidoa tukevaksi hoitajaksoksi vaikeasti päihdeongelmaisille, joille avohuollon palvelut tai katkaisu- sekä vieroitushoido laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella.

Taulukossa 33. on esitetty päihdehuollon laitoshoidon asiakkaiden, hoitovuorokausien sekä kustannusten jakautuminen palveluittain. Päihdehuollon asiakkaita oli vuonna 2021 kuutoskaupungeissa 4 973. Kuutoskaupunkien tasolla asiakkaista 68,6 prosenttia oli katkaisu- ja vieroitushoidon ja 31,4 prosenttia kuntoutushoidon asiakkaita. Hoitovuorokausista kuutoskaupunkien tasolla 41,0 prosenttia oli katkaisu- ja vieroitushoidon ja 59,0 prosenttia kuntoutushoidon hoitovuorokausia. Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaiden osuudet vaihtelivat Oulun 91,9 prosentin ja Helsingin 62,1 prosentin välillä. Hoitovuorokausien osalta katkaisu- ja vieroitushoidon osuudet vaihtelivat Oulun 66,6 prosentin ja Helsingin 33,2 prosentin välillä. Vieroitushoidon kustannuksista kuutoskaupunkien tasolla 60,0 prosenttia koostui katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksista ja 40,0 prosenttia kuntoutushoidon kustannuksista. Katkaisu- ja vieroitushoidon kustannusosuudet vaihtelivat Oulun 85,7 prosentin ja Tampereen 55,6 prosentin välillä.

Taulukko 33. Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2021.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa**	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	2 008	565	691	627	619	466	4 976
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat, %</i>	62,1	66,7	63,7	79,3	66,6	91,9	68,6
<i>josta kuntoutushoidon asiakkaat, %</i>	37,9	33,3	36,3	20,7	33,4	8,1	31,4
Hoitovuorokaudet yhteensä	32 986	9 944	14 390	12 840	10 951	6 980	88 091
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon vuorokaudet, %</i>	33,2	44,1	35,4	50,6	41,9	66,6	41,1
<i>josta kuntoutushoidon vuorokaudet, %</i>	66,8	55,9	64,6	49,4	58,1	33,4	58,9
Kustannukset yhteensä, milj. €	8,21	2,83	3,95	3,18	2,45	2,06	22,68
<i>Josta katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset, %</i>	..	55,8	55,7	60,1	55,7	85,7	60,0
<i>josta kuntoutushoidon kustannukset, %</i>	..	44,2	44,3	39,9	44,3	14,3	40,0

Huom! Lähtöpäivän tilastointi vaihtelee omien- ja ostopalvelujen välillä. Vaihtelua on myös kuntien välillä. Kirjaamiskäytänteiden ero vaikuttaa hoitovuorokausien määrään. Vantaan ja Tampereen katkaisu- ja vieroitushoidon kustannuksiin sisältyy korvaushoidon viikonloppukäyntien kustannuksia, mikä eroaa muiden kaupunkien käytännöistä.

*Helsinki ei saa erotettua katkaisu- ja vieroitushoidon ja kuntouttavan laitoshoidon kustannuksia ostopalvelujen osalta.

**Vantaan oman päihdevieroituksen kustannukset sisältävät korvaushoidon laitosaloituksen ja korvaushoidon polikliinisen viikonloppuajan palvelun tuottamisen kustannukset, eikä niitä saa eroteltua

10.2.2 Mielenterveyspalvelujen laitoshoido

Taulukossa 34. on esitetty psykiatrisen laitoshoidon asiakkaiden, hoitovuorokausien sekä kustannusten jakautuminen palveluittain. Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokausia oli asiakasta kohden kuutoskaupungeissa keskimäärin 41 vuonna 2021. Laskennallinen hoitojakson pituus vaihteli Vantaan 33 vuorokauden ja Helsingin 45 vuorokauden välillä. Kustannukset kuutoskaupunkien psykiatrisesta osastohoidosta olivat noin 154,7 miljoonaa euroa vuonna 2021. Deflatoidut kokonaiskustannukset lisääntyivät 1,7 prosenttia kuutoskaupungeissa edellisvuodesta. Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokautta kohden suhteutettu kustannus oli kuutoskaupungeissa keskimäärin 501 euroa vuonna 2021. Laskennallinen vuorokausihinta vaihteli Tampereen 430 euron ja Oulun 535 euron välillä.

Psykiatrisen laitoshoidon asiakkaita oli vuonna 2021 kuutoskaupungeissa 7 473. Kuutoskaupunkien tasolla asiakkaista 83,9 prosenttia oli akuutti- ja kuntoutushoidon, 2,3 prosenttia oikeuspsykiatrian ja 13,7 prosenttia vanhuspsykiatrian asiakkaita. Hoitovuorokausista kuutoskaupunkien tasolla 70,1 prosenttia oli akuutti- ja kuntoutushoidon, 14,5 prosenttia oikeuspsykiatrian ja 15,4 prosenttia vanhuspsykiatrian hoitovuorokausia. Akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaiden osuudet vaihtelivat Helsingin 90,6 prosentin ja Tampereen 71,2 prosentin välillä. Hoitovuorokausien osalta akuutti- ja kuntoutushoidon osuudet vaihtelivat Vantaan 82,0 prosentin ja Tampereen 62,0 prosentin välillä. Asiakasmääriä ja hoitovuorokausia mukaillen akuutti- ja kuntoutushoidon kustannusosuudet vaihtelivat Vantaan 83,1 prosentin ja Espoon 66,8 prosentin välillä.

Taulukko 34. Psykiatrisen osastohoidon asiakkaita, hoitovuorokaudet, kustannukset (milj. €) sekä niiden jakautuminen (%) palveluittain vuonna 2021.

	Helsinki*	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Asiakkaat yhteensä	2 364	1 048	833	882	1 533	813	7 473
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaat, %</i>	90,6	78,0	92,3	81,5	71,2	90,3	83,9
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon asiakkaat, %</i>	1,7	2,1	1,7	3,5	3,3	2,1	2,3
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen asiakkaat, %</i>	7,7	19,9	6,0	15,0	25,5	7,6	13,7
Hoitovuorokaudet yhteensä	106 557	39 373	27 283	39 863	65 713	30 164	308 953
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon vuorokaudet, %</i>	74,4	63,9	82,0	65,0	62,0	76,7	70,1
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon vuorokaudet, %</i>	18,0	15,7	10,6	24,8	3,3	14,5	14,5
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen vuorokaudet, %</i>	7,5	20,4	7,4	10,2	34,7	8,8	15,4
Hoitojakson pituus vrk/asiakas	45	38	33	45	43	37	41
Kustannukset yhteensä, milj. €	54,59	19,21	13,66	22,83	28,24	16,15	154,67
<i>Josta akuutti- ja kuntoutushoidon kustannukset, %</i>	79,2	66,8	83,1	56,9	67,1	78,6	72,4
<i>josta oikeuspsykiatrisen hoidon kustannukset, %</i>	13,0	11,3	9,1	17,1	8,1	11,3	12,0
<i>josta vanhuspsykiatristen yksikköjen kustannukset, %</i>	7,8	21,9	7,8	8,9	24,8	10,0	13,0

* Helsingin tietoja ei voi verrata vuosien 2020-2021 välillä uuteen asiakas- ja potilastietojärjestelmään siirtymisen vuoksi.

11. YHTEENVETO

Kuutoskaupunkien tasolla päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset vuonna 2021 olivat 541,5 miljoonaa euroa, mikä on 1,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuoteen 2019 verrattuna kokonaiskustannukset ovat kasvaneet 6,4 prosenttia. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset kuutoskaupungeissa olivat keskimäärin 359 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuonna 2021. Vuonna 2019 asukaskohtaiset kustannukset olivat kuutoskaupungeissa 344 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden. Asukaskohtaisissa kustannuksissa nousua on ollut 4,6 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna.

Kuutoskaupunkien tasolla kustannukset laskivat päihdehuollossa ja nousivat mielenterveyspalveluissa verrattuna vuoteen 2020. Päihdehuollon kustannukset laskivat 2,3 prosenttia ja mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 1,8 prosenttia edellisvuodesta. Päihdehuollon kustannusten osuus kuutoskaupunkien kokonaiskustannuksista oli 22,9 prosenttia. Päihdehuollon palvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 82 euroa.

Mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 6,5 prosenttia vuodesta 2019. Mielenterveyspalvelujen osuus kuutoskaupunkien kokonaiskustannuksista oli 69,9 prosenttia. Mielenterveyspalvelujen järjestämisen kustannukset täysi-ikäistä asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa keskimäärin 251 euroa. Kuutoskaupunkien integroitujen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat 12,6 prosenttia verrattuna vuoteen 2020. Integroitujen palvelujen osuus kokonaiskustannuksista oli 7,3 prosenttia.

Suurin osa kuutoskaupunkien päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttävistä asiakkaista asioi avopalveluissa, joiden asiakasmäärä laski 5,0 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Suurimman yksittäisen osuuden muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli kuutoskaupunkien tasolla 39,6 prosenttia kaikista asiakkaista. Mielenterveysavopalveluiden käyntien määrä nousi kuutoskaupunkien tasolla 0,4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Toiseksi suurin osuus, 29,2 prosenttia kaikista asiakkaista oli integroiduissa palveluissa, jotka sisältävät muun muassa perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut. Päihdehuollon avopalvelujen asiakasmäärän osuus asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla oli 12,1 prosenttia. Kuutoskaupunkien tasolla avopalveluiden asiakasmäärä painottui mielenterveysavopalveluihin, joita käytti 76,6 prosenttia kaikista asiakkaista. Päihdehuollon avopalveluja käytti 23,4 prosenttia asiakkaista.

Hoitotakuun piiriin kuuluvaa korvaushoitoa toteutetaan päihdehuollossa, erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa tai vankilan terveydenhuollossa. Korvaushoidon asiakkaiden määrä kasvoi kuutoskaupungeissa 37,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2017. Asiakasmäärä kasvoi kaikissa kaupungeissa. Asiakasmäärät ovat verrattain pieniä, joten muutokset asiakasmäärissä näyttävät prosentuaalisesti suurina. Kuutoskaupunkien tasolla ostopalveluna tuotetuissa palveluissa oli 57,6 prosenttia asiakkaista, mutta kaupunkien välillä on vaihtelua. Avohuollossa toteutettavan korvaushoidon kokonaiskustannukset kuutoskaupunkien tasolla vuonna 2021 olivat 16,4 milj. euroa.

Raskaampien palvelujen, kuten asumispalvelujen ja laitoshoidon piirissä asiakasmäärät ovat pienempiä. Ympäri vuorokautiset palvelut muodostavat kuitenkin suurimman osuuden palvelujen järjestämisen kustannuksista. Päihdepalvelujen laitoshoidossa oli 2,8 prosenttia ja psykiatrisessa osastohoidossa 4,2 prosenttia asiakkaista kuutoskaupunkien tasolla. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen laitoshoidon hoitovuorokausien määrä nousi 4,9 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna.

Raportoituja asiakasmääriä tulkittaessa on huomioitava, että sama asiakas saattaa käyttää useaa palvelua ja voi sisältyä kokonaissummaan enemmän kuin kerran. Todellinen asiakkaiden määrä on pienempi kuin raportoitu yhteissumma.

LÄHTEET

Blomgren, J. (2020). Mielenterveyden häiriöstä johtuvien sairauspoissaolojen kasvu jatkuu jyrkänä. Kelan tutkimusblogi 29.1.2020.

Eläketurvakeskus (2019). Työ- ja kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeensaajat sairauspääryhmittäin. Osoitteessa: <https://tilastot.etk.fi/pxweb/fi/ETK>

Forsell, M. (2020). Suomen kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2020. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 5/2020.

Helsinki GSE Tilannehuone, (2021). Koronapandemia ja mielenterveyserot ei sosioekonomisissa ryhmissä. Raportti 16.8.2021. Osoitteessa: <https://www.helsinkigse.fi/corona/koronapandemia-ja-mielenterveyserot-eri-sosioekonomisissa-ryhmissa/>.

Hirschovits-Gertz, T., Kuussaari, K., Stenius, K. & Tammi, T. (2016). Miten päihdepalveluiden tarvetta on mahdollista mitata? Esimerkkinä tarveanalyysissa seitsemän kuntaa. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):2, 195–205.

Nurmi, T. & Rönkä, S. (2018). Päihdehuollon huumeasiakkaat 2018. Tilastoraportti 31/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Parikka S, Pentala-Nikulainen O, Koskela T, Kilpeläinen H, Ikonen J, Aalto A-M, Muuri A, Koskinen S & Lounamaa A. Kansallisen terveys-, hyvinvointi ja palvelututkimus FinSoten perustulokset 2017-2018. Verkkojulkaisu: thl.fi/finsote

Rönkä, S., Ollgren, J., Alho, H., Brummer-Korvenkontio, H., Gunnar, T., Karjalainen, K., Partanen, A. & Väre, T. (2020). Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa vuonna 2018. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim.

STM (2008). Suomen asetuskokoelma 2008, No. 33. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

STM (2020). Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6.

Suomen virallinen tilasto (SVT 2021a) Julkisten menojen hintaindeksi. Osoitteessa: <http://tilastokeskus.fi/til/jmhi/index.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT 2021b) Väestörakenne. Osoitteessa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>.

Lintonen, T. & Mäkelä, P. (2019). Kuinka suuri osa juomisesta on alkoholin riskikäyttöä? Teoksessa Mäkelä, P., Härkönen, J., Lintonen, T., Tigerstedt C. & Warpenius, K. (toim.) Näin Suomi juo. Suomalaisen muuttuvat alkoholinkäyttötavat. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Tanner, N. (2021). Suomen kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 5/2021.

Tanner, N. (2021). Suomen kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 6/2021.

Vaalavuo, M., Häkkinen, U. & Fredriksson, S. (2013) Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetekijät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Raportti 24/2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vaalavuo, M. (2016). Toimeentuloasiakkaiden terveystalveluiden käyttö pääkaupunkiseudulla. *Janus* vol. 24 (3) 2016, 230–250.

Vaalavuo, M., Haula, T. & Bakkum, B. (2020). Nuoret aikuiset, terveys ja toimeentulotuki. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 4/2020. Helsinki

Valvira (2012). Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumistalvelut sekä päihdehuollon laitoshoido, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Helsinki: Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S. & Tourunen, J, (2018). Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 89/2018. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

LIITTEET

Liite 1: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen määritelmät 2021

Tiedonkeruun yleiset periaatteet ja määritelmät

Lait päihdehuollosta (41/1986) ja mielenterveyspalveluista (1116/1990 ja 1066/2009) asettavat päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestämisen tarvittavassa laajuudessa kunnan tehtäväksi. Laki päihdehuollosta määrittelee palvelujen tavoitteiksi ”ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.” Mielenterveystyöllä tarkoitetaan puolestaan ”yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä.”

Kuusikko-raportissa tarkasteltaviin integroituihin päihde- ja mielenterveyspalveluihin sisältyvät ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuori-soasemat ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito. Päihdehuollon erityispalveluihin sisältyvät polikliiniset palvelut, korvaushoito, selviämishoitoasema, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut, kuntouttava laitoshoido sekä katkaisu- ja vieroitushoito laitoksissa. Mielenterveyspalvelujen raportoitaviin erityispalveluihin sisältyvät psykiatrinen avohoito, kuntien kustantama psykoterapia, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut sekä psykiatrinen osastohoito.

Päihde määritellään Kuusikko-raportissa samoin kuin laissa päihdehuollosta eli päihde on alkoholi-juoma tai muu päihtymistarkoituksessa käytettävä aine. Joiltakin osin Kuusikko-raportissa on kuitenkin tietoja myös toiminnallisista riippuvuuksista eli esimerkiksi peliriippuvuudesta.

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUSTEN, SUORITTEIDEN JA ASIAKSMÄÄRIEN RAPORTOINNIN PERIAATTEET

Mielenterveyspalvelut ovat olleet mukana Kuusikko-raportoinnissa vuodesta 2017 alkaen. Muutos liittyi valmistellaan olleeseen valtakunnalliseen muutokseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja kustannusten raportoinnissa; sote-tietopaketteihin. Työryhmä pilotoi sote-tietopakettien mukaista raportointia, jossa päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat yksi kokonaisuus. Palvelupakettiajattelussa kaikki kustannukset tulee kohdentaa palvelupaketeille, tieto kuluista tarvitaan sekä brutto- että nettotasolla ja kustannuksiin tulee sisällyttää myös sisäiset erät ja vyörytykset. Tuotos on palvelupakettiajattelussa ensisijaisesti hoidettu asiakas/vuosi tai hoidossa ollut asiakas/vuosi. Asiaksmäärät tulee saada raportoinnissa tilastoitua kertaalleen sekä palveluittain, toiminnoittain että koko palvelupakettitasolla. Tähän asiakas kertaalleen -raportointiin ei kuitenkaan vielä päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-raportoinnissa päästä. Kuusikkokunnilla ei vielä ole valmiuksia palvelupakettien mukaiseen raportointiin esimerkiksi seuraavista syistä: tietojärjestelmät eivät keskustele keskenään ja mielenterveyspuolen kanssa tehtävien yhteisajojen käytännön toteutus vaatisi lisäresursointia.

Tietopaketeissa tukipalvelujen ja hallinnon kustannukset kohdistetaan tietopaketeille joko sisäisen laskutuksen tai kustannusvyörytysten kautta. Osa palveluista voidaan hankkia myös ostopalveluna ulkopuoliselta palveluntuottajalta, jolloin kohdistus tapahtuu ulkoisen laskutuksen perusteella. Tukipalvelujen laskutus ja hallinnon vyörytys tehdään nettona. Lähtökohtaisesti tukipalvelujen ja hallinnon kustannukset kohdistetaan sote-tietopaketeille todellisen käytön mukaisesti. Myös ostopalveluille tulee kohdistaa hallinnon kustannukset. Hallinnon kustannukset kohdistetaan ostopalveluille kokonaiskustannusten suhteessa pois lukien sairaanhoitopiirien kustannukset, joihin vyöry-

tyksiä ei tehdä. Päihdepalveluihin ei aiempina vuosina ole sisällytetty vyörytyksiä, vaan kustannustietoihin ovat sisältyneet ainoastaan palvelujen tuottamisen välittömät kustannukset. Vuodesta 2018 vyörytykset kuitenkin sisältyvät sekä omien että ostopalvelujen kustannuksiin, ja kustannustietoja on korjattu takautuvasti myös vuoden 2017 osalta. Tästä johtuen kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään ennen ja jälkeen vuoden 2017.

Toiminta- ja kustannustiedot kootaan koko tarkasteluvuoden ajalta. Toiminta- ja kustannustiedoissa erotellaan kunnan itse tuottamat ja kunnan ostamat palvelut. Kuntayhtymän, kolmannen sektorin ja yhdistysten toimintatiedot ja kustannukset kuuluvat ostopalveluihin. Tiedonkeruussa ei eritellä bruttokustannuksia ja asiakasmaksuja, vaan kaikki vertailut tehdään nettokustannuksista. Silloin, kun työntekijä jalkautuu esimerkiksi erityistasolta perustasolle, eikä tälle toiminnalle ole omaa kustannuspaikkaa, raportoidaan kyseisestä toiminnasta ainoastaan henkilöstökulut.

Asiakasmäärät ilmoitetaan palvelukohtaisesti, ja asiakkaiden yhteismäärä muodostuu näiden eri palvelujen summasta. Koska sama asiakas voi käyttää monia eri palveluja, on yhteenlaskettu asiakkaiden kokonaismäärä suurempi, kuin mitä se todellisuudessa on. Tähän raportointitapaan työryhmä on päätenyt siitä syystä, että osassa kuntia päihde- ja mielenterveyspalvelut kirjataan eri tietojärjestelmiin tai manuaalisesti, mistä johtuen ei saada henkilötunnus kertaalleen -tietoja. Lisäksi tietyissä, erityisesti päihdehuollon, palveluissa on mahdollista asioida nimettömänä, esimerkkeinä terveysneuvonta ja päivätoiminta. Mikäli mahdollista, kunnat ilmoittavat asiakasmäärät myös ”henkilötunnus kertaalleen” -muodossa, mutta näitä lukuja ei käytetä vertailuissa.

Asiakkaista pyritään keräämään myös ikäryhmäkohtaista tietoa siten, että ilmoitetaan 18-64 -vuotiaiden asiakkaiden määrä (joista erikseen 18-24 -vuotiaat ja 25-64 -vuotiaat) ja yli 65-vuotiaiden asiakkaiden määrä. Jos tämä ei ole mahdollista, ilmoitetaan ainoastaan asiakkaiden kokonaismäärä.

Suoritteina raportoidaan palvelusta riippuen joko käyntien tai hoitovuorokausien määrä, jotka nekin eritellään omiin ja ostopalveluihin. Tietyissä palveluissa naisasiakkaiden määrä ilmoitetaan erikseen.

Kustannusten muutoksia esittelevissä pitkittäistaulukoissa ja kuvioissa käytetään aina deflatoituja kustannuksia. Kustannusten muuntamisessa viimeisen vertailuvuoden arvoon käytetään Tilastokeskuksen (SVT 2021a) tuottamaa julkisten menojen hintaindeksiä sosiaalitoimelle, 2000=100. Deflatoinneissa käytetyt kertoimet löytyvät taulukosta 35. Mielenterveyspalveluista on käytettävissä tiedot vuodesta 2017 alkaen.

**Taulukko 35. Tilastokeskuksen (SVT 2021a) julkisten menojen hintaindeksi sosiaalitoimelle, kuntata-
lous**

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
Pisteluku	100,0	103,3	105,6	109,0	112,9	116,9	120,4	124,3	130,4	133,6	137,4	141,9	146,2	148,8	149,6	150,5	150,3	148,9	151,4	155,3	157,8	162,2
Kerroin	1,622	1,570	1,536	1,488	1,437	1,388	1,347	1,305	1,244	1,214	1,180	1,143	1,109	1,090	1,084	1,078	1,079	1,089	1,071	1,044	1,028	1

*= Ennakollinen tieto 11.2.2022

Lisäksi väestösuhteutuksissa käytetään Tilastokeskukselta (SVT 2021b) saatavia kunkin vuoden väestötietoja ajankohdalta 31.12.

KUNNILTA TIEDONKERUUSSA KOOTTAVAT PERUSTIEDOT

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN INTEGROIDUT PALVELUT

Integroituihin palveluihin sisältyy ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoido.

Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö

Järjestöavustukset ja muut ehkäisevän työn kustannukset raportoidaan tässä yhteydessä. Kustannustiedot eritellään omiin ja ostopalveluihin. Kunnat kuvaavat mistä kustannukset muodostuvat. Ehkäisevän työn asiakasmääriä ja suoritteita ei raportoida.

Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut

Muulla kuin erityispalveluissa tehtävä perustason erityistyöntekijöiden tekemä päihde- ja mielenterveystyö. Tällaista on esimerkiksi terveysasemilla tapahtuva työ, joka kohdentuu päihde- ja/tai mielenterveystyöhön. Kunnat kuvaavat, mitä palveluja ovat tähän sisällyttäneet. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoido

Hoito on tarkoitettu asiakkaille, joilla on sekä vakava päihdeongelma että vakava mielenterveysongelma. Hoito järjestetään joko osasto- tai avohoitona. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät sekä käynti- ja hoitovuorokaudet.

PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUJEN KOKONAISUUS

Päihdehuollon avopalvelujen kokonaisuus sisältää polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut.

Päihdehuollon polikliiniset palvelut

Päihdehuoltolain mukaista erityispalvelua, joihin liittyy vapaaehtoisuuteen perustuvaa neuvonta-, tutkimus- ja hoitopalvelua. Raportissa päihdehuollon polikliinisiin palveluihin sisältyvät päihdepoliiklinikat (myös A-klinikat, H-klinikat ja Pelikliinikat), korvaushoito, päivä kuntoutus ja muut polikliiniset palvelut.

Päihdepoliiklinikat

Päihdepoliiklinikat ovat riippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja. Palvelumuotoina voivat olla asiakkaan tarpeiden ja valinnan mukaan mm. somaattisen ja psyykkisen tilan kartoitus, sosiaali- ja terveysneuvonta, intensiivinen avokuntoutus, yksilö-, ryhmä- ja perhekeskustelut, verkostotyö, avovieroitus sekä lähetteet ja lausunnot jatkotutkimuksiin ja muihin hoitopaikkoihin. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Korvaushoito

Korvaushoitoa annetaan niille opioidiriippuvaisille asiakkaille, jotka eivät ole kyenneet vieroittautumaan opioideista. Opioidiriippuvaisten lääkkeellisen korvaushoidon tavoitteena on kuntoutuminen ja päihdeettömyys tai haittojen vähentäminen ja asiakkaan elämänlaadun parantaminen. Korvaushoidon lääkkeitä ovat metadoni ja buprenorfiini. Hoito toteutuu erikoissairaanhoidossa, polikliinisessä päihdehuollossa tai perustasolla.¹ Korvaushoito kuuluu hoitotakuun piiriin ainoana päihdehuollon palveluna. Tässä raportissa korvaushoito ei sisällä erikoissairaanhoidon kustannuksia. Korvaushoidon asiakas voi saada vuoden aikana sekä haittoja vähentävää, että kuntouttavaa korvaushoitoa. Kokonaisasiakasmäärä kerätään henkilötunnus kertaalleen. Tietoa korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrästä kerätään myös. Korvaushoidosta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Päiväkuntoutus

Päiväkuntoutus on määrääjän kestävä, suljetussa ja mahdollisesti täydentyvässä ryhmässä tapahtuvaa hoitoa. Kuntoutus perustuu tavoitteelliseen hoitosuunnitelmaan. Päiväkuntoutuksen intensiivisyys ja kesto vaihtelevat merkittävästi palvelumuodon sisällä. Hoitajakson ajan asiakas osallistuu päiväaikaan kuntoutukseen tai useita kertoja viikossa kuntoutusryhmään. Päiväkuntoutuksesta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät sekä käynnit.

Muut avopalvelut

Muihin avopalveluihin sisältyvät huumeiden käyttäjien terveysneuvonta ja päiväkeskustoiminta. Palvelut ovat anonyymejä eikä niistä tehdä asiakkaalle päätöstä. Lisäksi muihin avopalveluihin luetaan selviämishoitoasemat.

Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta

Palvelu sisältää huumeiden riskikäyttöön liittyvää terveys- ja sosiaalneuvontaa, ja käytettyjen pistosvälineiden vaihtaminen uusiin. Kunnasta riippuen asiakkailla saattaa olla lisäksi mahdollisuus hiv-, raskaus- ja c-hepatiittitesteihin sekä A- ja B-hepatiittirokotuksiin. Toiminnasta raportoidaan kustannukset ja mikäli mahdollista myös asiakas- ja käyntimäärät.

Päiväkeskustoiminta

Päiväkeskus on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, josta saa ammattihenkilöstön ohjausta ja neuvontaa, anonyymia palvelua ja siellä tehdään hoidon tarpeen arviointia. Päiväkeskustoiminta tarjoaa pyykinpesu- ja peseytymismahdollisuuden, vaatteiden-

¹ ”Opioidiriippuvaisen hoidon tarve tulee arvioida ja hoito toteuttaa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä tai vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jossa on hoidon antamiseen perehtynyt hoidosta vastaava lääkäri ja toiminnan edellyttämä muu henkilökunta sekä muut edellytykset hoidon antamiseen.

Hoidon vaatavuuden sitä edellyttäessä hoidon tarve tulee arvioida ja hoito aloittaa ja toteuttaa sairaanhoitopiiriin kuntayhtymän toimintayksikössä, Järvenpään sosiaalisairaалassa tai valtion mielisairaалassa. Hoitoa voidaan jatkaa yhteistyössä hoidon aloittaneen yksikön kanssa sellaisessa terveyskeskuksessa, päihdehuollon yksikössä taikka vankeinhoitolaitoksen terveydenhuollon yksikössä, jolla hoidon aloittaneen toimintayksikön käytettävissä olevien tietojen mukaan on siihen riittävät edellytykset. Korvaushoito tulee hoidon pitkäkestoisuuden vuoksi pyrkiä toteuttamaan mahdollisimman lähellä potilaan asuinpaikkaa.” (STM 33/2008 § 4.)

vaihtomahdollisuuden, mahdollisuuden lepoon, median seuraamisen mahdollisuuden, vertaistukea ja edullista ruokaa. Päiväkeskus järjestää myös retkiä ja toiminnallisia ryhmiä. Asiakkaat voivat asioida päivätoimintakeskuksessa myös päihtyneinä. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Selviämishoitoasema

Selviämishoitoasemalla hoidetaan asiakkaita, jotka tarvitsevat päihtymyksen vuoksi lyhytaikaista sairaanhoidollista seurantaa. Asiakkaat tulevat selviämishoitoasemalle sairaankuljetuksen tai poliisin kautta tai muista hoitoyksiköistä. Selviämishoitoasemalta asiakkaita ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon, esimerkiksi katkaisu- ja vieroitus- hoitoon, psykiatriseen hoitoon tai tarvittaviin sosiaalipalveluihin.

MIELENTERVEYSVOPALVELUJEN KOKONAISUUS

Mielenterveyspalvelujen avopalveluihin sisältyvät psykiatrinen avohoito ja psykoterapia.

Psykiatrinen avohoito

Psykiatrinen avohoito on erikoissairaanhoitoa. Hoito järjestetään esimerkiksi psykiatrian poliklinikoilla, itse hoito voi tapahtua muuallakin (esimerkiksi jalkautumalla terveyskeskuksiin tai sosiaalityöhön). Hoitoon tullaan useimmiten läheteellä. Psykiatrian poliklinikat tarjoavat neuvontaa sekä psykiatrista tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta. Hoito poliklinikalla alkaa aina tutkimus- ja arviointikäynnillä. Tutkimuskäyntien jälkeen potilaalle annetaan hoitosuositus tai sovitaan hoidon jatkumisesta psykiatrian poliklinikalla. Psykiatrian poliklinikoilla hoitomuotoina käytetään mm. perhe- ja verkostotyötä, yksilökeskusteluja, erilaisia ryhmämuotoisia hoitoja, toimintaterapiaa ja lääkehoitoa. Toteutunutta hoitoa arvioidaan ja suunnitellaan määräajoin yhdessä potilaan kanssa. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Psykoterapia

Tässä yhteydessä raportoidaan sellaiset psykoterapiat, joiden kustannukset maksaa kunta. Näitä ovat esimerkiksi lääkinnällisenä kuntoutuksena annettava psykoterapia sekä nettiterapiat.

KOTIIN VIETÄVÄT PALVELUT

Palveluja, jotka viedään asiakkaalle kotiin. Kotiin vietävät palvelut vaihtelevat lyhytaikaisesta intensiivisestä tuesta pitkäaikaiseen tukeen. Kotiin vietäviin palveluihin raportoidaan myös tuettu asuminen ja tukiasuminen. Tiedot kerätään erikseen päihdepalveluista ja mielenterveyspalveluista. Asumisen tuen toiminnasta raportoidaan kustannustiedot, asiakasmäärät sekä asumisvuorokaudet ja tuetun asumisen käynnit.

Tuettu asuminen on asiakkaan omaan asuntoon järjestettyä palvelua, joka painottuu arkisin virka-aikaan, mutta tukea voi olla saatavilla myös iltaisin tai viikonloppuisin. Tuen määrä on sidoksissa tehtyyn palvelusuunnitelmaan. Tavoitteena on varmistaa asiakkaan itsenäisen asumisen jatkuminen.

Tukiasuminen on suunnitelmallista, tiivistettyä jokaviikkoista tai lähes päivittäistä tukea. Tukiasumisesta on asumisyksiköissä tapahtuva asuminen, joissa henkilökuntaa on paikalla. Tukiasumisessa voi olla tarjolla myös yhteistä ryhmätoimintaa asukkaille. Tavoitteena on siirtyminen itsenäiseen asumiseen. Tukiasumisessa asumisvuorokausien määrä koostuu asiakkaan toteutuneista asumisvuorokausista. Vuorokausien määrä ei ole sidottu henkilökunnalta saatavan tuen määrään.

Kotiin vietävät palvelut päihdepalveluissa

Asiakkaan kotona toteutettava **katkaisuhuolto** tai **kotikuntoutus**. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

Kotiin vietävät palvelut mielenterveyspalveluissa

Asiakkaan kotona toteutettava psykiatrinen hoito, esimerkiksi psykiatrinen kotihoito tai liikkuva avohoito. Toiminnasta raportoidaan kustannukset sekä asiakas- ja käyntimäärät.

TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA

Toimintakykyä ylläpitävää työ- tai päivätoimintaa, jonka tarkoituksena ei ole asiakkaan kuntoutuminen avoimille työmarkkinoille. Tähän raportoidaan esimerkiksi mielenterveysasiakkaiden ja päihdeasiakkaiden työtoiminta, mielenterveysasiakkaiden päivätoiminta ja päihdeasiakkaiden päiväkeskuspalvelut, mikäli palvelusta on tehty päätös. Anonyymisti tapahtuva päiväkeskuspalvelu raportoidaan päiväkeskustoiminta-kohtaan. Tiedot kerätään erikseen työtoiminnasta ja päivätoiminnasta. Kunnat kuvaavat mitä toimintaa on raportoitu. Toiminnasta raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät ja käyttöpäivät.

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT

Asumispalveluissa tavoitteena on luoda kokonaisuus, jossa asiakkaalle pystytään tarjoamaan hänen tarpeitaan vastaava asumismuoto. Tavoitteena on asiakkaan asumisen turvaaminen, tarvittaessa päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tukeminen ja itsenäinen pärjääminen. Työmuotoihin voi kuulua ohjaus ja neuvonta arjen asioissa, asiakkaan sosiaalisten tukiverkostojen kartoittaminen ja vahvistaminen sekä terveydenhoidon antaminen. Asumispalvelu perustuu asiakkaalle laadittavaan palvelu- ja kuntoutumissuunnitelmaan. Asumispalvelujen pituus vaihtelee lyhytaikaisesta intervalliasumisesta pitkäaikaiseen asumiseen. Asumispalveluja ovat tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen, tukiasuminen ja tuettu asuminen sekä tilapäinen asuminen. **Tukiasuminen ja tuettu asuminen raportoidaan tässä raportissa kotiin vietävien palvelujen yhteydessä.** Asumispalveluista raportoidaan kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet ja ne eritellään päihde- ja mielenterveyspalveluihin.

Palveluasuminen

”Asiakkaat saavat päivittäistä tukea, apua ja palveluita omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi. Palveluntuottaja järjestää asumiseen liittyvät palvelut (esim. avustaa liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa) sekä asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyy-

den edistämiseksi tarvittavat palvelut. Yksikön käyttämä palvelunimike voi olla hoitokoti, palvelutalo, pienkoti, perhekoti, asuntola jne.” (Valvira 2012, 10)² Palveluasumisessa on tavoitteena yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai itsenäiseen asumiseen.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettua palveluasumista järjestetään niille asiakkaille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Tavoitteena on yksilöllinen kuntoutuminen kevyempään asumispalveluun tai asukkaan elämänlaadun ja toimintakyvyn säilyttäminen.

Tilapäinen asuminen

Nämä yksiköt tarjoavat tilapäistä majoitusta matalalla kynnyksellä. Asiakas voi hakeutua palvelun pariin ilman lähetettä esimerkiksi asunnottomuuden seurauksena. Palvelu voi sisältää muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja ruokapalveluja. Palveluun voi hakeutua myös päihtyneenä.

LAITOSHOITO

Päihdehuollon laitoshoidon kokonaisuus

Päihdehuollon laitoshoidon koostuu ympärivuorokautisesta katkaisu- ja vieroitushoidosta ja kuntouttavasta laitoshoidosta.

Katkaisu- ja vieroitushoido

Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitusoireiden hoitaminen sekä jatkohoidon suunnittelu. Somaattisen kunnon kohotessa katkaisu- ja vieroitushoitoon voi kuulua mm. keskusteluapu, sosiaali- ja terveysneuvonta, pari- ja perhetapaamisia sekä verkostotapaamisia.

Kuntouttava laitoshoido

Päihdehuollon kuntouttava laitoshoido on ympärivuorokautista pitempiaikaista laitoshoidoa. Kuntouttava laitoshoido on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja se perustuu asiakkaalle tehtävään palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaan. Kuntouttava laitoshoido on tarkoitettu avohoidon tukevuksi hoitajaksoksi vaikeasti päihdeongelmallisille, joille avohuollon palvelut tai katkaisu laitoshoidossa eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia, tai joiden kuntoutuminen edellyttää väliaikaista irrottautumista normaalista elinympäristöstä. Hoidon pituus määrittyy yksilöllisesti hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Laitoskuntoutus tarjoaa päihdeasiakkaille peruskuntoutusta sekä lyhytaikaisia intervalli- ja kriisihoitajaksoja. Laitoshoidoa voidaan tarjota myös päihdehaittojen vähentämisen tavoittein.

Tietoa kerätään myös siitä, mikä on ollut hoitajaksolle hakeutumisen aiheuttanut **pääasiallinen päihde**. Se perustuu asiakkaan kertomaan tietoon. Lisäksi kerätään tietoa tapauksista, joissa on kirjattu myös muita päihteitä kuin pääasialliseksi päihteeksi mainittu.

² Valvira (2012) Mielenterveys- ja päihdehuollon ympärivuorokautiset asumispalvelut sekä päihdehuollon laitoshoido, valvontakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Helsinki.

Psykiatrinen laitoshoido

Psykiatrinen sairaalahoito tarjoaa tehostettua tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta psykiatrisen avohoidon tueksi tai silloin, kun muut hoitomuodot ovat riittämättömiä. Psykiatrisesta laitoshoidosta raportoidaan akuutti- ja kuntoutushoito. Laitoshoidon yhteydessä raportoidaan myös tiedot oikeuspsykiatrisista ja vanhuspsykiatrisista yksiköistä. Laitoshoidosta raportoidaan palvelun kustannukset, asiakasmäärät ja hoitovuorokaudet.

Oikeuspsykiatriset yksiköt

Tietoihin sisältyvät ne potilaat, joita hoidetaan oikeuspsykiatrisissa yksiköissä. Potilaita ovat esim. oikeuspsykiatriset potilaat, mielentilatutkimuksessa olevat potilaat sekä vaikeahoitoiset potilaat. Oikeuspsykiatriset potilaat ovat rikoksiin syyllistyneitä henkilöitä, joita ei tuomita rangaistukseen, vaan jotka Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrää tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon mielentilatutkimuksen perusteella. Mielentilatutkimukseen määräämisestä päättää tuomioistuin ja tutkimuspaikan määrää THL. Tutkimuksen tarkoituksena on määrittää syytetyn mielentila teon tai tekojen aikana ja hänen hoidon tarpeensa tutkimuksen päättyessä. Vaikeahoitoisilla potilailla tarkoitetaan potilaita, jotka ovat erityisen väkivaltaisia, sairautentunnottomia tai hoitoon sitoutumattomia, tai jotka jostain muusta syystä tarvitsevat pitkää kuntouttavaa psykiatrista osastohoitoa.

Vanhuspsykiatriset yksiköt

Vanhuspsykiatriassa hoidetaan vakavasta masennustilasta tai muusta mielialahäiriöstä kärsiviä vanhuksia, myöhäsiän psykoottistasoista häiriötä sairastavia potilaita sekä dementiapotilaita, joilla on vanhuspsykiatrista erityisosaamista vaativia liitännäisoireita sekä potilaita, joiden hoito vaatii erotusdiagnostista selvittelyä.

Liite 2: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen toiminta- ja kustannustiedot vuodelta 2021

Raportin taulukot ja kuviot voi tarvittaessa pyytää saavutettavassa muodossa sähköpostilla:kuusikko@hel.fi.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	
Väestö yhteensä 31.12.	658 457	297 132	239 206	195 137	244 223	209 551	1 843 706	Kunnan antamat tiedot
Alle 18-vuotiaat	111 531	65 688	48 460	29 253	38 378	43 646	336 956	Puuttuvan tiedon merkitseminen
18 vuotta täyttäneet	546 926	231 444	190 746	165 884	205 845	165 905	1 506 750	= kunnalla ei käytössä kyseistä palvelua
18-24-vuotiaat	53 480	23 643	19 940	24 017	29 041	23 620	173 741	.. = tietoa ei ole saatu tai sitä ei voi eritellä
25-64-vuotiaat	377 464	162 633	133 235	100 779	129 761	106 920	1 010 792	= muu syy puuttumiselle
65 vuotta täyttäneet	115 982	45 168	37 571	41 088	47 043	35 365	322 217	0 = ei asiakkaita / kustannuksia tai luvut pyörityvät nolnaan
PÄIHDE- JA MIELENTERVEYS PALVELUIDEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ								
Kustannukset yhteensä, €	201 125 853	71 890 443	56 092 217	76 013 674	78 230 423	58 170 310	541 522 920	
Oman toiminnan kustannukset, €	119 005 865	14 501 761	10 807 778	6 462 433	14 632 962	23 469 258	188 880 056	
Ostopalvelujen kustannukset, €	82 119 989	57 388 682	45 284 439	69 551 241	63 597 461	34 701 053	352 642 863	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	367,7	310,6	294,1	458,2	380,0	350,6	359,4	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	217,6	62,7	56,7	39,0	71,1	141,5	125,4	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	150,1	248,0	237,4	419,3	309,0	209,2	234,0	
INTEGROITUIJEN PALVELUJEN KUSTANNUKSET YHTEENSÄ (sisältää ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön, perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorten aikuisten päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon sisältäen avo- ja laitoshoidon)								
Kustannukset yhteensä, €	14 623 270	7 423 565	3 827 818	6 178 659	5 646 372	1 682 453	39 382 136	
Oman toiminnan kustannukset, €	6 917 344	4 593 334	1 843 182	1 732 259	2 896 462	1 682 453	19 665 034	
Ostopalvelujen kustannukset, €	7 705 926	2 830 231	1 984 636	4 446 400	2 749 910	0	19 717 102	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	26,7	32,1	20,1	37,2	27,4	10,1	26,1	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	12,6	19,8	9,7	10,4	14,1	10,1	13,1	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	14,1	12,2	10,4	26,8	13,4	0,0	13,1	
PÄIHDEHUOLLON PALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ (sisältää avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, asumispalvelut ja laitospalvelut)								
Kustannukset yhteensä, €	54 424 386	15 510 171	13 933 591	13 949 431	16 169 141	9 758 478	123 745 198	
Oman toiminnan kustannukset, €	34 157 921	6 154 708	8 250 305	4 308 174	7 211 976	7 877 491	67 960 576	
Ostopalvelujen kustannukset, €	20 266 465	9 355 463	5 683 286	9 641 257	8 957 165	1 880 987	55 784 623	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	99,5	67,0	73,0	84,1	78,6	58,8	82,1	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	62,5	26,6	43,3	26,0	35,0	47,5	45,1	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	37,1	40,4	29,8	58,1	43,5	11,3	37,0	
Kustannukset yhteensä ilman korvaushoitoa, €								
Kustannukset yhteensä ilman korvaushoitoa, €	48 310 804	12 752 160	11 303 009	12 709 011	14 210 349	8 018 115	107 303 448	
Oman toiminnan kustannukset ilman korvaushoitoa, €	30 698 090	6 154 708	6 506 454	4 203 174	6 677 704	6 137 128	60 377 258	
Ostopalvelujen kustannukset ilman korvaushoitoa, €	17 612 714	6 597 452	4 796 555	8 505 837	7 532 645	1 880 987	46 926 190	
MIELENTERVEYSPALVELUJEN KUSTANNUKSET VUODEN AIKANA YHTEENSÄ (sisältää avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminnan, asumispalvelut ja laitospalvelut)								
Kustannukset yhteensä, €	132 078 197	48 956 707	38 330 808	55 885 584	56 414 910	46 729 379	378 395 585	
Oman toiminnan kustannukset, €	77 930 599	3 753 719	714 291	422 000	4 524 524	13 909 314	101 254 447	
Ostopalvelujen kustannukset, €	54 147 598	45 202 988	37 616 517	55 463 584	51 890 386	32 820 066	277 141 138	
Kustannukset yhteensä / 18-v. asukas, €	241,5	211,5	201,0	336,9	274,1	281,7	251,1	
Oman toiminnan kustannukset / 18-v. asukas, €	142,5	16,2	3,7	2,5	22,0	83,8	67,2	
Ostopalvelujen kustannukset / 18-v. asukas, €	99,0	195,3	197,2	334,4	252,1	197,8	183,9	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
1 INTEGROIDUT PALVELUT (sisältää ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön, perustason terveydenhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelut, nuorten aikuisten päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon sisältäen avo- ja laitoshoidon)								
1.1 Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut								
Ehkäisevien palvelujen kustannukset yhteensä, €	1 612 573	901 198	264 942	194 400	198 821	43 581	3 215 515	
Oman toiminnan kustannukset, €	157 873	62 400	264 942	65 000	55 171	43 581	648 967	
Ostopalvelujen kustannukset, €	1 454 700	838 798	0	129 400	143 650	0	2 566 548	
1.2 Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut								
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	17 915	7 960	5 395	3 822	4 319	6 207	45 618	Helsinki: Apotin käyttöönotto vaikuttaa lukujen vertailukelpoisuuteen. Vantaa: Sisältää Perhe- ja sosiaalipalveluista Nupin 2018 - 2021
Oman toiminnan asiakkaat	13 189	6 124	3 486	2 106	4 319	6 207	35 431	Espoo: MTP-klinikan asiakkaat. Vuodet 2020–2021 eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa.
18–64-vuotiaat	11 982	5 620	3 243	0	4 214	5 683	30 742	
18–24-vuotiaat	2 577	1 413	1 228	0	1 649	0	6 867	
25–64-vuotiaat	9 405	4 207	2 015	0	2 565	0	18 192	
65 vuotta täyttäneet	1 207	504	243	0	105	524	2 583	
Ostopalvelujen asiakkaat								Espoo: Vuosi 2021 ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, koska sisältää HUS Akuutin (213 Akuutti) tiedot. Vantaa: Vuoden 2021 tiedot eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa (erikoissairaanhoidon akuutti psyk. on aiemmin poimittu eri tavoin pk-seudun kuntien välillä.)
18–64-vuotiaat	4 726	1 836	1 909	1 716	0	0	10 187	
18–24-vuotiaat	3 799	1 511	1 601	0	0	0	6 911	
25–64-vuotiaat	726	358	383	0	0	0	1 467	
65 vuotta täyttäneet	3 073	1 153	1 218	0	0	0	5 444	
	927	325	308	0	0	0	1 560	
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	67 433	32 551	14 914	16 116	17 653	14 349	163 016	
Oman toiminnan käynnit	60 468	29 230	11 708	9 451	17 653	14 349	142 859	
Ostopalvelujen käynnit	6 965	3 321	3 206	6 665	0	0	20 157	Espoo: Vuosi 2021 ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, koska sisältää HUS Akuutin (213 Akuutti) tiedot. Turku: pegasos kons.
Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	10 264 230	5 583 913	2 648 574	2 303 259	2 841 291	1 638 871	25 280 138	
Oman toiminnan kustannukset, €	6 759 471	4 530 934	1 578 240	1 667 259	2 841 291	1 638 871	19 016 066	Vantaa: 2021: Nupin menoista 59%; lienee yläkanttiin. Laskettu asiakasmäärän suhteessa. Muutos summassa tulee pääasiassa Nupin kustannuksista. Turku: MP-tiimit ja psykologit terveysasemilla
Ostopalvelujen kustannukset, €	3 504 759	1 052 979	1 070 334	636 000	0	0	6 264 072	Espoo: Vuosi 2021 ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa, koska sisältää HUS Akuutin (213 Akuutti) tiedot. Turku: TYKS:N konsultoivat psyk.sairaanhoidajat + psykiatri
1.3 Päihdepsykiatrisen erikoissairaanhoidon								
Asiakkaat yhteensä	287	148	128	329	5 024	0	5 916	
18–64-vuotiaat	287	148	128	0	..	0	563	
18–24-vuotiaat	49	30	31	0	..	0	110	
25–64-vuotiaat	238	118	97	0	..	0	453	
65 vuotta täyttäneet	Alle 5	0	0	0	..	0	0	
Käynnit yhteensä	14 615	3 757	3 225	12 279	7 780	0	41 656	
Hoitovuorokaudet yhteensä	1 980	850	920	3 241	3 024	0	10 015	
Kustannukset yhteensä	2 746 467	938 454	914 302	3 681 000	2 606 260	0	10 886 483	
Avohoidon kustannukset	1 701 057	487 954	429 148	2 045 872	1 017 681	0	5 681 712	
Laitoshoidon kustannukset	1 045 410	450 500	485 154	1 635 128	1 588 579	0	5 204 771	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	32 094	10 410	11 492	13 593	11 214	12 654	91 457	
Oman toiminnan asiakkaat	18 389	1 331	3 112	1 836	1 623	9 003	35 294	
18-64-vuotiaat	11 053	274	3 008	0	1 366	8 658	24 359	
18-24-vuotiaat	1 858	32	388	0	198	2 311	4 787	
25-64-vuotiaat	9 195	242	2 620	0	1 168	6 347	19 572	
65 vuotta täyttäneet	802	80	97	0	257	329	1 565	
Ostopalvelujen asiakkaat	13 705	9 079	8 380	11 757	9 591	3 651	56 163	
18-64-vuotiaat	12 187	8 684	7 705	0	7 999	3 386	39 961	
18-24-vuotiaat	3 541	2 075	1 946	0	47	0	7 609	
25-64-vuotiaat	8 646	6 609	5 759	0	701	0	21 715	
65 vuotta täyttäneet	891	575	641	0	844	265	3 216	
Avopalvelujen käynnit yhteensä	277 084	85 209	87 276	137 808	133 440	138 119	858 936	
Oman toiminnan käynnit	212 393	6 353	16 891	19 496	26 040	106 975	388 148	
Ostopalvelujen käynnit	64 691	78 856	70 385	118 312	107 400	31 144	470 788	
Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	63 339 106	21 966 349	20 540 272	19 134 165	20 549 687	20 174 599	165 704 178	
Oman toiminnan kustannukset, €	46 947 582	1 285 131	3 753 206	793 803	2 493 170	13 474 065	68 746 957	
Ostopalvelujen kustannukset, €	16 391 524	20 681 218	16 787 066	18 340 362	18 056 517	6 700 534	96 957 221	Oulu: Mt- ja päihdepalvelut: 1 121 487 euroa, josta päihdelaitosostot noin 419 104 euroa.
Avopalvelujen kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	31,5	30,6	36,8	25,2	26,3	34,7	30,6	
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polkikiimiset palvelut ja muut avopalvelut)								
Avopalvelujen asiakkaat yhteensä	8 638	1 632	3 323	3 743	2 375	1 725	21 436	
Oman toiminnan asiakkaat	8 011	1 331	3 112	1 836	1 623	1 725	17 638	
18-64-vuotiaat	1 213	274	3 008	0	1 366	1 674	7 535	
18-24-vuotiaat	163	32	388	0	198	250	1 031	
25-64-vuotiaat	1 050	242	2 620	0	1 168	1 424	6 504	
65 vuotta täyttäneet	264	80	97	0	257	35	733	
Ostopalvelujen asiakkaat	627	304	213	1 907	752	0	3 803	
18-64-vuotiaat	0	301	177	0	748	0	1 226	
18-24-vuotiaat	0	9	6	0	47	0	62	
25-64-vuotiaat	0	292	171	0	701	0	1 164	
65 vuotta täyttäneet	0	Alle 5	Alle 5	0	4	0	4	
Avopalvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	49 099	6 757	17 585	31 038	52 561	45 043	202 083	
Oman toiminnan käynnit	47 146	6 353	16 891	19 496	26 040	45 043	160 969	
Ostopalvelujen käynnit	1 953	404	694	11 542	26 521	0	41 114	
Avopalvelujen kustannukset yhteensä, €	20 689 341	4 082 635	4 738 388	2 815 651	6 180 367	4 366 134	42 872 515	
Oman toiminnan kustannukset, €	17 805 069	1 285 131	3 753 206	683 803	2 493 170	4 366 134	30 386 513	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 884 272	2 797 504	985 182	2 131 848	3 687 197	0	12 486 003	
Avopalvelujen kustannusten osuus päihdepalvelujen kokonaiskustannuksista, %	38,0	26,3	34,0	20,2	38,2	44,7	34,6	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polikliiniset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIKLIINISET PALVELUT (päihdepoliikklinikat, nuorisoseamat, korvaushoito ja päiväkuntoutus) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliikklinisten palvelujen käynneissä!								
Polikliinisten palvelujen asiakkaat yhteensä	7 134	301	1 765	1 760	1 261	1 725	13 946	
Oman toiminnan asiakkaat	6 534	0	1 567	61	526	1 725	10 413	
18-64-vuotiaat	0	0	1 473	0	473	1 674	3 620	
18-24-vuotiaat	0	0	195	0	19	250	464	
25-64-vuotiaat	0	0	1 278	0	454	1 424	3 156	
65 vuotta täyttäneet	0	0	88	0	53	35	176	
Ostopalvelujen asiakkaat	627	304	213	1 699	752	0	3 595	
18-64-vuotiaat	0	301	177	0	748	0	1 226	
18-24-vuotiaat	0	9	6	0	47	0	62	
25-64-vuotiaat	0	292	171	0	701	0	1 164	
65 vuotta täyttäneet	0	Alle 5	Alle 5	0	4	0	4	
Polikliinisten palvelujen käynnit yhteensä (ilman korvaushoitoa)	46 414	404	10 455	11 007	28 650	42 937	139 867	Vantaa: Vuonna 2021 korvaushoidon luvut saatu eriytettyä omaksi luvukseen.
Oman toiminnan käynnit (ilman korvaushoitoa)	44 461	0	9 761	0	2 129	42 937	99 288	
Ostopalvelujen käynnit (ilman korvaushoitoa)	1 953	404	694	11 007	26 521	0	40 579	
Polikliinisten palvelujen kustannukset yhteensä, €	16 464 808	2 797 504	4 384 599	2 126 848	3 452 253	4 258 797	33 484 809	
Oman toiminnan kustannukset, €	13 580 536	0	3 399 417	105 000	757 412	4 258 797	22 101 162	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 884 272	2 797 504	985 182	2 021 848	2 694 841	0	11 383 647	
Päihdepoliikklinikka								
Päihdepoliikklinikoiden asiakkaat yhteensä	5 480	0	1 393	1 423	640	1 280	10 216	Helsinki: Apottiin siirtymisen vuoksi luvut eivät ole vertailukelpoiset aikaisempiin vuosiin. Vantaa: Vuonna 2021 korvaushoidon luvut saatu eriytettyä omaksi luvukseen.
Oman toiminnan asiakkaat	5 480	0	1 393	0	390	1 280	8 543	Espoo: vuosien 2017-2021 tiedot sisältyvät kohtaan 1.2 Perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut. Vantaa: Vuoden 2016-2021 luvuissa ei mukana peliikklinikan asiakkaita (ei saada eriteltynä).
18-64-vuotiaat	1 301	0	339	1 247	2 887	
18-24-vuotiaat	185	0	17	220	422	
25-64-vuotiaat	1 116	0	322	1 027	2 465	
65 vuotta täyttäneet	86	0	51	33	170	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	..	-	1 423	250	0	1 673	Turku: Luona, Ote ja A-klinikka (mukana verkkoterapiat, avovieroitus, kotivieroitus)
18-64-vuotiaat	0	..	-	0	249	0	249	
18-24-vuotiaat	0	..	-	0	25	0	25	
25-64-vuotiaat	0	..	-	0	224	0	224	
65 vuotta täyttäneet	0	..	-	0	1	0	1	
Päihdepoliikklinikoiden käynnit yhteensä	39 223	404	9 279	11 007	17 729	39 721	117 363	Vantaa: Vuoden 2016-2021 luvuissa peliikklinikan käynnit vain Vantaan osalta, aiemmilta vuosilta kokonaissumma jossa myös muut kaupungit
Oman toiminnan käynnit	39 223	0	9 279	0	2 129	39 721	90 352	
Ostopalvelujen käynnit	0	404	-	11 007	15 600	0	27 011	Turku: Luona, Ote ja A-klinikka (mukana verkkoterapiat, avovieroitus, kotivieroitus)
Päihdepoliikklinikoiden kustannukset yhteensä, €	8 734 596	39 493	1 655 566	886 428	919 511	2 394 269	14 629 863	
Oman toiminnan kustannukset, €	8 734 596	0	1 655 566	0	223 140	2 394 269	13 007 571	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	39 493	-	886 428	696 371	0	1 622 292	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUO 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSAVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (polkkliniiset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLKLIINISET PALVELUT (päihdepoliikklinikat, nuorisosemat, korvaushoito ja päiväkuntoutus) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana polkkliniisten palvelujen käynneissä								
Korvaus- ja ylläpitohoito								
Korvaushoidon asiakkaat yhteensä	1 075	304	301	337	506	427	2 950	Vantaa: HUOM! Luku on hetu-kertaalleen! Sisältää vain avopalvelun, laitosjaksot kuntouttavassa laitoshoidossa
Korvaushoidon oman toiminnan asiakkaat	515	-	136	61	136	429	1 277	
18-64-vuotiaat	..	-	135	0	134	427	696	
18-24-vuotiaat	..	-	8	0	2	30	40	
25-64-vuotiaat	..	-	127	0	132	397	656	
65 vuotta täyttäneet	..	-	Alle 5	0	2	Alle 5	2	
Korvaushoidon ostopalvelujen asiakkaat	587	301	177	276	387	0	1 728	
18-64-vuotiaat	..	301	177	0	387	0	865	
18-24-vuotiaat	..	9	6	0	14	0	29	
25-64-vuotiaat	..	292	171	0	373	0	836	
65 vuotta täyttäneet	..	Alle 5	Alle 5	0	0	0	0	
Haittoja vähentävän korvaushoidon asiakkaat	..	121	139	0	..	0	260	Vantaa: Luvut laskennallisia, 2017 ja 2018 mukana omat ja ostot, ei vertailtavissa
18-64-vuotiaat	..	121	..	0	..	0	121	
18-24-vuotiaat	..	Alle 5	..	0	..	0	0	
25-64-vuotiaat	..	121	..	0	..	0	121	
65 vuotta täyttäneet	..	Alle 5	..	0	..	0	0	
Kuntouttavan korvaushoidon asiakkaat	..	179	64	0	..	0	243	Vantaa: Luvut laskennallisia, 2017 ja 2018 mukana omat ja ostot, ei vertailtavissa
18-64-vuotiaat	..	177	..	0	..	0	177	
18-24-vuotiaat	..	6	..	0	..	0	6	
25-64-vuotiaat	..	171	..	0	..	0	171	
65 vuotta täyttäneet	..	2	..	0	..	0	2	
Erikoissairaanhoidon ja terveysasemien korvaushoidon asiakkaat	211	0	126	0	337	Vantaa: Ei tilastoa
18-64-vuotiaat	0	0	124	0	124	Helsinki: Hiv pos palvelukeskuksen korvaushoitoasiakkaat 60.
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	Helsinki: Hus opioidipoli 151 asiakasta.
25-64-vuotiaat	0	0	124	0	124	
65 vuotta täyttäneet	0	0	2	0	2	
Asiakkaat, jolla hoitotakuu ei ole toteutunut korvaushoidossa	0	0	16	0	16	
Korvaushoidon käynnit yhteensä	121 906	33 366	41 730	30 420	43 690	29 073	300 185	
Korvaushoidon oman toiminnan käynnit	39 833	-	13 764	2 199	5 627	29 073	90 496	Vantaa: Korvaushoidon käynnit saatu erotettua polkkliniisistä käynneistä 2021.
Korvaushoidon ostopalvelujen käynnit	82 073	33 366	27 966	28 221	38 063	0	209 689	
Korvaushoidon kustannukset yhteensä, €	6 113 582	2 758 011	2 630 582	1 240 420	1 958 792	1 740 364	16 441 750	
Korvaushoidon oman toiminnan kustannukset, €	3 459 831	-	1 743 851	105 000	534 272	1 740 364	7 583 318	Vantaa: Korvaushoidon kustannukset saatu erotettua omikseen 2021. Aiemmin H-Klinikan kustannuksissa. Turku: TK sairaanhoitajan palkkakulu ja korvaushoitolaikkeen hinta
Korvaushoidon ostopalvelujen kustannukset, €	2 653 751	2 758 011	886 731	1 135 420	1 424 520	0	8 858 433	
Korvaushoidon keskeytymisten tai päättymisten määrä	..	30	43	0	..	0	73	
Kuntoutuineet, jotka ovat suunnitelmallisesti vierottuneet haittoja vähentävästä hoidosta	0	Alle 5	Alle 5	0	..	0	0	
Kuntoutuineet, jotka ovat suunnitelmallisesti vierottuneet kuntouttavasta hoidosta	0	121	Alle 5	0	..	0	121	
Sääntörikkomus	0	10	0	0	..	0	10	
Menehtyminen	0	9	6	0	..	0	15	
Muutto	0	8	19	0	..	0	27	
Vankila	0	Alle 5	..	0	..	0	0	
Muu syy	0	0	11	0	..	0	11	Vantaa: Ei-suunnitelmallisesti lopettaneet + muut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVAPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliittiset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.2 PÄIHDEHUOLLON POLIITTISET PALVELUT (päihdepoliittiset, nuorisosemat, korvaushoito ja päiväkuntoutus) Korvaushoidon käynnit eivät ole mukana poliittisten palvelujen käynneissä								
Päiväkuntoutus								
Päiväkuntoutuksen asiakkaat yhteensä	579	0	69	0	115	16	779	Helsinki: Avokuntoutus, ei hetu kertaalleen.
Oman toiminnan asiakkaat	539	-	35	0	-	16	590	Helsinki: ATJ 231, Apotti 308
18-64-vuotiaat	..	-	35	0	-	0	35	
18-24-vuotiaat	..	-	Alle 5	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	..	-	34	0	-	0	34	
65 vuotta täyttäneet	..	-	Alle 5	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	40	-	34	0	115	0	189	
18-64-vuotiaat	..	-	..	0	112	0	112	Helsinki: Avokuntoutus Tukikohta ry/jälkipolku ATJ 16, Apotti 24
18-24-vuotiaat	..	-	..	0	8	0	8	Helsinki: Ei hetu kertaalleen.
25-64-vuotiaat	..	-	..	0	104	0	104	
65 vuotta täyttäneet	..	-	..	0	3	0	3	
Päiväkuntoutuksen käynnit yhteensä	7 191	0	1 176	0	10 921	3 216	22 504	Helsinki: Avokuntoutus
Oman toiminnan käynnit	5 238	-	482	0	-	3 216	8 936	Helsinki: ATJ 1767, Apotti 3471 suoritekäynnit
Ostopalvelujen käynnit	1 953	-	694	0	10 921	0	13 568	Helsinki: ATJ 351, Apotti 2244 päätöksen voimassaolopäivää (ei vkl)
Päiväkuntoutuksen kustannukset yhteensä, €	1 616 630	0	98 451	0	573 950	124 165	2 413 196	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 386 109	-	..	0	-	124 165	1 510 274	Vantaa: A-klinikan kustannuksissa, ei voida eritellä
Ostopalvelujen kustannukset, €	230 521	-	98 451	0	573 950	0	902 922	
2.1.3 MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasema)								
Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta								
Terveysneuvonnan asiakkaat yhteensä	0	979	1 545	1 597	0	0	4 121	Tampere: Anonymipalvelua, ei saada asiakastietoja eikä käyntitietoja saatavilla
Oman toiminnan asiakkaat	..	979	1 545	1 597	-	0	4 121	Turku: Näistä turkulaisia 770, ulkokuntalaisia 326
18-64-vuotiaat	0	..	1 535	0	-	0	1 535	
18-24-vuotiaat	0	..	193	0	-	0	193	
25-64-vuotiaat	0	..	1 342	0	-	0	1 342	
65 vuotta täyttäneet	0	..	9	0	-	0	9	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	-	-	0	..	0	0	Vantaa: Ostopalvelu päättyneet 2020 lopulla.
18-64-vuotiaat	0	-	-	0	..	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	-	0	..	0	0	Helsinki: Osto loppui vuonna 2020
25-64-vuotiaat	0	-	-	0	..	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	0	..	0	0	
Terveysneuvonnan käynnit yhteensä	0	4 999	7 130	7 830	0	2 106	22 065	
Oman toiminnan käynnit	..	4 999	7 130	7 830	-	2 106	22 065	Vantaa: Vuonna 2019 raportoitu ensimmäisen kerran myös liikkuvan terveysneuvonnan käynnit Turku: Turkulaisien käyntejä 6003, ulkokuntalaisten 1299
Ostopalvelujen käynnit	0	-	-	0	..	0	0	Turku: Milli: Pasi
Terveysneuvonnan kustannukset yhteensä, €	0	389 681	353 789	232 430	992 356	107 337	2 075 593	Vantaa: Toiminta siirtynyt omaksi toiminnaksi 2021.
Oman toiminnan kustannukset, €	0	389 681	353 789	232 430	-	107 337	1 083 237	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	-	0	992 356	0	992 356	Vantaa: Sisällyttäneet liikkuvan terveysneuvonnan kustannukset 2019-2020.
Naisasiakkaita terveysneuvonnan avopalveluissa	0	267	494	0	..	0	761	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVOPALVELUT								
2.1 PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (poliikliniset palvelut ja muut avopalvelut)								
2.1.3 MUUT PÄIHDEHUOLLON AVOPALVELUT (Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta, päiväkeskustoiminta ja selviämishoitoasema)								
Päiväkeskustoiminta								
Päiväkeskusten asiakkaat yhteensä	0	0	0	178	0	0	178	
Oman toiminnan asiakkaat	..	-	0	178	..	0	178	Turku: asiakasmäärä ei tarkka, koska anonyymi palvelu, eri asiakkaita
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	135-180/kk, uudet asiakkaat 161/v
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	Turku: Vuonna 2018 päiväkeskus oli suljettu 9 kk
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	..	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	..	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	0	-	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Päiväkeskusten käynnit yhteensä	..	0	0	11 666	21 886	0	33 552	Tampere: Maaliskuussa lisätty 4 vakanssia aukioloajat lisääntyivät
Oman toiminnan käynnit	..	-	0	11 666	21 886	0	33 552	Turku: Pasi/ Sirkkalanpäiväkeskus:
Ostopalvelujen käynnit	-	-	0	0	-	0	0	Turku: Järjestöjen tuottamien palveluiden tietoja ei saatavissa, kustannukset sisältyvät ehkäiseviin palveluihin
Päiväkeskusten kustannukset yhteensä, €	2 753 192	0	0	346 373	769 235	0	3 868 800	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 753 192	-	0	346 373	769 235	0	3 868 800	Turku: Pitää erotella päiväkeskuksen hajautettuun tukiasumiseen osa (5 ohjaajan palkka)
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	0	-	0	0	Turku: Osa tiloista ollut suljettuina
Selviämishoitoasema								
Selviämishoitoaseman asiakkaat yhteensä	1 477	352	0	208	1 097	0	3 134	
Oman toiminnan asiakkaat	1 477	352	0	0	1 097	0	2 926	
18-64-vuotiaat	1 213	274	0	0	893	0	2 380	
18-24-vuotiaat	163	32	0	0	179	0	374	
25-64-vuotiaat	1 050	242	0	0	714	0	2 006	
65 vuotta täyttäneet	264	80	0	0	204	0	548	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	-	0	208	-	0	208	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Selviämishoitoaseman käynnit yhteensä	2 685	1 354	0	535	2 025	0	6 599	
Oman toiminnan käynnit	2 685	1 354	0	0	2 025	0	6 064	
Ostopalvelujen käynnit	0	-	0	535	-	0	535	
Selviämishoitoaseman kustannukset yhteensä, €	1 471 341	895 450	0	110 000	966 523	0	3 443 314	
Oman toiminnan kustannukset, €	1 471 341	895 450	0	0	966 523	0	3 333 314	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	110 000	-	0	110 000	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVAPALVELUT								
2.2 MIELENTERVEYSVAPALVELUT (psykiatrinen avohoito ja psykoterapiat)								
Mielenterveysvapalvelujen asiakkaat yhteensä	23 456	8 775	8 167	9 850	8 839	10 929	70 016	
Oman toiminnan asiakkaat	10 378	0	0	0	0	7 278	17 656	
18-64-vuotiaat	9 840	0	0	0	0	6 984	16 824	
18-24-vuotiaat	1 695	0	0	0	0	2 061	3 756	
25-64-vuotiaat	8 145	0	0	0	0	4 923	13 068	
65 vuotta täyttäneet	538	0	0	0	0	294	832	
Ostopalvelujen asiakkaat	13 078	8 775	8 167	9 850	8 839	3 651	52 360	
18-64-vuotiaat	12 187	8 383	7 528	0	7 251	3 386	38 735	
18-24-vuotiaat	3 541	2 066	1 940	0	0	0	7 547	
25-64-vuotiaat	8 646	6 317	5 588	0	0	0	20 551	
65 vuotta täyttäneet	891	572	639	0	840	265	3 207	
Mielenterveysvapalvelujen käynnit yhteensä	227 985	78 452	69 691	106 770	80 879	93 076	656 853	
Oman toiminnan käynnit	165 247	0	0	0	0	61 932	227 179	
Ostopalvelujen käynnit	62 738	78 452	69 691	106 770	80 879	31 144	429 674	
Mielenterveysvapalvelujen kustannukset yhteensä, €	42 649 765	17 883 714	15 801 884	16 318 514	14 369 320	15 808 465	122 831 662	
Oman toiminnan kustannukset, €	29 142 513	0	0	110 000	0	9 107 931	38 360 444	
Ostopalvelujen kustannukset, €	13 507 252	17 883 714	15 801 884	16 208 514	14 369 320	6 700 534	84 471 218	
Avopalvelujen kustannusten osuus mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannuksista, %	32,3	36,5	41,2	29,2	25,5	33,8	32,5	
Psykiatrinen avohoito								
Psykiatrisen avohoidon asiakkaat yhteensä	19 136	6 791	6 503	8 487	8 091	10 929	59 937	Tampere: Kotikäynnit suodattettu pois, raportoidaan osiossa 4.3
Oman toiminnan asiakkaat	10 378	-	-	0	0	7 278	17 656	Tampere: Psykiatria siirtyi sairaanhoitopiirille 1.1.2021. Tämä muutosprosessi vähensi käyntejä koronan lisäksi
18-64-vuotiaat	9 840	-	-	0	0	6 984	16 824	Helsinki: Apotin käyttöönotto vaikuttaa lukujen vertailukelpoisuuteen.
18-24-vuotiaat	1 695	-	-	0	0	2 061	3 756	
25-64-vuotiaat	8 145	-	-	0	0	4 923	13 068	
65 vuotta täyttäneet	538	-	-	0	0	294	832	
Ostopalvelujen asiakkaat	8 758	6 791	6 503	8 487	8 091	3 651	42 281	
18-64-vuotiaat	7 929	6 450	5 899	0	7 251	3 386	30 915	
18-24-vuotiaat	2 387	1 550	1 495	0	..	0	5 432	
25-64-vuotiaat	5 542	4 900	4 404	0	..	0	14 846	
65 vuotta täyttäneet	829	521	604	0	840	265	3 059	
Psykiatrisen avohoidon käynnit yhteensä	219 395	70 855	63 358	98 044	80 879	80 487	613 018	
Oman toiminnan käynnit	165 247	-	-	0	0	50 575	215 822	Tampere: Päiväsairaalan vuorokaudet laskettu käynteinä
Ostopalvelujen käynnit	54 148	70 855	63 358	98 044	80 879	29 912	397 196	
Psykiatrisen avohoidon kustannukset yhteensä, €	40 412 730	16 118 965	14 397 755	15 368 082	13 973 226	15 448 786	115 719 544	
Oman toiminnan kustannukset, €	29 142 513	-	-	0	0	9 107 931	38 250 444	
Ostopalvelujen kustannukset, €	11 270 217	16 118 965	14 397 755	15 368 082	13 973 226	6 340 855	77 469 100	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUO 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVAPALVELUT								
2.2 MIELENTERVEYSVAPALVELUT (psykiatrisen avoito ja psykoterapiat)								
Psykoterapian asiakkaat yhteensä	4 320	1 984	1 664	1 363	748	0	10 079	Vantaa: Vuoden 2016 ja 2017 osalta raportoitu vain nettiterapian tiedot
Oman toiminnan asiakkaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	4 320	1 984	1 664	1 363	748	0	10 079	Helsinki: +100 ostopalvelupotilasta+227 palvelusetelipotilasta
18-64-vuotiaat	4 258	1 933	1 629	0	..	0	7 820	
18-24-vuotiaat	1 154	516	445	0	..	0	2 115	
25-64-vuotiaat	3 104	1 417	1 184	0	..	0	5 705	
65 vuotta täyttäneet	62	51	35	0	..	0	148	
Joista nettiterapia-asiakkaat	4 055	1 354	1 240	701	696	785	8 831	Turku: Tiedot Hus:sta Oulu: Tiedot saatu HUS:ista
18-64-vuotiaat	3 994	1 308	1 240	0	..	778	7 320	
18-24-vuotiaat	1 015	318	325	0	..	240	1 898	
25-64-vuotiaat	2 979	990	915	0	..	538	5 422	
65 vuotta täyttäneet	61	46	35	0	..	7	149	
Psykoterapian käynnit yhteensä	8 590	7 597	6 333	8 726	0	1 232	32 478	Oulu: Oululla ainoastaan nettiterapiakäyntejä
Oman toiminnan käynnit	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen käynnit	8 590	7 597	6 333	8 726	..	1 232	32 478	Helsinki:+1896 ostopalvelun käyntiä+2671 palvelusetelikäyntiä. Turku: Ostopalvelut välillehti, ostopalvelukäynnit ja ostopalvelukuntoutus Tampere: Luvussa mukana vain palveluseteli ostoilla toteutuneet terapiakäynnit. Nettiterapia käyntiä ei saada Oulu: Tiedot saatu HUS:ista
Psykoterapian kustannukset yhteensä, €	2 237 035	1 764 749	1 404 129	840 432	396 094	359 679	7 002 118	Turku: Ostopalvelukäynnit ja kustannukset
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset, €	2 237 035	1 764 749	1 404 129	840 432	396 094	359 679	7 002 118	
Joista nettiterapian kustannukset €	1 763 490	594 210	569 850	315 076	348 000	359 679	3 950 305	Oulu: Tiedot saatu HUS:ista
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSVAPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
Kotiin vietävien palvelujen asiakkaat yhteensä	5 942	1 789	1 067	1 768	2 464	1 488	14 518	
Joista päihdepalvelujen asiakkaat	1 551	442	382	477	757	198	3 807	
Joista mielenterveyspalvelujen asiakkaat	4 391	1 347	685	1 291	1 707	1 290	10 711	
Oman toiminnan asiakkaat yhteensä	3 187	533	325	139	392	1 334	5 910	
18-64-vuotiaat	2 170	495	286	47	239	1 210	4 447	
18-24-vuotiaat	241	31	20	15	19	221	547	
25-64-vuotiaat	1 929	464	270	111	220	989	3 983	
65 vuotta täyttäneet	350	48	34	19	143	124	718	
Ostopalvelujen asiakkaat yhteensä	2 755	1 256	742	1 629	2 072	154	8 608	
18-64-vuotiaat	81	0	531	363	1 712	108	2 795	
18-24-vuotiaat	24	0	50	60	398	7	539	
25-64-vuotiaat	57	0	481	548	1 314	101	2 501	
65 vuotta täyttäneet	215	0	211	67	359	9	861	
Kotiin vietävien palvelujen kustannukset yhteensä	29 578 490	8 482 703	5 555 797	7 690 379	8 412 714	3 917 066	63 637 149	
Joista päihdepalvelujen kustannukset	18 554 701	3 484 732	2 058 969	3 489 081	3 604 278	728 382	31 920 143	
Joista mielenterveyspalvelujen kustannukset	11 023 789	4 997 971	3 496 828	4 201 298	4 808 436	3 188 684	31 717 006	
Oman toiminnan kustannukset yhteensä	11 883 782	1 930 768	1 943 357	722 000	899 229	2 082 957	19 462 093	
Joista päihdepalvelujen kustannukset	5 731 844	971 854	1 229 066	410 000	899 229	282 444	9 524 437	
Joista mielenterveyspalvelujen kustannukset	6 151 938	958 914	714 291	312 000	0	1 800 514	9 937 657	
Ostopalvelujen kustannukset yhteensä	17 694 708	6 551 935	3 612 440	6 968 379	7 513 485	1 834 108	44 175 056	
Joista päihdepalvelujen kustannukset	12 822 857	2 512 878	829 903	3 079 081	2 705 049	445 938	22 395 706	
Joista mielenterveyspalvelujen kustannukset	4 871 851	4 039 057	2 782 537	3 889 298	4 808 436	1 388 170	21 779 349	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.1 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDEPALVELUT (kotikatku ja -kuntoutuskäynnit)								
Kotiin vietävien päihdepalvelujen asiakkaat yhteensä	0	100	185	5	358	0	648	
Oman toiminnan asiakkaat	0	-	185	0	358	0	543	
18-64-vuotiaat	0	-	158	0	223	0	381	
18-24-vuotiaat	0	-	15	0	19	0	34	
25-64-vuotiaat	0	-	143	0	204	0	347	
65 vuotta täyttäneet	0	-	26	0	135	0	161	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	100	-	5	-	0	105	Helsinki: Kotikatko ei asiakkaita 2021. Espoo: Kotikuntoutuksesta ei järjestelmämuutoksista johtuen saatu asiakasmäärää vuonna 2020.
18-64-vuotiaat	0	..	-	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	..	-	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	-	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	..	-	0	-	0	0	
Kotiin vietävien päihdepalvelujen käynnit yhteensä	0	148	1 120	12	4 204	0	5 484	Vantaa: Toiminta muuttunut omaksi toiminnaksi vuonna 2017
Oman toiminnan käynnit	0	-	1 120	0	4 204	0	5 324	
Ostopalvelujen käynnit	0	148	-	12	-	0	160	Espoo: Kotikuntoutuksesta ei saada käyntimääriä vuosilta 2019-2021.
	0	0		0	0	0		
Kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannukset yhteensä	0	185 718	143 225	2 064	582 116	0	913 123	Vantaa: Kustannukset A-klinikan kustannuksissa ad 2019. Turku: Kotiin annettavaa vieroitusta ei järjestetty v. 2019
Oman toiminnan kustannukset	0	-	143 225	0	582 116	0	725 341	
Ostopalvelujen kustannukset	0	185 718	-	2 064	-	0	187 782	
Kustannukset € / käynti	0	1 255	128	172	138	0	167	Espoo: Kotikuntoutuksesta ei saada käyntimääriä vuosilta 2019-2021.
Naisasiakkaita kotiin vietävissä palveluissa	0	..	59	0	146	0	205	
18-64-vuotiaat	0	..	49	0	101	0	150	
18-24-vuotiaat	0	..	9	0	12	0	21	
25-64-vuotiaat	0	..	40	0	89	0	129	
65 vuotta täyttäneet	0	..	10	0	45	0	55	
4.2 PÄIHDEASIAKKAIDEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 551	339	196	468	399	198	3 151	
Oman toiminnan asiakkaat	469	111	89	88	34	144	935	
18-64-vuotiaat	0	103	83	47	16	122	371	
18-24-vuotiaat	0	Alle 5	Alle 5	Alle 5	0	7	7	
25-64-vuotiaat	0	100	82	69	16	115	382	
65 vuotta täyttäneet	0	9	6	17	8	22	62	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 082	231	108	384	365	54	2 224	
18-64-vuotiaat	0	0	96	363	329	16	804	
18-24-vuotiaat	0	0	0	31	39	0	70	
25-64-vuotiaat	0	0	96	332	290	16	734	
65 vuotta täyttäneet	0	0	12	27	36	Alle 5	75	
Tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	410 385	194 321	43 694	144 166	74 295	34 143	901 004	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	117 286	25 456	19 268	22 131	6 848	15 849	206 838	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	293 099	168 865	24 426	122 035	67 447	18 294	694 166	
Tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	18 554 701	3 299 014	1 915 744	3 487 017	3 022 162	728 382	31 007 020	
Oman toiminnan kustannukset, €	5 731 844	971 854	1 085 841	410 000	317 113	282 444	8 799 096	
Ostopalvelujen kustannukset, €	12 822 857	2 327 160	829 903	3 077 017	2 705 049	445 938	22 207 924	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	45	17	44	24	41	21	34	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	49	38	56	19	46	18	43	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	44	14	34	25	40	24	32	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.1 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDEPALVELUT (kotikatka- ja -kuntoutuskäynnit)								
4.2 PÄIHDEASIAKKAIDEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Tukiasumisen asiakkaat yhteensä	1 551	342	197	41	328	43	2 502	
Oman toiminnan asiakkaat	469	109	88	41	34	26	767	Helsinki: ATJ. Espoo: sisältää tukiasumisen ja tuetun asumisen tiedot. Vuoden 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia. Turku: Liekakatun ja Paavinkadun alkuvuosi (muuttui mt-kuntoutuiien yksiköksi)
18-64-vuotiaat	0	103	82	0	16	26	227	
18-24-vuotiaat	0	Alle 5	Alle 5	0	0	1	1	
25-64-vuotiaat	0	100	82	27	16	25	250	
65 vuotta täyttäneet	0	9	6	15	8	0	38	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 082	231	108	0	294	16	1 731	Helsinki: ATJ. Espoo: sisältää terveyspalveluiden tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat ja aikuisten sosiaalipalveluiden tukiasumisen asiakkaat. Päihde- ja mielenterveysasiakkaat on yhdistettynä, koska niitä ei pystytä erottamaan. Turku: ovat kaikki tuetussa!
18-64-vuotiaat	0	..	96	0	260	16	372	
18-24-vuotiaat	0	..	0	0	24	0	24	
25-64-vuotiaat	0	..	96	0	236	16	348	
65 vuotta täyttäneet	0	..	12	0	34	Alle 5	46	
Tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	410 385	194 321	43 694	11 065	74 295	7 814	741 574	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	117 286	25 456	19 268	11 065	6 848	3 321	183 244	Helsinki: ATJ ja Apotti
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	293 099	168 865	24 426	0	67 447	4 493	558 330	Helsinki: ATJ ja Apotti
Tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	18 554 701	3 299 014	1 915 744	80 000	2 865 867	0	26 715 326	
Oman toiminnan kustannukset, €	5 731 844	971 854	1 085 841	80 000	317 113	0	8 186 652	Turku: Orikedon palvelukeskus Liekakatun 2 ohjaajan palkka
Ostopalvelujen kustannukset, €	12 822 857	2 327 160	829 903	0	2 548 754	0	18 528 674	Espoo: terveyspalveluiden ja aikuisten sosiaalipalveluiden tukiasumisen kustannukset. Päihde- ja mielenterveyskustannukset on yhdistettynä, koska niitä ei pystytä erottamaan.
Kustannukset € / asumisvuorokausi	45	17	44	7	39	0	152	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	49	38	56	7	46	0	197	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	44	14	34	0	38	0	129	
Tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	0	0	0	426	69	155	650	Espoo: tuetun asumisen tiedot sisältyvät tukiasumisen tietoihin. Turku: Hajautettu
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	42	-	118	160	
18-64-vuotiaat	0	-	0	42	-	96	138	
18-24-vuotiaat	0	-	0	Alle 5	-	6	6	
25-64-vuotiaat	0	-	0	42	-	90	132	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	Alle 5	-	22	22	
Ostopalvelujen asiakkaat	-	-	0	384	69	37	490	Turku: Mukana myös keskitetyn tukiasumisen asiakkaat (ostop)
18-64-vuotiaat	0	-	0	363	69	0	432	
18-24-vuotiaat	0	-	0	31	15	0	46	
25-64-vuotiaat	0	-	0	332	54	0	386	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	27	Alle 5	0	27	
Tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	0	0	133 101	13 172	26 329	172 602	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	0	-	0	11 066	-	12 528	23 594	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	0	-	0	122 035	13 172	13 801	149 008	
Tuetun asumisen käynnit yhteensä	0	0	0	0	0	3 582		
Oman toiminnan käynnit	0	-	0	0	-	3 582		
Ostopalvelujen käynnit	0	-	0	0	-	0		
Tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	0	0	0	3 257 017	156 295	728 382	4 141 694	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	180 000	-	282 444	462 444	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	0	3 077 017	156 295	445 938	3 679 250	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	24	12	28	24	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	16	0	23	20	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	25	12	32	25	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.3 KOTIIN VIETÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT (liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kotikäynnit)								
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen asiakkaat yhteensä	2 816	1 347	381	962	753	619	6 878	
Oman toiminnan asiakkaat	2 520	422	0	0	-	619	3 561	Espoo: MTP-klinikan liikkuva tiimi, Auroranportti ja Kalliolähte. Tilastointitavan muutos lisäsi asiakasmäärää vuonna 2019.
18-64-vuotiaat	2 170	392	0	0	-	547	3 109	
18-24-vuotiaat	241	28	0	0	-	129	398	
25-64-vuotiaat	1 929	364	0	0	-	418	2 711	
65 vuotta täyttäneet	350	39	0	0	-	72	461	
Ostopalvelujen asiakkaat	296	925	381	962	753	0	3 317	Turku: TYKS psykiatrian "ulkokäynnit" - asiakasmäärä
18-64-vuotiaat	81	..	206	0	459	0	746	
18-24-vuotiaat	24	..	43	0	115	0	182	
25-64-vuotiaat	57	..	163	0	344	0	564	
65 vuotta täyttäneet	215	..	175	0	293	0	683	
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen käynnit yhteensä	29 673	14 399	1 503	5 856	2 484	1 634	55 549	
Oman toiminnan käynnit	28 607	8 739	0	0	-	1 634	38 980	Espoo: Tilastointitavan muutos lisäsi käyntejä vuonna 2019.
Ostopalvelujen käynnit	1066	5660	1503	5856	2484	0	16569	Vantaa: 2021: sisältää vain erikoissairaanhoidon luvut
Kotiin vietävien mielenterveyspalvelujen kustannukset yhteensä, €	4 372 690	4 900 891	345 690	1 932 480	716 624	310 828	12 579 203	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 134 972	861 834	0	0	-	310 828	5 307 634	Espoo: MTP-klinikan liikkuvan tiimin kustannukset. Oulu: Liikkuva avotyö/Tuike
Ostopalvelujen kustannukset, €	237 718	4 039 057	345 690	1 932 480	716 624	0	7 271 569	
Kustannukset € / käynti	147	340	230	330	288	190	226	
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 575	0	298	331	954	671	3 829	
Oman toiminnan asiakkaat	198	0	45	53	0	571	867	
18-64-vuotiaat	0	0	45	0	0	541	586	
18-24-vuotiaat	0	0	Alle 5	11	0	85	96	
25-64-vuotiaat	0	0	45	42	0	456	543	
65 vuotta täyttäneet	0	0	Alle 5	Alle 5	0	30	30	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 377	0	253	278	954	100	2 962	
18-64-vuotiaat	0	0	229	0	924	92	1 245	
18-24-vuotiaat	0	0	7	29	244	7	287	
25-64-vuotiaat	0	0	222	216	680	85	1 203	
65 vuotta täyttäneet	0	0	24	40	30	8	102	
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	467 911	16 790	66 953	91 334	222 295	182 254	1 047 537	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	63 147	16 790	14 006	14 177	0	153 234	261 354	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	404 764	0	52 947	77 157	222 295	29 020	786 183	
Mielenterveyspalvelujen tuki- ja tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	6 651 099	97 080	3 151 138	2 268 818	4 091 812	2 877 856	19 137 803	
Oman toiminnan kustannukset	2 016 966	97 080	714 291	312 000	0	1 489 686	4 630 022	
Ostopalvelujen kustannukset	4 634 133	0	2 436 847	1 956 818	4 091 812	1 388 170	14 507 780	Turku: Kustannuspaikka 53390
Kustannukset € / asumisvuorokausi	14	6	47	25	18	16	18	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	32	6	51	22	0	10	18	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	11	0	46	25	18	48	18	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedoneruuhaja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
4 KOTIIN VIETÄVÄT PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT (sisältää sekä kotiin vietävät palvelut että tuki- ja tuetun asumisen)								
4.3 KOTIIN VIETÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT (liikkuvan avohoidon ja psykiatrisen kotihoidon kotikäynnit)								
4.4 MIELENTERVEYSPALVELUJEN TUKI- JA TUETTU ASUMINEN								
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen asiakkaat yhteensä	0	0	0	0	246	127	373	
Tukiasumisen oman toiminnan asiakkaita	-	-	0	0	0	27	27	Helsinki: Apotin käyttöönotto vaikuttaa lukujen vertailukelpoisuuteen. Espoo: sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	19	19	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	19	19	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	8	8	
Tukiasumisen ostopalvelujen asiakkaita	-	-	0	0	246	100	346	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	227	92	319	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	54	7	61	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	173	85	258	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	19	8	27	
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	0	16 790	0	0	66 854	35 938	119 582	
Tukiasumisen oman toiminnan vuorokausia	0	16 790	0	0	0	6 918	23 708	Espoo: Auroranportin arvioidut vuorokaudet 2020-2021.
Tukiasumisen ostopalvelujen vuorokausia	0	0	0	0	66 854	29 020	95 874	
Mielenterveyspalvelujen tukiasumisen kustannukset yhteensä, €	0	97 080	0	0	2 280 660	1 630 384	4 008 124	
Tukiasumisen oman toiminnan kustannukset	0	97 080	0	0	0	335 756	432 836	Espoo: Auroranportin kustannuspaikka.
Tukiasumisen ostopalvelujen kustannukset	0	0	0	0	2 280 660	1 294 627	3 575 287	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu
Kustannukset € / asumisvuorokausi	0	6	0	0	34	45	34	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	6	0	0	0	49	18	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	34	45	37	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen asiakkaat yhteensä	1 575	0	298	331	708	544	3 456	
Tuetun asumisen oman toiminnan asiakkaita	198	-	45	53	-	544	840	Helsinki: 198 ATJ. Espoo: sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut.
18-64-vuotiaat	0	-	45	0	-	522	567	
18-24-vuotiaat	0	-	Alle 5	11	-	85	96	
25-64-vuotiaat	0	-	45	42	-	437	524	
65 vuotta täyttäneet	0	-	Alle 5	Alle 5	-	22	22	
Tuetun asumisen ostopalvelujen asiakkaita	1 377	-	253	278	708	0	2 616	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu
18-64-vuotiaat	0	-	229	0	697	0	926	
18-24-vuotiaat	0	-	7	29	190	0	226	
25-64-vuotiaat	0	-	222	216	507	0	945	
65 vuotta täyttäneet	0	-	24	40	11	0	75	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	467 911	0	66 953	91 334	155 441	146 316	927 955	
Tuetun asumisen oman toiminnan vuorokausia	63 147	-	14 006	14 177	-	146 316	237 646	Helsinki: ATJ ja Apotti. Vantaa: Pyykkuja ja Viidakkoja
Tuetun asumisen ostopalvelujen vuorokausia	404 764	-	52 947	77 157	155 441	0	690 309	Helsinki: ATJ ja Apotti. Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asumisen. Vantaa: 2020: Arvoitu 350 vrk / asiakas, koska asiakasmäärä tasainen
	0	0	0	0	0	0	0	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen käynnit yhteensä	0	0	0	0	0	14 332	14 332	
Tukiasumisen oman toiminnan käynnit	0	0	0	0	0	-	14 332	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.3 Kotiin vietävät mielenterveyspalvelut.
Tukiasumisen ostopalvelujen käynnit	0	0	0	0	0	0	0	
Mielenterveyspalvelujen tuetun asumisen kustannukset yhteensä, €	6 651 099	0	3 151 138	2 118 818	1 811 152	1 247 472	14 979 679	
Tuetun asumisen oman toiminnan kustannukset	2 016 966	-	714 291	162 000	-	1 153 929	4 047 186	Turku: Sillankorvan 4 ohjaajan palkkakulut
Tuetun asumisen ostopalvelujen kustannukset	4 634 133	-	2 436 847	1 956 818	1 811 152	93 543	10 932 493	Espoo: sisältyvät kohtaan 4.2 Päihdeasiakkaiden tuki- ja tuettu asumisen. Turku: Kustannuspaikka 53390
Kustannukset € / asumisvuorokausi	14	0	47	23	12	9	9	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	32	0	51	11	0	8	8	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	11	0	46	25	12	0	0	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
5 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA								
Työ- ja päivätoiminnan asiakkaat yhteensä	0	7	351	36	792	203	1 389	
Oman toiminnan asiakkaat	0	0	154	31	0	203	388	
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	203	203	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	27	27	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	0	176	176	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	0	Alle 5	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	7	197	5	792	0	1 001	
18-64-vuotiaat	0	0	192	0	752	0	944	
18-24-vuotiaat	0	0	Alle 5	0	169	0	169	
25-64-vuotiaat	0	0	192	0	583	0	775	
65 vuotta täyttäneet	0	0	5	0	29	0	34	
Työ- ja päivätoiminnan käyttöpäivät yhteensä	0	0	0	63	39 524	8 572	48 159	
Oman toiminnan käyttöpäivät	0	0	0	63	0	8 572	8 635	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	0	0	0	0	39 524	0	39 524	
	0	0	0	0	0	0		
Työ- ja päivätoiminnan kustannukset yhteensä, €	0	12 479	0	0	1 235 593	998 181	2 246 252	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	0	0	0	0	998 181	998 181	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	12 479	0	..	1 235 593	0	1 248 072	
5.1 TYÖTOIMINTA								
Työtoiminnan asiakkaat yhteensä	0	7	305	5	0	203	520	
Oman toiminnan asiakkaat	.	-	154	0	-	203	357	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	203	203	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	-	27	27	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	-	176	176	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	-	Alle 5	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	.	7	151	5	-	0	163	
18-64-vuotiaat	0	..	151	0	-	0	151	
18-24-vuotiaat	0	..	Alle 5	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	150	0	-	0	150	
65 vuotta täyttäneet	0	..	Alle 5	0	-	0	0	
Työtoiminnan käyttöpäivät yhteensä	0	0	0	320	0	8 572	8 892	
Oman toiminnan käyttöpäivät	-	-	0	0	-	8 572	8 572	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	-	..	0	320	-	0	320	
Työtoiminnan kustannukset yhteensä, €	0	12 479	0	14 000	0	998 181	1 024 659	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	0	-	998 181	998 181	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	12 479	0	14 000	-	0	26 479	Turku: Pasi, tarkistamaton luku 2021

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
5 TYÖ- JA PÄIVÄTOIMINTA								
5.2 PÄIVÄTOIMINTA								
Päivätoiminnan asiakkaat yhteensä	0	0	42	31	792	0	865	Espoo: päivätoiminta on kohdeavustuksia järjestöille ja ne sisältyvät kohtaan 1.1. Ehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut.
Oman toiminnan asiakkaat	.	-	.	31	-	0	31	
18-64-vuotiaat	0	-	.	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	.	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	.	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	.	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	.	-	42	0	792	0	834	
18-64-vuotiaat	0	-	42	0	752	0	794	
18-24-vuotiaat	0	-	Alle 5	0	169	0	169	
25-64-vuotiaat	0	-	42	0	583	0	625	
65 vuotta täyttäneet	0	-	Alle 5	0	29	0	29	
Päivätoiminnan käyttöpäivät yhteensä	0	0	0	63	39 524	0	39 587	
Oman toiminnan käyttöpäivät	.	-	0	63	-	0	63	
Ostopalvelujen käyttöpäivät	.	-	0	0	39 524	0	39 524	
Päivätoiminnan kustannukset yhteensä, €	0	0	893 195	0	1 235 593	0	2 128 788	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	-	0	..	-	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	-	893 195	0	1 235 593	0	2 128 788	
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
Asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	1 922	541	607	745	791	786	5 392	
Oman toiminnan asiakkaat	856	152	238	219	400	372	2 237	
18-64-vuotiaat	153	132	312	0	371	357	1 325	
18-24-vuotiaat	17	15	16	5	46	76	175	
25-64-vuotiaat	136	117	209	51	326	281	1 120	
65 vuotta täyttäneet	19	21	13	45	28	15	141	
Ostopalvelujen asiakkaat	1066	389	369	526	391	414	3155	
18-64-vuotiaat	0	93	290	0	341	265	989	
18-24-vuotiaat	0	9	12	6	43	22	92	
25-64-vuotiaat	0	84	278	162	298	243	1065	
65 vuotta täyttäneet	0	66	44	120	50	149	429	
Asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	372 215	118 250	102 259	177 224	120 667	138 004	1 028 619	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	86 010	15 053	12 906	23 765	22 979	25 190	185 903	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	286 205	103 197	89 353	153 459	97 688	112 814	842 716	
Asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	30 786 522	11 969 141	8 555 994	17 000 413	11 700 844	13 184 576	93 197 490	
Oman toiminnan kustannukset, €	7 411 179	2 436 557	1 195 602	3 214 371	3 157 169	3 463 348	20 878 226	
Ostopalvelujen kustannukset, €	23 375 343	9 532 584	7 360 392	13 786 042	8 543 675	9 721 228	72 319 264	
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	83	101	84	96	97	96	91	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	86	162	93	135	137	137	112	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	82	92	82	90	87	86	86	
Asumispalvelujen kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	15,3	16,6	15,3	22,4	15,0	22,7	17,2	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.1 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJET (Palveluasuminen ja tilapäinen asuminen)								
Päihdehuollon asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	989	255	347	334	458	234	2 617	
Oman toiminnan asiakkaat	664	152	238	219	397	191	1 861	
18-64-vuotiaat	0	132	312	0	369	184	997	
18-24-vuotiaat	0	15	16	5	46	39	121	
25-64-vuotiaat	0	117	209	51	323	145	845	
65 vuotta täyttäneet	0	21	13	45	28	7	114	
Ostopalvelujen asiakkaat	325	103	109	115	61	43	756	
18-64-vuotiaat	0	21	100	0	51	24	196	
18-24-vuotiaat	0	0	Alle 5	Alle 5	Alle 5	0	0	
25-64-vuotiaat	0	21	100	70	51	24	266	
65 vuotta täyttäneet	0	39	9	50	10	19	127	
Päihdehuollon asumispalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	102 507	39 494	40 567	54 935	31 579	27 274	296 356	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	38 400	15 053	12 906	23 765	21 634	14 470	126 228	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	64 107	24 441	27 661	31 170	9 945	12 804	170 128	
Päihdehuollon asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	6 967 347	5 116 951	3 185 868	4 464 311	3 934 746	2 601 733	26 270 956	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 408 011	2 436 557	1 195 602	3 214 371	3 098 176	1 460 660	13 813 378	
Ostopalvelujen kustannukset, €	4 559 336	2 680 394	1 990 266	1 249 940	836 570	1 141 073	12 457 578	
Asumispalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	68	130	79	81	125	95	89	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	63	162	93	135	143	101	109	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	71	110	72	40	84	89	73	
Asumispalvelujen kustannusten osuus päihdehuollon kokonaiskustannuksista, %	12,8	33,0	22,9	32,0	24,3	26,7	21,2	
Palveluasuminen, päihdepalvelut								
Palveluasumisen asiakkaat yhteensä	349	25	15	116	26	25	556	Helsinki: Hetu kertaalleen 332
Oman toiminnan asiakkaat	48	-	15	48	6	0	117	Helsinki: Toukolakoti ja Roihuvuori. Turku: Sillankorvan ensisuojan päihteettömän osaston asiakkaat on tilastoitu palveluasumiseen 31.12.2018 asti.
18-64-vuotiaat	..	-	10	..	6	0	16	
18-24-vuotiaat	..	-	0	Alle 5	6	0	6	
25-64-vuotiaat	..	-	10	25	Alle 5	0	35	
65 vuotta täyttäneet	..	-	5	23	0	0	28	
Ostopalvelujen asiakkaat	301	25	0	68	14	25	433	
18-64-vuotiaat	0	0	14	16	30	
18-24-vuotiaat	0	Alle 5	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	49	14	16	79	
65 vuotta täyttäneet	0	19	Alle 5	9	28	
Palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	62 733	5 543	2 778	28 660	8 079	6 854	114 647	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	7 491	-	2 778	10 794	3 303	0	24 366	Helsinki: Toukolakoti ja Roihuvuori. Vantaa: Koiskodit ja Arvi. Tampere: Vuodepaikkalukua pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	55 242	5 543	0	17 866	4 776	6 854	90 281	
Palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	4 037 104	463 346	257 352	2 498 485	537 783	468 161	8 262 231	
Oman toiminnan kustannukset, €	255 883	-	257 352	1 190 365	264 261	0	1 967 861	Helsinki: Roihuvuoren tukiasuntojen kustannuksia v 2021. Turku: Orikedon palvelukeskus 50%
Ostopalvelujen kustannukset, €	3 781 221	463 346	0	1 308 120	273 522	468 161	6 294 370	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	64	84	93	87	67	68	72	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	34	0	93	110	80	0	81	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	68	84	0	73	57	68	70	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.1 PÄIHDEHUOLLON ASUMISPALVELUJET (Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja tilapäinen asuminen)								
Tehostettu palveluasuminen, päihdepalvelut								
Tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	24	89	76	94	41	18	342	Helsinki: Auroratalo
Oman toiminnan asiakkaat	0	29	0	47	17	0	93	
18-64-vuotiaat	0	11	0	0	7	0	18	
18-24-vuotiaat	0	0	0	2	0	0	2	
25-64-vuotiaat	0	11	0	26	7	0	44	
65 vuotta täyttäneet	0	18	0	22	10	0	50	
Ostopalvelujen asiakkaat	24	60	76	47	24	18	249	Vantaa: Simonpirtti, tuote 4
18-64-vuotiaat	0	21	67	0	17	8	113	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	21	67	21	17	8	134	
65 vuotta täyttäneet	0	39	9	31	7	10	96	
Tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	8 865	26 115	16 372	21 676	9 021	5 950	87 999	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	0	7 610	0	8 372	4 507	0	20 489	Tampere: Vuodepaikkalukua pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	8 865	18 505	16 372	13 304	4 514	5 950	67 510	Helsinki: ATJ ja Apotti. Vantaa: 2020: Simonpirtti, poistunut
Tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	778 115	3 158 763	1 623 745	2 386 904	718 245	672 912	9 338 684	
Oman toiminnan kustannukset, €	0	977 308	0	1 190 365	197 680	0	2 365 353	Turku: 2380730
Ostopalvelujen kustannukset, €	778 115	2 181 455	1 623 745	1 196 539	520 565	672 912	6 973 331	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	88	121	99	110	80	113	106	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	128	0	142	44	0	115	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	88	118	99	90	115	113	103	
Tilapäinen asuminen								
Tilapäisen asumisen asiakkaat yhteensä	616	139	294	121	391	191	1 752	
Oman toiminnan asiakkaat	616	121	223	121	371	191	1 643	Helsinki: ATJ ja Apotti, ei hetu kertaalleen: Espoo: tiedot sisältävät päihde- ja mielenterveysasiakkaiden tilapäisen asumisen.
18-64-vuotiaat	0	121	302	0	353	184	960	
18-24-vuotiaat	0	15	16	0	40	39	110	
25-64-vuotiaat	0	106	199	0	313	145	763	
65 vuotta täyttäneet	0	Alle 5	8	0	18	7	33	
Ostopalvelujen asiakkaat	0	18	71	0	20	0	109	
18-64-vuotiaat	0	..	33	0	20	0	53	
18-24-vuotiaat	0	..	Alle 5	0	Alle 5	0	0	
25-64-vuotiaat	0	..	33	0	20	0	53	
65 vuotta täyttäneet	0	..	0	0	0	0	0	
Tilapäisen asumisen asumisvuorokaudet yhteensä	30 909	7 836	21 417	4 599	14 479	14 470	93 710	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	30 909	7 443	10 128	4 599	13 824	14 470	81 373	Helsinki: ATJ ja Apotti Vantaa: Koison päivystys
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	0	393	11 289	0	655	0	12 337	Vantaa: 2021: Apotti: Ostopalvelut päätösten perusteella Vantaa: Laskelman voimassaolon perusteella
Tilapäisen asumisen kustannukset yhteensä, €	2 152 128	1 494 842	1 304 771	833 641	2 678 718	1 460 660	9 924 761	
Oman toiminnan kustannukset, €	2 152 128	1 459 249	938 250	833 641	2 636 235	1 460 660	9 480 164	Turku: Sillankorva -4 ohjaajaa (53480)
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	35 593	366 521	0	42 483	0	444 597	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	70	191	61	181	185	101	106	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	70	196	93	181	191	101	117	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	0	91	32	0	65	0	36	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMISPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.2 MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT (Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen)								
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen asiakkaat yhteensä	933	286	222	411	329	552	2 733	
Oman toiminnan asiakkaat	192	0	0	0	Alle 5	181	373	
18-64-vuotiaat	153	0	0	0	Alle 5	173	326	
18-24-vuotiaat	17	0	0	0	0	37	54	
25-64-vuotiaat	136	0	0	0	Alle 5	136	272	
65 vuotta täyttäneet	19	0	0	0	0	8	27	
Ostopalvelujen asiakkaat	741	286	222	411	329	371	2360	
18-64-vuotiaat	0	72	187	0	289	241	789	
18-24-vuotiaat	0	9	9	5	42	22	87	
25-64-vuotiaat	0	63	178	92	247	219	799	
65 vuotta täyttäneet	0	27	35	70	40	130	302	
	0	0	0	0	0	0		
Mielenterveyspalvelujen asumisvuorokaudet yhteensä	269 708	78 756	61 692	122 289	89 088	110 730	732 263	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	47 610	0	0	0	1 345	10 720	59 675	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	222 098	78 756	61 692	122 289	87 743	100 010	672 588	
Mielenterveyspalvelujen asumispalvelujen kustannukset yhteensä, €	23 819 175	6 852 190	5 370 126	12 536 102	7 766 098	10 582 843	66 926 534	
Oman toiminnan kustannukset	5 003 168	0	0	0	58 993	2 002 688	7 064 849	
Ostopalvelujen kustannukset	18 816 007	6 852 190	5 370 126	12 536 102	7 707 105	8 580 155	59 861 685	
Kustannukset € / asumisvuorokausi	88	87	87	103	87	96	91	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	105	0	0	0	44	187	118	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	85	87	87	103	88	86	89	
Palveluasuminen, mielenterveyspalvelut								
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen asiakkaat yhteensä	226	187	120	251	153	227	1 164	
Oman toiminnan asiakkaat	-	-	0	0	0	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	0	0	0	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaat	226	187	120	251	153	227	1 164	Helsinki: ATJ
18-64-vuotiaat	0	..	112	0	139	168	419	
18-24-vuotiaat	0	..	7	0	20	17	44	
25-64-vuotiaat	0	..	105	0	119	151	375	
65 vuotta täyttäneet	0	..	8	0	14	59	81	
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	64 963	53 383	31 270	77 536	39 237	57 607	323 996	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	64 963	53 383	31 270	77 536	39 237	57 607	323 996	Helsinki: ATJ ja Apotti
Mielenterveyspalvelujen palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	4 472 845	3 713 039	1 924 097	5 951 269	2 247 103	3 884 597	22 192 950	
Oman toiminnan kustannukset	0	-	0	0	0	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset	4 472 845	3 713 039	1 924 097	5 951 269	2 247 103	3 884 597	22 192 950	Turku: 53391
Kustannukset € / asumisvuorokausi	69	70	62	77	57	67	68	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	0	0	0	0	0	0	-	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	69	70	62	77	57	67	68	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
6 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSASUMIPALVELUJEN KOKONAISUUS								
6.2 MIELENTERVEYSASIAKKAIDEN ASUMISPALVELUT (Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen)								
Tehostettu palveluasuminen, mielenterveyspalvelut								
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	707	99	100	160	176	325	1 567	Helsinki: sisältää 20 perhehoidon asiakasta
Oman toiminnan asiakkaat	192	-	0	0	Alle 5	181	373	
18-64-vuotiaat	153	-	0	0	Alle 5	173	326	
18-24-vuotiaat	17	-	0	0	0	37	54	
25-64-vuotiaat	136	-	0	0	Alle 5	136	272	
65 vuotta täyttäneet	19	-	0	0	0	8	27	
Ostopalvelujen asiakkaat	515	99	100	160	176	144	1 194	Helsinki: ATJ
18-64-vuotiaat	0	72	73	0	150	73	368	
18-24-vuotiaat	0	9	Alle 5	5	22	5	41	
25-64-vuotiaat	0	63	73	92	128	68	424	
65 vuotta täyttäneet	0	27	27	70	26	71	221	
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen asumisvuorokaudet yhteensä	204 745	25 373	30 422	45 603	49 851	53 123	409 117	
Oman toiminnan asumisvuorokaudet	47 610	-	0	0	1 345	10 720	59 675	Helsinki: sisältää 6452 perhehoidon vuorokautta. Tampere: Vuodepaikkalukua pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen asumisvuorokaudet	157 135	25 373	30 422	44 753	48 506	42 403	348 592	Helsinki: ATJ ja Apotti
Mielenterveyspalvelujen tehostetun palveluasumisen kustannukset yhteensä, €	19 346 330	3 139 151	3 446 029	6 584 833	5 518 995	6 698 246	44 733 584	
Oman toiminnan kustannukset	5 003 168	-	0	0	58 993	2 002 688	7 064 849	
Ostopalvelujen kustannukset	14 343 162	3 139 151	3 446 029	6 584 833	5 460 002	4 695 558	37 668 735	Turku: 53392
Kustannukset € / asumisvuorokausi	94	124	113	144	111	126	109	
Oman toiminnan kustannukset € / asumisvuorokausi	105	0	0	0	44	187	118	
Ostopalvelujen kustannukset € / asumisvuorokausi	91	124	113	147	113	111	108	
7 LAITOSHOITO								
Laitoshoidon asiakkaat yhteensä	4 372	1 613	1 524	1 509	2 152	1 279	12 449	
Oman toiminnan asiakkaat	3 273	494	381	0	459	424	5 031	
18-64-vuotiaat	2 751	349	370	0	193	398	4 061	
18-24-vuotiaat	353	44	46	0	6	54	503	
25-64-vuotiaat	2 398	305	322	0	187	344	3 556	
65 vuotta täyttäneet	324	147	13	0	11	26	521	
Ostopalvelujen asiakkaat	1 099	1 119	1 143	1 509	1 693	855	7 418	
18-64-vuotiaat	229	771	738	0	1 396	715	3 849	
18-24-vuotiaat	44	154	167	0	316	0	681	
25-64-vuotiaat	185	617	571	0	1 080	0	2 453	
65 vuotta täyttäneet	184	132	95	0	247	98	756	
Laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	139 543	49 317	41 673	52 703	76 664	37 144	397 044	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	83 185	9 305	4 627	0	19 399	4 649	121 165	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	56 358	40 012	37 046	52 703	57 265	32 495	275 879	
Laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	62 798 465	22 036 206	17 612 336	26 010 058	30 685 213	18 213 436	177 355 715	
Oman toiminnan kustannukset, €	45 845 978	4 255 971	2 072 431	0	5 186 932	1 768 253	59 129 565	
Ostopalvelujen kustannukset, €	16 952 487	17 780 235	15 539 905	26 010 058	25 498 281	16 445 183	118 226 149	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	450	447	423	494	400	490	447	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	551	457	448	0	267	380	488	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	301	444	419	494	445	506	429	
Laitoshoidon kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	31	31	32	34	39	31	33	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.1 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO (Katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
Päihdehuollon laitoshoidon asiakkaat yhteensä	2 008	565	691	627	617	466	4 974	
Oman toiminnan asiakkaat	1 322	349	381	0	204	424	2 680	
18-64-vuotiaat	1 023	342	370	0	193	398	2 326	
18-24-vuotiaat	59	44	46	0	6	54	209	
25-64-vuotiaat	964	298	322	0	187	344	2 115	
65 vuotta täyttäneet	101	9	13	0	11	26	160	
Ostopalvelujen asiakkaat	686	216	310	627	413	42	2 294	
18-64-vuotiaat	0	0	0	0	413	0	413	
18-24-vuotiaat	0	0	0	0	74	0	74	
25-64-vuotiaat	0	0	0	0	339	0	339	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	Alle 5	0	Alle 5	
Päihdehuollon laitoshoidon hoitovuorokaudet yhteensä	32 986	9 944	14 390	12 840	10 951	6 980	88 091	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	15 750	3 910	4 627	0	1 794	4 649	30 730	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	17 236	6 034	9 763	12 840	9 157	2 331	57 361	
Päihdehuollon laitoshoidon kustannukset yhteensä, €	8 212 997	2 825 853	3 950 366	3 180 388	2 449 750	2 062 230	22 681 584	
Oman toiminnan kustannukset, €	8 212 997	1 461 166	2 072 431	0	721 401	1 768 253	14 236 248	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	1 364 687	1 877 935	3 180 388	1 728 349	293 977	8 445 336	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	249	284	275	248	224	295	257	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	521	374	448	0	402	380	463	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0	226	192	248	189	126	147	
Laitoshoidon kustannusten osuus päihdehuollon kokonaiskustannuksista, %	15,1	18,2	28,4	22,8	15,2	21,1	18,3	
Katkaisu- ja vieroitushoito								
Katkaisu- ja vieroitushoidon asiakkaat yhteensä	1 247	377	440	497	404	474	3 439	
Oman toiminnan asiakkaat	1 124	349	381	0	161	474	2 489	Vantaa: Vuonna 2020 laskettu hetu kertaalleen. Aiempina vuosina laskettu asiakkuuksien määrää (samalla asiakkaalla on voinut olla useampi).
18-64-vuotiaat	1 023	342	370	0	164	0	1 899	
18-24-vuotiaat	59	44	46	0	6	0	155	
25-64-vuotiaat	964	298	322	0	158	0	1 742	
65 vuotta täyttäneet	101	9	13	0	Alle 5	0	123	
Ostopalvelujen asiakkaat	123	28	59	497	243	0	950	
18-64-vuotiaat	0	243	0	243	Helsinki: Ostovieroitus TH
18-24-vuotiaat	0	48	0	48	
25-64-vuotiaat	0	195	0	195	
65 vuotta täyttäneet	0	Alle 5	0	0	
Katkaisu- ja vieroitushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	10 944	4 388	5 100	6 494	4 592	4 649	36 167	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	9 384	3 910	4 627	0	1 044	4 649	23 614	
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	1 560	478	473	6 494	3 548	0	12 553	Helsinki: Ostovieroitus TH (Apotti 855, ATJ 705). Oulu: Siirretty 2016-2018 toteuma kuntoutushoitoon.
Katkaisu- ja vieroitushoidon kustannukset yhteensä, €	4 792 369	1 576 660	2 201 437	1 910 993	1 363 731	1 768 253	13 613 443	
Oman toiminnan kustannukset, €	4 792 369	1 461 166	2 072 431	0	642 123	1 768 253	10 736 342	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	115 494	129 006	1 910 993	721 608	0	2 877 101	Turku: 53450
Kustannukset € / hoitovuorokausi	438	359	432	294	297	380	376	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	511	374	448	0	615	380	455	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0	242	273	294	203	0	229	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.1 PÄIHDEHUOLLON LAITOSHOITO (katkaisu- ja vieroitushoito sekä kuntoutushoito)								
Kuntoutushoito								
Kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	761	188	251	130	206	42	1 578	Helsinki: 646 hetu kertaalleen
Oman toiminnan asiakkaat	198	-	-	0	36	0	234	
18-64-vuotiaat	..	-	-	0	29	0	29	
18-24-vuotiaat	..	-	-	0	0	0	0	
25-64-vuotiaat	..	-	-	0	29	0	29	
65 vuotta täyttäneet	..	-	-	0	7	0	7	
Ostopalvelujen asiakkaat	563	188	251	130	170	42	1 344	Espoo: asiakasmäärä on arvioitu vuonna 2020.
18-64-vuotiaat	0	170	0	170	
18-24-vuotiaat	0	26	0	26	
25-64-vuotiaat	0	144	0	144	
65 vuotta täyttäneet	0	Alle 5	0	0	
Kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	22 042	5 556	9 290	6 346	6 359	2 331	51 924	
Oman toiminnan hoitovuorokaudet	6 366	-	-	0	750	0	7 116	Tampere: PLHL Vuodepaikkaluku pienennetty vuonna 2020
Ostopalvelujen hoitovuorokaudet	15 676	5 556	9 290	6 346	5 609	2 331	44 808	
Kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	3 420 628	1 249 193	1 748 929	1 269 395	1 086 019	293 977	9 068 141	
Oman toiminnan kustannukset, €	3 420 628	-	-	0	79 278	0	3 499 906	
Ostopalvelujen kustannukset, €	0	1 249 193	1 748 929	1 269 395	1 006 741	293 977	5 568 235	Turku: 53460
Kustannukset € / hoitovuorokausi	155	225	188	200	171	126	175	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	537	0	0	0	106	0	492	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	0	225	188	200	179	126	124	
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuuttihoidon, kuntoutushoidon, oikeuspsykiatrisen hoidon ja vanhopsykiatrisen hoidon)								
Psykiatrisen osastohoidon asiakkaat yhteensä	2 364	1 048	833	882	1 533	813	7 473	
Oman toiminnan asiakkaita	1 951	145	0	0	255	0	2 351	
18-64-vuotiaat	1 728	7	0	0	0	0	1 735	
18-24-vuotiaat	294	0	0	0	0	0	294	
25-64-vuotiaat	1 434	7	0	0	0	0	1 441	
65 vuotta täyttäneet	223	138	0	0	0	0	361	
Ostopalvelujen asiakkaita	413	903	833	882	1 278	813	5 122	
18-64-vuotiaat	229	771	738	0	983	715	3 436	
18-24-vuotiaat	44	154	167	0	242	0	607	
25-64-vuotiaat	185	617	571	0	741	0	2 114	
65 vuotta täyttäneet	184	132	95	0	245	98	754	
Psykiatrisen osastohoidon hoitovuorokaudet yhteensä	106 557	39 373	27 283	39 863	65 713	30 164	308 953	
Oman toiminnan vuorokausia	67 435	5 395	0	0	17 605	0	90 435	
Ostopalvelujen vuorokausia	39 122	33 978	27 283	39 863	48 108	30 164	218 518	
Psykiatrisen osastohoidon kustannukset yhteensä, €	54 585 468	19 210 353	13 661 970	22 829 670	28 235 463	16 151 206	154 674 131	
Oman toiminnan kustannukset	37 632 981	2 794 805	0	0	4 465 531	0	44 893 317	
Ostopalvelujen kustannukset	16 952 487	16 415 548	13 661 970	22 829 670	23 769 932	16 151 206	109 780 814	
Kustannukset € / hoitovuorokausi	512	488	501	573	430	535	501	
Oman toiminnan kustannukset € / hoitovuorokausi	558	518	0	0	254	0	496	
Ostopalvelujen kustannukset € / hoitovuorokausi	433	483	501	573	494	535	502	

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	UUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
7.2 PSYKIATRINEN LAITOSHOITO (sisältää akuuttihoidon, kuntoutushoidon, oikeuspsykiatrisen hoidon ja vanhuspsykiatrisen hoidon)								
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoito								
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon asiakkaat yhteensä	2 142	817	769	719	1 092	734	6 273	
Oman toiminnan asiakkaita	1 951	-	-	0	-	0	1 951	
18-64-vuotiaat	1 728	-	-	0	-	0	1 728	
18-24-vuotiaat	294	-	-	0	-	0	294	
25-64-vuotiaat	1 434	-	-	0	-	0	1 434	
65 vuotta täyttäneet	223	-	-	0	-	0	223	
Ostopalvelujen asiakkaita	191	817	769	719	1 092	734	4 322	
18-64-vuotiaat	181	747	720	0	955	696	3 299	
18-24-vuotiaat	44	150	167	0	241	0	602	
25-64-vuotiaat	137	597	553	0	714	0	2 001	
65 vuotta täyttäneet	10	70	49	0	137	38	304	
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon hoitovuorokaudet yhteensä	79 307	25 162	22 381	25 907	40 745	23 136	216 638	
Oman toiminnan vuorokausia	67 435	-	-	0	0	0	67 435	
Ostopalvelujen vuorokausia	11 872	25 162	22 381	25 907	40 745	23 136	149 203	
Psykiatrisen akuutti- ja kuntoutushoidon kustannukset yhteensä, €	43 211 696	12 831 010	11 351 910	12 986 058	18 939 668	12 695 839	112 016 181	
Oman toiminnan kustannukset	37 632 981	-	-	0	0	0	37 632 981	
Ostopalvelujen kustannukset	5 578 715	12 831 010	11 351 910	16 897 002	18 939 668	12 695 839	78 294 144	
Oikeuspsykiatriset yksiköt								
Oikeuspsykiatristen yksiköiden asiakkaat yhteensä	41	22	14	31	50	17	175	Tampere: Mukana Valtion mielisairaalat, joista ei saada hoitovuorokausi
Oman toiminnan asiakkaita	0	-	-	0	-	0	0	
18-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
18-24-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
25-64-vuotiaat	0	-	-	0	-	0	0	
65 vuotta täyttäneet	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen asiakkaita	41	18	14	31	50	17	171	Tampere: PSHP Oikeuspsykiatrian asiakkaat. Valtion mielisairaaloitten asiakaserittelyä ei saada.
18-64-vuotiaat	41	18	14	0	..	16	89	
18-24-vuotiaat	0	Alle 5	0	0	..	0	0	
25-64-vuotiaat	41	18	14	0	..	0	73	
65 vuotta täyttäneet	0	0	0	0	..	1	1	
Oikeuspsykiatristen yksiköiden hoitovuorokaudet yhteensä	19 221	6 163	2 880	9 877	2 184	4 381	44 706	
Oman toiminnan vuorokausia	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen vuorokausia	19 221	6 163	2 880	9 877	2 184	4 381	44 706	Helsinki: Lisätty vankimielisairaalat, kuten aiemmin. Tampere: PSHP Oikeuspsykiatrian vuorokaudet. Valtion mielisairaaloitten hvrk erittelyä ei saada.
Oikeuspsykiatrisen hoidon kustannukset yhteensä, €	7 120 304	2 178 448	1 238 400	3 910 944	2 300 457	1 833 067	18 581 620	
Oman toiminnan kustannukset	0	-	-	0	-	0	0	
Ostopalvelujen kustannukset	7 120 304	2 178 448	1 238 400	3 910 944	2 300 457	1 833 067	18 581 620	Helsinki: Lisätty vankimielisairaalat, kuten aiemmin.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tiedonkeruupohja	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	VOUOTTA 2021 KOSKEVAT HUOMAUTUKSET
7 LAITOSHOITO								
Vanhuspsykiatriset yksiköt								
Vanhuspsykiatristen yksikköjen asiakkaat yhteensä	181	207	46	132	390	59	1 015	Tampere: PSHP psykiatrian toimialalla yhdistelty ja muutettu yksikköjä. Luvut eivät suoraan ole vertailukelpoisia vuoteen 2019.
Oman toiminnan asiakkaita	0	145	-	0	255	0	400	
18–64-vuotiaat	0	7	-	0	..	0	7	
18–24-vuotiaat	0	0	-	0	..	0	0	
25–64-vuotiaat	0	7	-	0	..	0	7	
65 vuotta täyttäneet	0	138	-	0	..	0	138	
Ostopalvelujen asiakkaita	181	62	46	132	135	59	615	
18–64-vuotiaat	7	Alle 5	Alle 5	0	28	Alle 5	35	
18–24-vuotiaat	0	0	0	0	Alle 5	0	0	
25–64-vuotiaat	7	Alle 5	Alle 5	0	27	0	34	
65 vuotta täyttäneet	174	62	46	0	108	59	449	
Vanhuspsykiatristen yksikköjen hoitovuorokaudet yhteensä	8 029	8 048	2 022	4 079	22 784	2 647	47 609	
Oman toiminnan vuorokausia	0	5 395	-	0	17 605	0	23 000	
Ostopalvelujen vuorokausia	8 029	2 653	2 022	4 079	5 179	2 647	24 609	
Vanhuspsykiatristen yksikköjen kustannukset yhteensä, €	4 253 468	4 200 895	1 071 660	2 021 724	6 995 338	1 622 300	20 165 385	
Oman toiminnan kustannukset	0	2 794 805	-	0	4 465 531	0	7 260 336	Espoo: vanhuspsykiatrian yhteisiä kustannuksia ei pystytty kohdistamaan riittävän tarkasti vuosina 2019–2021.
Ostopalvelujen kustannukset	4 253 468	1 406 090	1 071 660	2 021 724	2 529 807	1 622 300	12 905 049	Tampere: PSHP uudelleen organisoinut toimintaansa vuonna 2019, josta johtuu kustannusten lisäys
MUUT PÄIHDEHUOLTOA KOSKEVAT TIEDOT								
HOITOJAKSOLLE HAKEUTUMISEN AIHEUTTANUT PÄÄASIALLINEN PÄIHDE								
Hoitojaksolle hakeutumisen aiheuttanut pääasiallinen päihde, avopalvelujen asiakkaat yhteensä	0	935	..	0	0	0	935	Espoo: pääasiallisen päihteen kirjaamisissa on epäluotettavaa sekakäytön vuoksi. Vantaa: Terveyspalveluiden osalta vuosien 2020 ja 2021 tietoja ei ole saatavilla potilastietojärjestelmän vaihtumisesta johtuen
Alkoholi	0	844	..	0	..	0	844	
Amfetamiini tai muu stimulantti	0	0	..	0	0	
Buprenorfiini	0	0	..	0	0	
Ekstaasi	0	0	..	0	0	
GBH, gamma tai lakka	0	0	..	0	0	
Heroiini tai muu opiaatti	0	0	..	0	0	
Kannabis	0	70	..	0	..	0	70	
Kipulääkkeet	0	0	..	0	0	
Kokaiini	0	0	..	0	0	
Liutainaineet	0	0	..	0	0	
LSD	0	0	..	0	0	
MDPV	0	0	..	0	0	
Rauhoittavat lääkkeet	0	21	..	0	..	0	21	
Muu riippuvuus, kemiallinen	0	0	..	0	0	
Muu riippuvuus, toiminnallinen	0	0	..	0	0	
Tapaukset, joissa kirjattu myös muu päihde tai muita päihteitä	0	0	..	0	0	
Useampaa päihdettä käyttävien osuus, %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	

Liite 3: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikko-työryhmän jäsenten yhteystiedot

Hanna Ahokas, pj

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
Terveyspalvelut, Päihde- ja mielenterveyspalvelut
Kielotie 7 A, 01300 Vantaa
Puh. 040 716 5140
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Antti Alitalo

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tietohallintopalvelut, Tietojohdaminen ja tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 32526
etunimi.sukunimi@hel.fi

Mirja Asikainen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 64840
etunimi.sukunimi@hel.fi

Tea Bäckman

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42686
etunimi.sukunimi@hel.fi

Tuija Jokela

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
PL 6030, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42698
etunimi.sukunimi@hel.fi

Anne Leppänen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tietohallintopalvelut, Tietojohdaminen ja tilastopalvelut
PL 6060, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 46829
etunimi.sukunimi@hel.fi

Taru Neiman

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Psykiatria- ja päihdepalvelut,
Asumisen tuki
PL 8660, 00099, Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 43398
etunimi.sukunimi@hel.fi

Aila Ronkanen

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Psykiatria- ja päihdepalvelut,
Päihdepalvelut
PL 6800, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. (09) 310 42970
etunimi.sukunimi@hel.fi

Heidi Gåsman

Espoon hyvinvoinnin ja terveyden toimiala
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2314, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 040 636 5320
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Tuomo Laurikainen

Espoon hyvinvoinnin ja terveyden toimiala
Esikunta, talouden ja hallinnon tulosalue
PL 202, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 371 3326
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Tuomo Varis

Espoon hyvinvoinnin ja terveyden toimiala
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 202, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 050 368 2564
etunimi.sukunimi@espoo.fi

Laura Penttinen

Espoon hyvinvoinnin ja terveyden toimiala
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
PL 2314, 02070 Espoon kaupunki
Puh. 040 6369544
etunimi2.sukunimi@espoo.fi

Tanja Järvinen

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 832 9937
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Liisa Kankkunen

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala,
Perhepalvelut, Aikuissosiaalityö
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 043 826 7658
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Elisa Lipsanen

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Terveyspalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 670 4396
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Heidi Nurmi-Ahola

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Terveyspalvelut
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 5281652
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Patrik Silfverberg

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Perhepalvelut, Aikuissosiaalityö
Peltolantie 2 D, 01300 Vantaa
Puh. 040 581 1098
etunimi.sukunimi@vantaa.fi

Otto Huttunen

Turun kaupunki
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
Puh. 040 193 2607
etunimi.sukunimi@turku.fi

Visa Jokela

Turun kaupunki
Hyvinvoinnin palvelukokonaisuus
Asumis- ja Päihdepalvelut
Linnankatu 23, 20100 Turku
Puh. 040 198 6104
etunimi.sukunimi@turku.fi

Kimmo Keskinen

Turun kaupunki
Yhteiset palvelut
Kärsämäentie 13
20360 Turku
Puh. 040 529 3057
etunimi.sukunimi@turku.fi

Pasi Lehti

Turun kaupunki
Hyvinvoinnin palvelukokonaisuus
Psykososiaaliset palvelut
Asumis- ja päihdepalvelut
Linnankatu 23, 20100 Turku
Puh. 050 590 7497
etunimi.sukunimi@turku.fi

Kaisa Luntamo

Turun kaupunki
Mielenterveys- ja päihdepalvelut
Puh. 040 6376817
etunimi.sukunimi@turku.fi

Tarja Koskinen

Tampereen kaupunki
Psykososiaalisen tuen palveluryhmä
Hatanpäänkatu 3 F, 33900 Tampere
Puh. 041 7303536
etunimi.h.sukunimi@tampere.fi

Veijo Vähätiitto

Tampereen kaupunki
Psykososiaalisen tuen palveluryhmä
Päihde- ja maahanmuuttajapalvelut
Hatanpäänkatu 3 B, 33900 Tampere
Puh. 050 329 5382
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Mikael Jurvelin

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Mielenterveysasumispalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 040 621 2984
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Marjo Kiviniemi

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Terveystenhuollon erityispalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 6066
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Tanja Koivisto

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Erityisryhmien asumis- ja päiväpalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 6243
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Matti Tölli

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Talous- ja hallintopalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 1237
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Satu Keskitalo

Oulun kaupungin hyvinvointipalvelut
Talous- ja hallintopalvelut
PL 37, 90015 Oulun kaupunki
Puh. 044 703 4113
etunimi.sukunimi@ouka.fi

Varpu Mäkelä, sihteeri

Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia
Kaupunkitieto
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Puh. 040 584 0359
etunimi.sukunimi@hel.fi

